

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2566 เล่มนี้เป็นปีที่ 3 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูวินัยธรสุริยา คงคาไหว

บรรณาธิการวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	(ก)
เตาชีวมวล: แนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลำนาว อำเภอบางขัน จังหวัด นครศรีธรรมราช	1
BIOMASS STOVE: GUIDELINES FOR PROMOTING BIOMASS STOVE MAKING TO REDUCE HOUSEHOLD EXPENDITURE WITH CASE STUDY OF THAI WISDOM LEARNING RESOURCES AT BAN CHAI RAT, VILLAGE NO. 3, BAN LAMNAO SUB-DISTRICT, BANG KHAN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
ณัฐกาญจน์ มณีโชติ, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, อุดมศักดิ์ เดโชชัย, เดโช แชน้ำแก้ว, สุชาติ มลันต์ และ กาญชลี จันทรา	
แนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร กรณีศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง	12
GUIDELINES FOR PROMOTING THE PRODUCTION OF CITRONELLA LAUREL WOOD CARVING PRODUCTS: A CASE STUDY OF MR. CHAROON KAEWLA-IAD'S FAMILY IN BAN NA HAEM COMMUNITY, VILLAGE NO. 5, KHAO KOP SUB-DISTRICT, HUAI YOT DISTRICT, TRANG PROVINCE	
ทิพรรัตน์ แสนทอง, อภิสร เทพอักษร, อีรวัฒน์ ทองบุญชู, พระณัฐพงษ์ จันทร์โร, พระณัฐพงษ์ ไกรเทพ และธัญลดา เทพวารินทร์	
การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช	23
GROUP MANAGEMENT OF BARAKAT COMMUNITY ENTERPRISE GROUP CONDUCTING HYDROPONICS VEGETABLE FARM, NA KHIAN SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
จิราวี ไร่ไทรทอง, ฐิติกานต์ เอียดน้อย, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, พระบุญญฤทธิ์ ชูราศรี และเมธาวิรินทร์ จันทร์ธรรม	
แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชน บ้านฝ้ายท่านาเขลิ้ง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช	36
GUIDELINES FOR PROMOTING THE MANAGEMENT OF THE HOUSEWIVES' CURRY PASTE-PRODUCING GROUP AT BAN FAITHA NA KHLIANG COMMUNITY IN VILLAGE NO. 11, NA WAE SUB-DISTRICT, CHAWANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
พัชรินทร์ เกลี้ยงเกล้า, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, อุดมศักดิ์ เดโชชัย, เดโช แชน้ำแก้ว และนรากร ทองแท้	
“ปลากัดสายก๊ัด” ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	49
BETTA FISH FOR COMPETITION: THE LOCAL WISDOM FOR PROPAGATING THE ORNAMENTAL FISH FOR CONSERVATION IN BAN BON KHUAN COMMUNITY, VILLAGE NO. 5, NA PHO SUB-DISTRICT, THUNG SONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
วิศวะ รัตนบุรี, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, เดโช แชน้ำแก้ว, อุดมศักดิ์ เดโชชัย และศุภฤกษ์ ช่อคง	
การสร้างองค์การสมรรถนะสูงภายใต้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศของวิทยาลัย ชุมชนในประเทศไทย	61
CREATING A HIGH-PERFORMANCE ORGANIZATION UNDER EDUCATION CRITERIA FOR PERFORMANCE EXCELLENCE OF COMMUNITY COLLEGES IN THAILAND	
กฤษฎา นิยมพลวัฒน์, อรรถเดช สรสุชาติ และธณิดา มนต์ขลัง	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	71

เตาชีวมวล: แนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน
กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลำนาว
อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช*

BIOMASS STOVE: GUIDELINES FOR PROMOTING BIOMASS STOVE MAKING TO
REDUCE HOUSEHOLD EXPENDITURE WITH CASE STUDY OF THAI WISDOM
LEARNING RESOURCES AT BAN CHAI RAT, VILLAGE NO. 3, BAN LAMNAO
SUB-DISTRICT, BANG KHAN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ณัฐกาญจน์ มณีโชติ

Nattakan Maneechot

จิตติมา ดำรงวัฒนะ*

Jittima Damrongwattana*

อุดมศักดิ์ เดโชชัย

Udomsak Dechochai

เดโช แขนน้ำแก้ว

Daycho Khaenumkaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

สุชาติ มสันต์

Suchat Masant

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic, Thailand

กาญจลลี จันทร์

Kanchalee Jantra

โรงเรียนบ้านดอนโรงมิตรภาพที่ 196

Ban Don Rong Mittaphap Thi 196 School, Thailand

*Corresponding author E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วิธีการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน 2) สภาพปัญหาการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และ 3) แนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลำนาว อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านเตาชีวมวล และผู้ใช้เตาชีวมวลจริง จำนวน 10 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) วิธีการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน พบว่าเตรียมอุปกรณ์ทำเตาจะช่วยลดข้อผิดพลาดจากการทำงาน การเลือกวัสดุทำเตา ควรเลือกที่มีความแข็งแรง ทนทาน มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน การประกอบเตา นำเชื้อเตา และห้องอบที่ประกอบเสร็จแล้วมาสวมลงไป จากนั้นเชื่อมเหล็กตะแกรงวงกลม ให้เสมอกับปากของถังน้ำยาแอร์ก็จะเป็นอันเสร็จ การทดลองประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้ในการประกอบอาหารแทนเตาแก๊สได้ 2) ปัญหาการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน

* Received 11 May 2023; Revised 15 June 2023; Accepted 29 June 2023

พบว่า ปัญหาในการเลือกวัสดุ และอุปกรณ์ในการสร้างเตา วัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่ค่อนข้างที่จะหาได้ยากในชุมชน ปัญหาความปลอดภัยในกระบวนการผลิต การตรวจสอบเครื่องมือก่อนการใช้งาน ปัญหาความคงทน และ 3) แนวทางส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน พบว่า การออกแบบการสร้างเตาชีวมวล ใช้วัสดุอื่นที่สามารถทนความร้อนที่หาได้ในท้องถิ่นมาใช้สร้างเตาเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต โดยอาจจะออกแบบให้มีขนาดเล็กกะทัดรัดเหมาะที่จะพกพาออกไปข้างนอกเพื่อสร้างจุดขายที่น่าสนใจ

คำสำคัญ: การส่งเสริม, เตาชีวมวล, ครัวเรือน

Abstract

The objectives of this research article aimed to study the following: 1) Methods for making biomass stoves to reduce household expenditure, 2) Problems in making biomass stoves to reduce household expenditure, and 3) Guidelines for promoting biomass stove making to reduce household expenditure with a case study of Thai wisdom learning center at Ban Chairat, Village No. 3, Ban Lamnao Sub-district, Bang Khan District, Nakhon Si Thammarat Province. The research used qualitative research methods. The sample consisted of persons with knowledge about biomass stoves and persons who actually used biomass stoves, a total of ten persons. The results of the research found the following details: 1) The method for making a biomass stove to reduce household expenditure was found, and preparing equipment for making the stove would have helped reduce errors within work. Choosing stove materials should have been selecting the material with strong and durable properties and suitable for use. Assembling the stove included putting the steel cylinder of the stove onto the stove chamber that was already assembled, then welding the circular metal mesh to be leveled with the inlet of the refrigerant tank, and it would have been done. Efficiency trials indicated that it could be used for cooking instead of a gas stove; 2) The problem of making a biomass stove to reduce household expenditure was found to be a problem in selecting materials and equipment for building a stove. Some materials and equipment were quite difficult to find in the community. Safety problems in the production process indicated errors in checking tools before use and problems with durability; 3) Guidelines for promoting the making of biomass stoves to reduce household expenditure indicated that the design of building a biomass stove should have used heat-resistant materials that could be found locally to build the stove in order to reduce the costs of manufacturing. Additionally, the guidelines indicated that the stove might have been designed to be miniature and compact, suitable for carrying outside to create an interesting selling point.

Keywords: Promoting, Biomass Stoves, Household

บทนำ

ปัจจุบันประชาชนทั้งในเขตเมือง และชนบทนิยมใช้ก๊าซ LPG ในการประกอบอาหารแทนการใช้เตาหุงต้มแบบอดีต เนื่องจากใช้งานง่าย สะดวกสบาย มีประสิทธิภาพในการให้ความร้อนสูง และสม่ำเสมอ ลดปัญหาด้านสุขภาพอนามัยจากการเกิดเขม่าควัน เนื่องจากประสิทธิภาพการเผาไหม้ของเตารูปแบบเดิมไม่ดีพอจากสาเหตุดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยมีความต้องการใช้ก๊าซ LPG เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนสูงกว่าปริมาณที่ผลิตได้ทำให้ประเทศไทยจากที่เคยเป็นผู้ส่งออกก๊าซ LPG ต้องกลายเป็นผู้นำเข้าก๊าซ LPG มาตั้งแต่ปี 2551 ซึ่งปัจจุบัน

มีปริมาณสูงถึงร้อยละ 30 ของปริมาณความต้องการใช้ก๊าซ LPG ทั้งหมด โดยปริมาณการใช้ก๊าซ LPG ในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นจากเดิม 31 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2555 ในการนำเข้าก๊าซ LPG รัฐบาลต้องนำเงินจากกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงมาจ่ายเงินชดเชยราคา LPG จากการนำเข้า ดังนั้น เพื่อลดปัญหาปริมาณการนำเข้าก๊าซ LPG และลดปัญหาการสูญเสียของพลังงานความร้อนที่ควรจะได้จากฟืน และถ่าน หรือชีวมวลอื่น ๆ ที่เป็นพลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) กรมป่าไม้จึงได้ดำเนินการพัฒนาเตาหุงต้มประสิทธิภาพสูงเพื่อลดปริมาณการใช้ก๊าซ LPG และส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานหมุนเวียน ซึ่งก็คือ ไม้ฟืน และถ่านหิน ให้เกิดการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ้นเปลืองเชื้อเพลิงน้อยลง โดยการพัฒนารูปแบบเตา และประดิษฐ์แม่แบบ หรือแม่พิมพ์เตาเพื่อควบคุมคุณภาพ และขนาดให้ตรงตามที่กำหนด อีกทั้งยังส่งเสริมให้ชุมชนสามารถหล่อเตาใช้เองเพื่อการจำหน่ายได้ (นฤมล ภาณุภา และคณะ, 2559)

จากความต้องการใช้พลังงานเพื่อเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มในครัวเรือนที่นิยมใช้กันมากจะเป็นแก๊สหุงต้ม LPG เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ขุดขึ้นมาจากโลกที่มีโอกาสหมดไป และมีราคาสูง ในปัจจุบันมีความต้องการใช้แก๊สหุงต้ม LPG ในวงการอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้โลกในปัจจุบันมีปัญหาด้านพลังงาน ที่สร้างผลกระทบกับหลาย ๆ ภาคส่วน ทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นเหตุให้รัฐบาลกำหนดให้มีการประหยัดพลังงานเป็นมาตรการระดับชาติ ซึ่งแนวทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของการประหยัดพลังงานได้ก็คือ การใช้พลังงานให้มีประสิทธิภาพให้ได้มากที่สุด โดยลดการสูญเสียหันมาใช้พลังงานทดแทน โดยมีการนำเอาเทคโนโลยีไปใช้ร่วมกับพลังงานทดแทนอย่างเหมาะสม การใช้พลังงานจึงเป็นปัจจัยหลักของการศึกษาที่จะใช้พลังงานทดแทนของชีวมวล ทั้งนี้ สามารถส่งเสริมการใช้เตาชีวมวลเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน พิจารณาใช้กลยุทธ์ต่อไปนี้ 1) เตาชีวมวลที่ได้รับการปรับปรุง: สนับสนุนการใช้เตาชีวมวลที่ปล่อยมลพิษต่ำที่มีคุณสมบัติ เช่น การเผาไหม้แบบทุติยภูมิ ห้องเผาไหม้ที่หุ้มฉนวน และพัดลมเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเผาไหม้ และลดการปล่อยมลพิษ 2) การระบายอากาศ และการออกแบบที่พักอาศัย: ปรับปรุงการระบายอากาศในครัวเรือนที่มีปล่องไฟหรือเครื่องดูดควันเพื่อลดการสัมผัสกับควันในอาคาร อย่างไรก็ตาม ตรวจสอบให้แน่ใจว่าควันไม่ได้รับระบายออกไปยังกลางแจ้ง เนื่องจากควันอาจกลับเข้ามาในบ้าน และก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศภายนอกอาคาร และ 3) นโยบายสำหรับเทคโนโลยีที่สะอาดกว่า: ดำเนินนโยบายที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่สะอาดกว่าสำหรับการปรุงอาหาร การให้ความร้อน และการให้แสงสว่าง ซึ่งอาจรวมถึงการเปลี่ยนการอุดหนุนเชื้อเพลิงไปเป็นเทคโนโลยีพลังงานในครัวเรือนที่สะอาดกว่า การให้การสนับสนุนทางการเงินสำหรับการซื้ออุปกรณ์พลังงานในครัวเรือนที่ได้รับการปรับปรุง และการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับเตาหรือเชื้อเพลิงที่สะอาด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2563)

โดยเฉพาะในเขตชนบท และพื้นที่ห่างไกลความเจริญมีการใช้พลังงานความร้อนจากชีวมวล ในกระบวนการหุงต้ม โดยเมื่อประมาณสองล้านปีที่แล้วเตาไฟถือว่ามีสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเตาแต่ละชนิดจะถูกออกแบบแตกต่างกันไปตามลักษณะของการใช้งาน เตาที่ใช้ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพการใช้งานต่ำมาก นอกจากนั้น ส่วนหนึ่งยังถูกนำมาใช้ในอุตสาหกรรมโดยถูกออกแบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่รูปแบบของเตาที่สร้างขึ้นก็ยังมีอยู่ เพราะไม่สามารถควบคุมปริมาณของอากาศภายในเตา เพื่อให้เกิดการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ได้ นอกจากนั้นยังเป็นการใช้เชื้อเพลิงอย่างสิ้นเปลือง และทำให้เกิดมลพิษ ซึ่งการใช้พลังงานความร้อนจากชีวมวลนั้นสามารถสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศในครัวเรือน และประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีที่สะอาดกว่าสิ่งนี้สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงนิสัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรุงอาหาร และการปฏิบัติในครัวเรือน และส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงที่สะอาดกว่า เช่น ไบโอแก๊ส เอทานอล และก๊าซปิโตรเลียมเหลว ซึ่งสามารถลดความเสี่ยงด้านสุขภาพจากมลพิษทางอากาศในครัวเรือน อีกทั้งยังมีการสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาเตาชีวมวลที่ได้รับการปรับปรุงซึ่งเป็นไปตามแนวทางของ WHO สำหรับคุณภาพอากาศภายในอาคาร และมีประสิทธิภาพในการลดมลพิษทางอากาศในครัวเรือน (สำนักการจัดการนวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี, 2564)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา เรื่องแนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลำนาว อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็นวิธีการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน ปัญหาการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และแนวทางการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ความรู้และเป็นการสร้างอาชีพในการผลิตเตาชีวมวลเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ โดยการนำเอาวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรที่ได้ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้ได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลำนาว อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลำนาว อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลำนาว อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) รวมทั้งหมด 5 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกโดยใช้เกณฑ์จากผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านเตาชีวมวล, ผู้ที่ใช้เตาชีวมวลจริง ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย

1.1.1 อดีตข้าราชการครูชำนาญการโรงเรียนบางขันวิทยา และเจ้าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์

1.1.2 ตัวแทนผู้ใช้เตาชีวมวลในครัวเรือน คนที่ 1

1.1.3 ตัวแทนผู้ใช้เตาชีวมวลในครัวเรือน คนที่ 2

1.1.4 ตัวแทนผู้ใช้เตาชีวมวลในครัวเรือน คนที่ 3

1.1.5 ตัวแทนผู้ใช้เตาชีวมวลในครัวเรือน คนที่ 4

1.2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง (Secondary Informants) โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) รวมทั้งหมด 5 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3

1.2.2 ตัวแทนลูกค้า

1.2.3 เจ้าของร้านขายของชำ

1.2.4 นักเรียนที่เคยเข้าร่วมการอบรม

1.2.5 นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแนวคำถามที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยได้ผ่านการหาค่า IOC (หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม) ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อต้องการเก็บบันทึกข้อมูลในการวิจัยพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลได้มากที่สุด และตรงประเด็นมากที่สุด มีทั้งหมด 5 ตอน ดังนี้

2.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

2.1.2 วิธีการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน

2.1.3 สภาพปัญหาการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน

2.1.4 แนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน

2.1.5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่ภายนอกไม่เข้าร่วมในกิจกรรม บางกิจกรรม ได้แก่ วิธีการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน สภาพปัญหาการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน แนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน และเครื่องบันทึกภาพ เป็นการใช้กล้องถ่ายรูปจากโทรศัพท์มือถือ เพื่อถ่ายรูปประกอบในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สืบค้นพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน

3.2 สร้างความสัมพันธ์ และแนะนำตัวเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่การปรับตัว พร้อมทั้งสอบถามข้อมูล ได้แก่ วิธีการทำเตาชีวมวล สภาพปัญหาการทำเตาชีวมวล และแนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวล

3.3 ติดต่อประสานงานด้วยตนเอง เก็บข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะจง โดยนัดวันเวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และรายละเอียดแต่ละประเด็นโดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายพร้อมถ่ายภาพประกอบ

3.4 รวบรวมวิเคราะห์ และสรุปผล หากปรากฏว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใด ผู้วิจัยจึงไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และสรุปเป็นองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานของการศึกษาที่สำคัญ ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเตาชีวมวล และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลจริง เพื่อวางแผนทางการศึกษาให้ได้ประเด็นที่ครอบคลุม และรอบด้านมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาครั้งนี้เป็นปฏิบัติการภาคสนามผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่าง และกิจกรรมโครงการเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา และตรวจสอบความเชื่อมั่น

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบการพรรณนาตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลาน อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช นั้นพบว่า แนวทางปฏิบัติในการมีส่วนร่วมของชุมชน แหล่งแสงสว่างที่สะอาดกว่า การจัดเก็บที่เพียงพอสำหรับการตากไม้ และการระบายอากาศที่ดีขึ้นควบคู่ไปกับเตาทำอาหารที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อลดมลพิษทางอากาศในครัวเรือนเพิ่มเติม ซึ่งมีวิธีการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือนฯ ดังนี้

1. การเตรียมอุปกรณ์ทำเตา พบว่า การเตรียมอุปกรณ์ก่อนที่จะดำเนินการสร้างเตา ถือเป็นสิ่งสำคัญ อีกอย่างหนึ่ง เพราะนอกจากจะช่วยลดปัญหาของการทำงานแล้ว การเตรียมอุปกรณ์ ก่อนการดำเนินงานจริง ยังจะช่วยลดข้อผิดพลาดที่จะตามมา โดยสิ่งที่ต้องคำนึงเป็นอย่างแรก คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำเตา โดยต้องเลือกที่มีความแข็งแรง ทนทาน มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน เนื่องจากต้องใช้งานกับไฟ อุปกรณ์ที่ใช้จะต้องทนไฟ และที่สำคัญ คือ จะต้องมียารักษาประหยัด

2. การเลือกวัสดุทำเตา พบว่า การเลือกวัสดุทำเตาควรเลือกที่มีความแข็งแรง ทนทาน มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน โดยควรเลือกวัสดุที่มีราคาไม่แพง หาได้ในท้องถิ่นเพื่อเป็นการลดต้นทุน ในกระบวนการผลิต เช่น ปิ๊บ ถังสีเหล็ก หรือสังกะสี เป็นต้น โดยการออกแบบ และการผลิตทำได้ง่าย และต้องไม่ยุ่งยาก

3. การประกอบเตา พบว่า การประกอบเตาสามารถทำได้ง่าย ๆ 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนแรก เลือกภาชนะที่มีความแข็งแรงนำมาเจาะรูฐานให้อากาศสามารถเข้าไปด้านในได้ ส่วนด้านข้างเจาะรูโดยรอบเป็นรูเล็ก ๆ เพื่อระบายความร้อนสู่ภายนอกห้องอบ ขั้นตอนที่สอง คือ ขั้นตอนของการทำเสื่อเตา ขั้นตอนแรกนำกระป๋องมาตัดให้มีขนาดพอดีที่จะสวมตัวห้องอบลงไปได้ บริเวณฐานให้เจาะช่องลมให้อากาศเข้าไปได้ หลังจากนั้น นำเอาเสื่อเตา และห้องอบที่ประกอบเสร็จแล้วมาสวมลงไปก็จะป็นอันเสร็จ

4. การทดลองประสิทธิภาพ พบว่า การทดลองประสิทธิภาพสามารถทดสอบได้ 2 แบบ คือ ทดสอบประสิทธิภาพของการใช้งาน และการทดสอบประสิทธิภาพการเผาไหม้โดยสามารถทดสอบประสิทธิภาพของการใช้งานได้โดยการทดสอบจากอายุการใช้งาน โดยดูว่าเตาที่สร้างมีอายุการใช้งานยาวนานมากแค่ไหน หรืออาจจะทดสอบจากการนำไปใช้หุงต้ม ส่วนการทดสอบประสิทธิภาพการเผาไหม้ สามารถทดสอบได้จาก เชื้อเพลิงหรือชีวมวล โดยใช้วิธีการจลระยะเวลาของการเผาไหม้ เพื่อเปรียบเทียบกับชีวมวลชนิดอื่น ๆ

5. การนำไปใช้งาน ผู้เลี้ยงแพะจะต้องมีการเตรียมความพร้อม เมื่อแพะถึงวัยที่ต้องขาย คือ 4 ถึง 6 เดือนก็ต้องติดต่อพ่อค้าให้มาจับไป บางทีก็ส่งขายในกลุ่ม หรือขายให้คนที่สนใจจะเลี้ยงแพะเอาไปทำพ่อแม่พันธุ์ บางคนก็เอาไปเชือดขายก็มี

6. การซ่อมแซมทำนุบำรุง พบว่า การเก็บรักษาเตาชีวมวลนั้น พื้นฐานแล้วควรเก็บไว้ในพื้นที่แห้งสนิท ไม่อับชื้น เพื่อป้องกันการเกิดสนิม หลังใช้งานเสร็จควรปล่อยให้เตาค่อย ๆ เย็นลง ไม่ควรใช้น้ำเพื่อลดอุณหภูมิเตา จะทำให้เตาผุกร่อนได้ง่าย หลังการใช้งานทุกครั้งควรเช็ช้ถ้า บริเวณด้านล่างของเตาออก และหมั่นทำความสะอาดเตาอย่างสม่ำเสมอ จึงจะสามารถยืดอายุการใช้งานออกไปได้นานขึ้น

สภาพปัญหาการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน

1. ปัญหาในการเลือกวัสดุ และอุปกรณ์ พบว่า ปัญหาที่เจอในการเลือกวัสดุ และอุปกรณ์ ในการทำเตาชีวมวล จะแบ่งออกเป็น 2 ปัญหาหลัก ๆ คือ ปัญหาเรื่องวัสดุที่จะนำมาทำเตาชีวมวล และปัญหาในเรื่องเชื้อเพลิง ปัญหาแรก พบว่า วัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่จะนำมาทำเตาชีวมวลค่อนข้างที่จะหาได้ยากในชุมชน บางอย่างต้องหาซื้อจากข้างนอกซึ่งค่อนข้าง มีราคาที่สูง แต่ในทางกลับกันปัญหาในเรื่องเชื้อเพลิงกลับไม่มี เพราะเลือกใช้เศษวัสดุจากธรรมชาตินำมาเป็นเชื้อเพลิงที่ใช้ในการเผาไหม้

2. ปัญหาความปลอดภัยระหว่างกระบวนการผลิต พบว่า ปัญหาความปลอดภัย ระหว่างกระบวนการผลิต เป็นปัญหาหลักที่เจอ คือ คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ทำความเข้าใจกับข้อควรระวัง จากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือในงานช่าง ความบกพร่อง ในการตรวจสอบ เครื่องมือก่อนการใช้งาน อาจทำให้ร่างกายอยู่ในความไม่ปลอดภัย ปัญหาดังกล่าวมีผลต่อการใช้งาน และมีผลต่อความปลอดภัย ดังนั้น ควรตรวจสอบเครื่องมือก่อนนำไปใช้งานทุกครั้ง

3. ปัญหาความคงทน พบว่า ไม่ค่อยมีปัญหา เพราะก่อนจะการดำเนินการสร้างเตาผู้สร้าง จะต้องเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่จะมาใช้ในการทำเตาที่มีประสิทธิภาพที่สุด โดยวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ทำเตาชีวมวล ควรทำมาจากโลหะที่ทนความร้อนสูง เพราะเตาชีวมวลเมื่อโดนความร้อนเป็นระยะเวลานานย่อมเสื่อมสภาพได้ง่าย ดังนั้น การเลือกวัสดุที่มีคุณภาพ จะช่วยยืดระยะเวลาการใช้งานให้นานขึ้นไปได้อีก

4. ปัญหาด้านองค์ความรู้ ความเข้าใจในการใช้เตา คือ คนในชุมชนยังขาดความรู้ในเรื่องของการใช้เตาชีวมวล ยังไม่ได้ทำความเข้าใจกับข้อควรระวัง และอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อจากความไม่ระมัดระวัง

ความประมาท ดังนั้น แล้วเพื่อความปลอดภัยควรที่จะศึกษาทำความเข้าใจระบบกลไกการทำงาน รวมถึงการดูแลรักษาก่อนที่จะนำมาใช้งาน โดยอาจจะเรียนรู้จากผู้รู้โดยตรง เพื่อที่ได้เข้าใจในรายละเอียดอย่างถ่องแท้

แนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน

1. การออกแบบเตาชีวมวล พบว่า การออกแบบการสร้างเตาชีวมวล คือ เตาแต่ละชนิดจะถูกออกแบบแตกต่างกันไปตามลักษณะของการใช้งาน โดยยังใช้หลักการเดิม เพียงแค่เปลี่ยนรูปแบบให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยอาจจะเปลี่ยนมาใช้เป็นวัสดุอื่นที่สามารถทนความร้อนที่หาได้ในท้องถิ่นมาใช้สร้างเตาเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิตแทน อาจจะเพิ่มสีสันให้ดูน่าสนใจเข้าไป หรืออาจจะออกแบบให้มีขนาดเล็กกะทัดรัด และเหมาะที่จะพกพาออกไปข้างนอก เพื่อสร้างจุดขายให้น่าสนใจ

2. การส่งเสริมการใช้เตาชีวมวล พบว่า สามารถส่งเสริมการใช้เตาชีวมวลได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ ตัวผู้นำควรมีส่วนช่วยในการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของชุมชน โดยส่งเสริมให้ชุมชนนำวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้เป็นแหล่งพลังงาน ชีวมวลเพื่อใช้ในครัวเรือน อาจจะจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ โดยอาจจะเอากลุ่มผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนี้โดยตรงเข้าไปให้ความรู้กับชาวบ้าน เพื่อเพิ่มความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมการอบรมในสถานการณ์โควิด 19 ที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในขณะนี้ อาจจะจัดการอบรมในรูปแบบออนไลน์ หรืออาจจะแชร์ความรู้ที่ตัวเองมีผ่านช่องทาง Social Media ทั้งทาง Youtube Facebook Tiktok ก็เป็นทางเลือกที่ดีสำหรับคนในปัจจุบัน เพราะปัจจุบันคนเสพข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น เพราะปัจจุบันคนเสพข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น

3. การส่งเสริมความรู้ในการเลือกวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ก่อนการดำเนินการสร้างอาจจะจัดให้มีการอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชนก่อนเป็นเบื้องต้นว่าควรนำวัสดุอะไรมาใช้ทำเตา เพื่อให้ทราบแนวทาง และหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น

4. การสืบทอดไปสู่ผู้ที่สนใจ พบว่า ภายในชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ที่ถูกสร้างขึ้นโดยนายชาญณรงค์ ไชยรัตน์ อดีตข้าราชการครูโรงเรียนบางขันวิทยา โดยตัวครูชาญเองต้องการที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาใช้ประโยชน์จากพืชผลทางการเกษตรนำไปใช้เป็นพลังงานทางเลือก ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งต้องการที่จะส่งเสริมอาชีพให้แก่คนในชุมชน โดยในแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมีกิจกรรมมากมายให้คนที่สนใจได้ไปศึกษาดูงาน เมื่อเข้ามาเรียนรู้ก็จะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ และต่อยอดได้ในอนาคต

อภิปรายผล

วิธีการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลาน อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช 1) การเตรียมอุปกรณ์ทำเตา ก่อนที่จะดำเนินการสร้างเตาช่วยลดปัญหาในการทำงาน และช่วยลดข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น การสร้างเตาสิ่งที่จะต้องคำนึงเป็นอย่างแรกคือ วัสดุที่ใช้ในการทำเตา ควรเลือกที่มีความแข็งแรง ทนทาน วัสดุที่นำมาทำควรจะเป็นวัสดุที่หาได้ทั่วไปในชุมชน ซึ่งจากมุมมองของผู้ใช้จริงทำให้ทราบในทุกขั้นตอนของการพัฒนาเตาชีวมวลที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างของครัวเรือน สอดคล้องกับการศึกษาของ นรินทร์ เจริญพันธ์ และสุธี วังเตอย ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวหลามเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรท้องถิ่นของจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัย พบว่า วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ที่เหมาะสมนั้นสามารถแก้ปัญหา หรืออำนวยความสะดวกได้ตามที่ต้องการ และลดเวลาในการผลิต เกิดความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ และเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 2) การเลือกวัสดุทำเตา การเลือกวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมในการใช้งาน เนื่องจากต้องใช้งานกับไฟ ดังนั้น อุปกรณ์ที่ใช้จะต้องทนไฟ และที่สำคัญจะต้องมีราคาที่ไม่สูงมากนัก หาได้ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการลดต้นทุนในกระบวนการผลิต เช่น ปิ๊ป หรือ ถังสีเหล็ก/สังกะสี เป็นต้น (นรินทร์ เจริญพันธ์ และสุธี วังเตอย, 2558)

อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับการศึกษา MGR Online เรื่อง “เตาชีวมวลปั้นมือ” เปลี่ยนปัญหาหมอกควันเป็นพลังงาน ได้กล่าวว่า ในการออกแบบเตาสำหรับใช้ชีงข้าวโพดเป็นเชื้อเพลิง เน้นเรื่องกระบวนการผลิตที่ง่าย ราคาถูก สามารถทำได้ในทุกพื้นที่ ไม่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ จากผู้เชี่ยวชาญ โดยเตานี้มีลักษณะเป็นกึ่งแก๊สซิฟิเออร์ ซึ่งวัสดุที่นำมาทำจะเป็นวัสดุที่หาได้ทั่วไปในพื้นที่ จากนั้นนำมาผสมในอัตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้เตาสามารถทนความร้อนได้โดยไม่ร้าว 3) การประกอบเตา นำท่อเหล็กมาเจาะรูที่ฐานให้อากาศสามารถเข้าไปด้านในได้ ส่วนด้านข้างให้เจาะรูโดยรอบทั้งด้านบน และด้านล่างเป็นรูเล็ก ๆ เพื่อระบายความร้อน จากนั้นให้นำถังน้ำยาแอร์ มาตัดให้มีขนาดพอที่จะสวมตัวห้องอบลงไปได้ บริเวณฐานให้เจาะช่องลม เมื่อเสร็จให้นำห้องอบ และเสื้อเตา มาการประกอบกัน โดยนำเสื้อเตา และห้องอบที่ประกอบเสร็จแล้วมาสวมลงไป จากนั้นเชื่อมเหล็กตะแกรงวงกลม ที่ทำจากเหล็กให้เสมอกับปากของถังน้ำยาแอร์ก็จะเป็นอันเสร็จ (MGR Online, 2564) 4) การทดสอบประสิทธิภาพ สามารถทดสอบประสิทธิภาพของการใช้งานได้โดยการทดสอบ จากการให้ความร้อนสำหรับการทำอาหาร โดยทดสอบประสิทธิภาพเชิงความร้อนด้วยการต้มน้ำเดือด ส่วนการทดสอบประสิทธิภาพการเผาไหม้ สามารถทดสอบได้โดยใช้วัตถุดิบ เชื้อเพลิงจากชีวมวลโดยใช้วิธีการจลระยะเวลาของการเผาไหม้ เพื่อเปรียบเทียบกับชีวมวล ชนิดอื่น ๆ 5) การนำไปใช้งาน ขั้นตอนแรกเตรียมเชื้อเพลิงชีวมวล อาจจะใช้เป็น กิ่งไม้ ใบไม้แห้ง ชีงข้าวโพด หรือเศษชีวมวลที่หาได้ในชุมชน แล้วทำการจุดไฟ เมื่อเชื้อเพลิงที่ใส่ลงไปเกิดการลุกไหม้ ก็จะสามารถนำมาใช้ในการประกอบอาหารแทนเตาแก๊สได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ วิถีชีวิตเกษตรพอเพียง เรื่อง เตาชีวมวลจาก ถังน้ำยาแอร์ใช้เป็นเตาหุงต้มพลังงานสูง ได้กล่าวว่า การใช้งานสามารถทำได้ ดังนี้ 5.1) นำวัสดุชีวมวล เช่น กิ่งไม้ ชีงข้าวโพด เปลือกแข็งผลไม้ ฯลฯ ใส่ลงในเตา โดยใส่ชั้นใหญ่ลงก่อนส่วนด้านบนใส่ชั้นเล็ก ๆ เพื่อติดไฟได้ง่าย จากนั้นเริ่มจุดไฟจากด้านบน 5.2) เมื่อไฟติดจะมีควันบ้าง ในช่วงแรกแล้วควันจะค่อย ๆ จางหายไป สามารถลงมือปรุงอาหารได้ หากต้องการเร่งไฟให้ทำการเปิดประตูให้อากาศเข้าไปไฟจะแรงขึ้นใช้งานได้ประมาณ 30 - 45 นาที จากนั้นจึงทยอยเติมเชื้อเพลิงเข้าไปใหม่ และใช้งานรอบต่อไป (วิถีชีวิตเกษตรพอเพียง, 2564) และ 6) การซ่อมแซม ทำนุบำรุง ควรเก็บไว้ในที่ที่แห้งสนิท ไม่อับชื้น หลังใช้งานเสร็จควรปล่อยให้เตาค่อย ๆ เย็นลง ไม่ควรใช้น้ำ เพื่อลดอุณหภูมิเตา จะทำให้เตาผุกร่อนได้ง่าย หลังการใช้งานทุกครั้งควรเช็ดเช็ดเก็บบริเวณด้านล่างของเตาออก และหมั่นทำความสะอาดเตาอย่างสม่ำเสมอ จึงจะสามารถยืดอายุการใช้งานออกไปได้นานขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กนกพร หมีทอง เรื่อง นวัตกรรมสร้างอาชีพ “เตาชีวมวล” ใช้เกลบเป็นเชื้อเพลิง ร้อนเร็วไฟแรง คนกรุงชอบใช้ ได้กล่าวว่า การดูแลรักษาไม่ยากเช่นกัน คือ อย่านำเตาอยู่ในที่มีน้ำหรือความชื้นสูง เพราะอาจเกิดสนิม และอุปกรณ์ไฟฟ้า ไม่ควรอยู่ในน้ำ ในระหว่างใช้งานอย่าให้น้ำในภาชนะหุงต้มล้นใส่หัวเตา เพราะจะทำให้อายุการใช้งานสั้นลง ที่สำคัญกล่องไฟฟ้าควบคุมพัดลมต้องอยู่ในที่แห้ง และหมั่นทำความสะอาดบ่อย ๆ และหลังใช้งานเสร็จให้ถอดปลั๊กไฟทุกครั้ง เพื่อความปลอดภัย (กนกพร หมีทอง, 2564)

สภาพปัญหาการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลานาว อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช 1) ปัญหาในการเลือกวัสดุ และอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่จะนำมาทำเตาชีวมวลค่อนข้างที่จะหาได้ยากในชุมชน บางอย่างต้องหาซื้อจากข้างนอก ซึ่งค่อนข้างมีราคาที่สูง เช่น สแตนเลส และอะลูมิเนียม มีผลทำให้ราคาเตาสูงขึ้น ซึ่งทำให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยไม่สามารถซื้อเตานั้นไปใช้ได้ พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมล ภานุภา และคณะ เรื่อง การศึกษาเศรษฐกิจการทำเตาหุงต้มประสิทธิภาพสูงถ่าน ปม.1 สุอาเซียน ได้กล่าวว่า วัสดุที่ใช้ทำเตา วัสดุที่ห่อหุ้มเตา และฉนวนกันความร้อนมีผลต่อการสูญเสียความร้อนออกจากตัวเตา การใช้วัสดุห่อหุ้มเตาที่มีราคาแพง เช่น สแตนเลส และอะลูมิเนียม มีผลทำให้ราคาเตาสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยไม่สามารถซื้อเตานั้นมาใช้ได้ 2) ปัญหาความปลอดภัยระหว่างกระบวนการผลิต คนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือในงานช่าง ยังบกพร่องในการตรวจสอบเครื่องมือก่อนการใช้งาน ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลต่อการใช้งาน และมีผลต่อความปลอดภัย เพราะอาจทำให้ร่างกายอยู่ในความไม่ปลอดภัย ดังนั้น

ควรตรวจสอบเครื่องมือก่อนการใช้งานทุกครั้ง จึงจะช่วยอำนวยความสะดวก และลดเวลาในการผลิตลงได้ (นฤมล ภาณุภา และคณะ, 2559) พบว่า สอดคล้องกับของ ชัยยศ ปานเพชร เรื่อง ข้าวหลามหนองมน ได้กล่าวว่า วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการใช้งาน ควรคำนึงถึงความทนทาน และแข็งแรง 3) ปัญหาความคงทน ก่อนจะดำเนินการสร้างเตาผู้สร้างจะต้องเลือกวัสดุอุปกรณ์ ที่จะมาใช้ในการทำเตาที่มีประสิทธิภาพที่สุด โดยวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ทำเตาชีวมวลควรมีโครงสร้างที่แข็งแรง ไม่แตกหักง่าย ควรเป็นโลหะที่ทนความร้อนสูง เพราะเตาชีวมวลเมื่อโดนความร้อนเป็นระยะเวลานาน ย่อมเสื่อมสภาพได้ง่าย ดังนั้น การเลือกวัสดุที่มีคุณภาพ จะช่วยยืดระยะเวลาการใช้งานให้นานขึ้นไปได้อีก (ชัยยศ ปานเพชร, 2559) พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ มนัสสุตา นันทสิริพร และคณะ เรื่อง การศึกษาเศรษฐกิจการทำเตาหุงต้มประสิทธิภาพสูงถ่าน ปม.1 สุอาเซียน ได้กล่าวว่า การลดต้นทุนในการทำเตา ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของเตา โดยควรพัฒนาเตาให้มีโครงสร้างที่แข็งแรง ไม่แตกหักง่าย จากการสำรวจ พบว่า ผู้ประกอบการมีการดัดแปลงรูปแบบ และวัสดุในการผลิตเตาหุงต้มประสิทธิภาพสูงถ่าน ปม.1 โดยมีได้คำนึงถึงประสิทธิภาพในการทำงานของเตา และ 4) ปัญหาด้านองค์ความรู้ ความเข้าใจในการใช้เตา ผู้ใช้งานบางรายยังไม่ได้ทำความเข้าใจกับข้อควรระวัง และอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากความประมาท เพื่อลดความเสี่ยง และอันตรายที่จะเกิดขึ้น ควรที่จะทำความเข้าใจในส่วนของระบบกลไกการทำงาน รวมถึงศึกษาวิธีการดูแลรักษาเตาชีวมวล (มนัสสุตา นันทสิริพร และคณะ, 2558)

แนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลำนาว อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช 1) การออกแบบการสร้างเตาชีวมวล เตาแต่ละชนิดจะถูกออกแบบแตกต่างกัน ไปตามลักษณะของการใช้งาน โดยยังใช้หลักการเดิมเพียงแค่เปลี่ยนแปลงรูปแบบให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยอาจจะเปลี่ยนมาใช้เป็นวัสดุอื่นที่สามารถทนความร้อนที่หาได้ในท้องถิ่นมาใช้สร้างเตาเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต หรือจะออกแบบเตาชีวมวลโดยการใช้เตาเปลือยที่ไม่ต้องห่อหุ้มวัสดุเป็นถังเตาแทน โดยอาจจะเพิ่มสีสันทันดูน่าสนใจเข้าไป หรืออาจจะออกแบบให้มีขนาดเล็กกะทัดรัดเหมาะที่จะพกพาออกไปข้างนอก เพื่อสร้างจุดขายให้น่าสนใจ รวมทั้งสอดคล้องกับของ สุปราณี วุ่นศรี และคณะ เรื่อง การพัฒนาเตาประหยัดพลังงานสำหรับชุมชน ได้กล่าวว่า ศึกษาลักษณะของเตาชีวมวลในชุมชน ก่อนเป็นเบื้องต้น จากนั้นทำการศึกษาวัสดุในการขึ้นรูปเตาประหยัดพลังงาน ถึงจะสามารถออกแบบเตาหุงต้มได้ (สุปราณี วุ่นศรี และคณะ, 2561) 2) การส่งเสริมการใช้เตาชีวมวล การส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนส่งเสริม และสนับสนุนให้คนในชุมชนนำวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้เป็นแหล่งพลังงานชีวมวลเพื่อใช้ในครัวเรือน อาจจะจัดให้มีการอบรมให้ความรู้กับชาวบ้าน อาจจะจัดการอบรมในรูปแบบออนไลน์ หรืออาจจะแชร์ความรู้ที่ตัวเองมีผ่านช่องทาง Social Media เพราะปัจจุบันคนเสพข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติสุตา กาศเกษม และฉลอง ชาตรุประชีวิน เรื่อง การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นของโรงเรียนเทศบาลด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้กล่าวว่า ผู้นำควรให้การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ 3) การส่งเสริมความรู้ในการเลือกวัสดุอุปกรณ์ ก่อนการดำเนินการสร้างอาจจะจัดให้มีการอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชนก่อนเป็นเบื้องต้น โดยอาจจะนำเอนักวิชาการหรือผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนี้โดยตรงเข้าไปให้ความรู้กับชาวบ้านเพื่อให้ทราบแนวทาง และหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (เกียรติสุตา กาศเกษม และฉลอง ชาตรุประชีวิน, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กฤตพร แซ่แฉ่ง สายจันทร์ และลัญจกรณ์ นิลกาญจน์ เรื่อง กระบวนการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวมวลภาคครัวเรือนเพื่อลดการใช้แก๊สหุงต้ม ได้กล่าวว่า เมื่อนักวิจัยนำนักวิชาการ หรือผู้รู้มาอธิบายจึงเกิดความสนใจ และต้องการเรียนรู้ในรายละเอียดถึงขั้นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ด้วยการพยายามทดลอง และนำความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมซึ่งกันและกัน และ 4) การสืบทอดไปสู่ผู้ที่สนใจ

ส่งเสริม และสนับสนุนให้คนในชุมชนหรือคนรุ่นใหม่เข้ามาศึกษาดูงานยังแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ โดยในแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมีกิจกรรมมากมาย เช่น ให้ความรู้ในการผลิตพลังงานเพื่อใช้ในครัวเรือน เมื่อเข้ามาเรียนรู้ก็จะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ และต่อยอดได้ในอนาคต ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนควรให้การสนับสนุนในเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เพื่อให้เกิดเป็นการพึ่งตนเอง และทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง (กฤตพร แซ่แง่ สายจันทร์ และลัญจกรณ์ นิลกาญจน์, 2561) รวมทั้งสอดคล้องกับของ เกียรติสุตา กาศเกษม และฉลอง ชาตรุประชีวิน เรื่อง การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นของโรงเรียนเทศบาลด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้กล่าวว่า การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของชุมชน พึ่งตนเองได้ให้คนในชุมชนมีโอกาสดูแลเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ร่วมกัน และการทำงานให้เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อการเรียนรู้ (เกียรติสุตา กาศเกษม และฉลอง ชาตรุประชีวิน, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

เตาชีวมวลเป็นเตาที่ใช้เชื้อเพลิงจากชีวมวล เช่น ฟืน เศษไม้ ชี้อเลื่อย หรือแกลบ เพื่อผลิตความร้อนในการหุงต้มอาหาร โดยมีข้อดีหลายประการ ได้แก่ ประหยัดค่าเชื้อเพลิงซึ่งเชื้อเพลิงชีวมวลมีราคาถูกกว่าเชื้อเพลิงฟอสซิล เช่น ก๊าซหุงต้มหรือน้ำมัน อีกทั้งยังเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเชื้อเพลิงชีวมวลเป็นพลังงานหมุนเวียนที่ไม่ก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจก และสามารถลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลโดยใช้เตาชีวมวลช่วยลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลที่นำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งนี้ วิธีลดรายจ่ายในครัวเรือนจากการใช้เตาชีวมวลมีหลายวิธีที่สามารถช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนจากการใช้เตาชีวมวล ได้แก่ เลือกเตาชีวมวลที่มีประสิทธิภาพ เลือกเตาชีวมวลที่มีการออกแบบ และเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผาไหม้ และลดการสูญเสียความร้อน ใช้เชื้อเพลิงชีวมวลที่มีคุณภาพ ใช้เชื้อเพลิงชีวมวลที่แห้งและสะอาดเพื่อให้การเผาไหม้สมบูรณ์ และลดการเกิดควัน และโดยสรุปแล้วการใช้เตาชีวมวลสามารถช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนได้อย่างมาก โดยการเลือกเตาชีวมวลที่มีประสิทธิภาพ ใช้เชื้อเพลิงชีวมวลที่มีคุณภาพ ดูแล และบำรุงรักษาเตาชีวมวลอย่างสม่ำเสมอใช้เตาชีวมวลอย่างถูกวิธี และใช้ประโยชน์ ดังแนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือนดังรายละเอียดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อการหุงต้มในครัวเรือน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการผลการวิจัยเรื่องเตาชีวมวล: แนวทางการส่งเสริมการทำเตาชีวมวลเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านลาน อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปผล และแนวทางในข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาเตาชีวมวลที่มีประสิทธิภาพสูง 2) ให้เงินอุดหนุนหรือสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่ครัวเรือนที่ต้องการติดตั้งเตาชีวมวล 3) จัดตั้งโครงการอบรม และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการทำ และใช้เตาชีวมวล 4) สร้างเครือข่ายผู้ผลิต และจำหน่ายเตาชีวมวลที่มีคุณภาพ 5) รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์ของการใช้เตาชีวมวล 6) กำหนดมาตรฐาน และข้อบังคับเพื่อควบคุมคุณภาพของเตาชีวมวล และ 7) ให้การสนับสนุนด้านเทคนิค และการเงินแก่ชุมชน และองค์กรที่ดำเนินโครงการเตาชีวมวล ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเพื่อแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ พบว่า 1) แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยบ้านไชยรัตน์ยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักมากนัก ดังนั้น ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ ให้คนทั้งภายใน และภายนอกชุมชนเข้ามาศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวนี้เพื่อนำไปต่อยอดสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนต่อไป และ 2) แม้จะมีการนำเสนอวิธีการทำเตาชีวมวลอยู่บ้าง แต่ยังไม่ได้ลงรายละเอียด มากเท่าที่ควร ดังนั้น หากต้องการให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาสู่รุ่นต่อไปอย่างจริงจัง ควรที่จะลงรายละเอียดเพิ่มเติม ในเรื่องที่สำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร หมีทอง. (2564). นวัตกรรมสร้างอาชีพ “เตาชีวมวล” ใช้กลบเป็นเชื้อเพลิง ร้อนเร็วไฟแรงคนกรุงชอบใช้. เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2566 จาก https://www.sentangedtee.com/exclusive/article_9385.
- กฤตพร แซ่แง สายจันทร์ และลัญจกรณ์ นิลกาญจน์. (2561). กระบวนการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวมวล ภาคครัวเรือนเพื่อลด การใช้แก๊สหุงต้ม. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 10(ฉบับพิเศษ), 116-127.
- เกียรติสุดา กาศเกษม และฉลอง ชาตรูปะชีวิน. (2559). การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ของโรงเรียน เทศบาลด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(3), 112-124.
- ชัยยศ ปานเพชร. (2559). ข้าวหลามหนองมน. PULINET Journal, 3(3), 70-76.
- นรินทร์ เจริญพันธ์ และสุธี วังเตอย. (2558). โครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวหลามเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ ผลิตภัณฑ์เกษตรท้องถิ่นของจังหวัดสระแก้ว. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นฤมล ภานุภา และคณะ. (2559). การพัฒนา และส่งเสริมการใช้เตาหุงต้มประสิทธิภาพสูงแบบอเนกประสงค์. ใน รายงานการวิจัย. สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้.
- มนัสสุดา นันทสิริพร และคณะ. (2558). การศึกษาเศรษฐกิจการทำเตาหุงต้มประสิทธิภาพสูงถ่าน ปม.1 สู่อาเซียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้.
- วิศิษฐ์ เกษตรพอเพียง. (2564). เตาชีวมวลจากถ่านน้ำยาแอร์ใช้เป็นเตาหุงต้มพลังงานสูง. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2566 จาก <https://xn--12cmh8bbc4da0bh2bc2a3d5edobk6sg.com/?p=13103>.
- สำนักการจัดการนวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี. (2564). เตาชีวมวลประหยัดพลังงาน. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2566 จาก <https://imtt.rmutsv.ac.th>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). ชุมชนเมืองลอง คิดค้นเตาชีวมวลแก้ฝุ่น PM 2.5. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.thaihealth.or.th>
- สุปราณี วุ่นศรี และคณะ. (2561). การพัฒนาเตาประหยัดพลังงาน สำหรับชุมชน. วารสารวิจัย มทร, 12(2), 10-12.
- MGR Online. (2564). “เตาชีวมวลบ้านมือ” เปลี่ยนปัญหาหมอกควันเป็นพลังงาน. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2566 จาก <https://mgronline.com/science/detail/9610000014952>.

แนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร
กรณีศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร
หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง*

GUIDELINES FOR PROMOTING THE PRODUCTION OF CITRONELLA LAUREL WOOD
CARVING PRODUCTS: A CASE STUDY OF MR. CHAROON KAEWLA-IAD'S FAMILY IN
BAN NA HAEM COMMUNITY, VILLAGE NO. 5, KHAO KOP SUB-DISTRICT, HUAI YOT
DISTRICT, TRANG PROVINCE

ทิพรัตน์ เสนทอง

Thipparat Senthong

อภิสร เทพอักษร

Apisara Thepaksorn

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู

Theerawat Thongbooncho

พระณัฐพงษ์ จันทรโร*

Phra Natthaphong Janro*

พระณัฐพงษ์ ไกรเทพ

Phra Nattapong Kraithep

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

ธัญลดา เทพวารินทร์

Thanalada Thepwarin

โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย

Wat Salameechai Municipal School, Thailand

*Corresponding author E-mail: natthapong2286@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วิธีการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร 2) สภาพปัญหาการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร และ 3) แนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร กรณีศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม โดยเลือกแบบเจาะจง ทั้งนี้ ผู้วิจัยให้ข้อมูลสำคัญหลัก จำนวน 2 คน โดยพิจารณาจากการเป็นผู้ที่แกะสลักผลิตภัณฑ์มาไม่น้อยกว่า 15 ปี และผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 3 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสรุปภาพรวม ผลการวิจัย พบว่า 1) วิธีการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร พบว่า การทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร เป็นของขึ้นชื่อของจังหวัดตรัง โดยชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันโดยนาราก และต่อของไม้เทพทาโรมาแกะสลักเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ สร้างรายได้ให้กับชุมชน และยังเป็นสินค้า OTOP 2) สภาพปัญหาการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร พบว่า 2.1) การเตรียม

* Received 18 May 2023; Revised 11 June 2023; Accepted 24 June 2023

เครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ออกแบบลวดลาย ต้องอาศัยผู้ที่มีความชำนาญในการตัดแปลงเครื่องมือแกะสลัก เป็นการเฉพาะ 2.2) เก็บรายละเอียดของลวดลายขัดกระดาษทราย และหาดินสอพองทาน้ำมันเคลือบเนื้อไม้ และทิ้งไว้ให้แห้งสนิท และ 2.3) ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ต้องปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย ตรงใจลูกค้า เนื่องจากมีการแข่งขันสูง และ 3) แนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร พบว่า มีวิธีเพื่อส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร โดยการอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญา จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือการแกะสลักไม้เทพทาโร เพื่อถ่ายทอดทักษะและเทคนิคให้แก่ช่างฝีมือรุ่นใหม่

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, ผลิตภัณฑ์, การแกะสลัก, ไม้เทพทาโร

Abstract

This research aims to study the following: 1) Methods for the production of Citronella laurel wood carving products, 2) Problems in the production of Citronella laurel wood carving products, and 3) Guidelines for promoting the production of Citronella laurel wood carving products in a case study of Mr. Charoon Kaewla-lad's family in Ban Na Haem Community, Village No. 5, Khao Kop Sub-district, Huai Yot District, Trang Province. The research uses qualitative research methodology. The researcher uses tools such as in-depth interviews and group discussions. The sample was from purposive sampling. The researcher provides key informants with a total of two people by considering that they have been producing woodcarving products for at least 15 years and provides three people as secondary informants. The data is analyzed using content analysis and summarized to be the overall perspective. The results of the research indicate the following details: 1) The methods for the production of Citronella laurel wood carving products indicate that it is a famous product of Trang Province that villagers have joined together to carve the roots and stumps of Citronella laurel wood into various forms of products, creating income for the community and also being OTOP products; 2) Problems in the production of Citronella laurel wood carving indicate the following details: 2.1) Preparation of tools and materials to design patterns, which requires someone with expertise specifically in modifying carving tools, 2.2) Detailing the pattern by sanding with sandpaper and applying chalk and oil to the wood and leaving it to dry completely, and 2.3) Designing the packaging must be adjusted according to the era to meet the needs of customers due to high competition; 3) Guidelines for promoting the making of Citronella laurel wood carving products indicate that there are ways to promote the production of Citronella laurel wood carving products by preserving and passing on local wisdom by establishing a training and development center for the Citronella laurel wood carving skills to transfer skills and techniques to the new generation of craftsmen.

Keywords: Promotion Guideline, Products, Wood Carving, Citronella Laurel Wood

บทนำ

อุตสาหกรรมการแกะสลักไม้ในประเทศไทยมีความสำคัญด้วยเหตุผลหลายประการ เป็นทั้งมรดกทางวัฒนธรรม การแกะสลักไม้เป็นส่วนสำคัญของมรดกทางศิลปะ และวัฒนธรรมของประเทศไทย มักผสมผสานลวดลายทางพุทธศาสนา และฮินดู ซึ่งสะท้อนถึงมรดกทางจิตวิญญาณของประเทศ ทักษะ และความคิดสร้างสรรค์ช่างฝีมือชาวไทยแสดงให้เห็นถึงทักษะ และความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูงในการแกะสลักไม้ ผลิตภัณฑ์ที่ประณีต

ซึ่งมีตั้งแต่ของตกแต่งวัดที่ซับซ้อนไปจนถึงของใช้ในครัวเรือน การค้าที่เป็นธรรมอุตสาหกรรมและการแกะสลักไม้ในประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของภาคการผลิตหัตถกรรมที่กว้างขึ้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการค้าที่เป็นธรรม ซึ่งรับรองค่าจ้างที่เป็นธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัย และแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืน อาคารที่ยั่งยืน การแกะสลักไม้ใช้ในการก่อสร้างอาคารที่ยั่งยืนในประเทศไทย ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดเครื่องประดับทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ของประเทศ อีกทั้งเป็นการส่งออกอุตสาหกรรมนี้ยังตอบสนองความต้องการของตลาดต่างประเทศ โดยมีการส่งออกงานแกะสลักไม้ของไทยไปยังหลายประเทศ (เคอดี ตู และคณะ, 2562)

“ไม้เทพทาโร” หรือที่ท้องถิ่นเรียกว่า “ตะไคร้ตัน” ถือเป็นอีกหนึ่งสัญลักษณ์แดนใต้ของไทยในอดีตจะขึ้นอยู่มากตามป่าดงดิบ พบว่า เมื่อความเจริญรุดเข้ามาต้นเทพทาโรถูกโค่นทิ้งจำนวนมาก เพื่อใช้พื้นที่ปลูกยางพารา และสร้างบ้านเรือนทดแทน เหลือเพียงตอ และรากฝังอยู่ใต้ดิน ปัจจุบันต้นเทพทาโรกลับมีจำนวนลดลงถูกโค่นทิ้งเป็นจำนวนมาก (วังเทพทาโร, 2563) เนื่องจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เพิ่มขึ้นเหลือเพียงตอ และราก ของไม้เทพทาโรที่ฝังอยู่ในดิน การนำรากไม้เทพทาโรมาแกะสลักเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับตกแต่งบ้าน และเป็นสินค้าที่ระลึก ด้วยฝีมือที่ประณีต สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทำให้ผลิตภัณฑ์จากไม้เทพทาโรสร้างชื่อเสียงสำหรับจังหวัดตรัง เป็นอย่างมากสำหรับกลุ่มหัตถกรรม การแกะสลักไม้เทพทาโรที่มีชื่อเสียงในจังหวัดตรัง ได้แก่ กลุ่มเยาวชนต่อต้านยาเสพติด ตำบลเขาอกบ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง และยังได้รับให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทศิลปะที่ประดิษฐ์ และของที่ระลึกของจังหวัดตรัง (สมฤดี จันดี และคณะ, 2561) ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิต อีกทั้ง เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ใช้วัตถุดิบธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนา โดยมากเป็นงานที่ทำด้วยมือ (Hand Made) และผู้ผลิตชุมชนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการผลิตสินค้า นอกจากนั้น ผลิตภัณฑ์ชุมชนก็ยังมีหลากหลายสามารถตอบสนองลูกค้าได้หลายระดับแต่อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ชุมชนก็ยังขาดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถควบคุมผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน อีกทั้งมีการจัดการด้านวัตถุดิบไม่ดีพอ ส่งผลให้สินค้ามีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการโรงงานได้ (ชัยนาท ผาสอน และวินิต ชินสุวรรณ, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการประกอบอาชีพของสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขาอกบ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง อาชีพของประชาชน ส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม ทั้งนี้ ในชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขาอกบ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง ในทางภูมิศาสตร์ของชุมชนที่เหมาะสมให้ไม้เทพทาโร และต้นไม้บางชนิดก็เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยเฉพาะไม้เทพทาโร จนกระทั่งปี พ.ศ. 2500 อาจารย์จรูญ แก้วละเอียด (ประธาน) ได้เป็นผู้ริเริ่มนำไม้เทพทาโรมาประกอบกับภูมิปัญญาของชาวบ้าน นำไม้เทพทาโรมาแปรรูปให้เกิดผลิตภัณฑ์โดยวิธีแกะสลักเป็นพะยูน ซึ่งเป็นสัตว์สัญลักษณ์ประจำจังหวัดตรัง จึงกลายเป็นของฝากประจำจังหวัดตรัง และเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป นอกจากนี้ อาจารย์จรูญ ได้ชักชวนชาวบ้านมาตั้งศูนย์การเรียนรู้ และพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบเรื่อยมา เช่น การแกะสลักรูปพระพรหม พระพุทธรูป รูปมังกร เป็นต้น จนทำให้ศูนย์การเรียนรู้วังเทพทาโรเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปทั้งใน และต่างจังหวัด และเพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของวังเทพทาโร หมู่ที่ 5 ตำบลเขาอกบ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง รวมถึงเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของวังเทพทาโร หมู่ที่ 5 ตำบลเขาอกบ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชน กรณีศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขาอกบ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชน กรณีศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขาอกบ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง

3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชน กรณีศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม โดยเลือกแบบเจาะจง ทั้งนี้ ผู้วิจัยให้ข้อมูลสำคัญหลัก จำนวน 2 คน โดยพิจารณาจากการเป็นผู้ที่แกะสลักผลิตภัณฑ์มาไม่น้อยกว่า 15 ปี และผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 3 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสรุปภาพรวม ตามรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ทำผลิตภัณฑ์ไม้เทพทาโรของชุมชน กรณีศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ภายในวังเทพทาโร ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง จำนวน 2 คน โดยพิจารณาจากการเป็นผู้ที่แกะสลักผลิตภัณฑ์มาไม่น้อยกว่า 15 ปี ได้แก่ 1) ศิลปินแกะสลักไม้เทพทาโรพื้นบ้าน และ 2) ช่างแกะสลัก ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ศูนย์การเรียนรู้วังเทพทาโร

1.2 ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ แนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชน กรณีศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง 2) ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง และ 3) พัฒนาการอำเภอห้วยยอดผู้รับผิดชอบตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง)

2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือในการวิจัย โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยทำการสัมภาษณ์ตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ซึ่งแบบสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย IOC จึงมีนัยสำคัญทางค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ อีกทั้ง ยังทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคสนาม โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 สำรวจพื้นที่ในชุมชน

3.2 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ควบคุมเนื้อหาได้อย่างถูกต้องโดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ

3.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในครั้งนี้ตามหัวข้อที่ได้นำมาศึกษา

3.4 การเก็บข้อมูลรายละเอียดในการสอบถามจากผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงานโดยใช้แบบ การสนุมติ และความน่าจะเป็น

3.5 การหาข้อมูลเพิ่มเติม ได้รวบรวมการวิเคราะห์ และสรุปผลแล้ว พบว่า ขาดรายละเอียด ข้อมูลบางส่วนก็ได้ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมตลอดของการทำการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก จากผู้เชี่ยวชาญ และมืองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง ในด้านการแกะสลักไม้เทพทาโร โดยจำแนกข้อมูลแต่ละกลุ่มตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางไว้ หลังจากนั้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยในประเด็นวิธีการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชน กรณศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง พบว่า การทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร เป็นของขึ้นชื่อของจังหวัดตรัง โดยชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันโดยนาราก และต่อของไม้เทพทาโรมาแกะสลักเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ ไว้ตกแต่งบ้าน และเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ผู้มาเยือนจังหวัดตรัง จุดเด่นของผลิตภัณฑ์แกะสลักจากไม้เทพทาโร จะอยู่ที่เอกลักษณ์ของไม้ที่มีกลิ่นหอม เป็นไม้มงคล ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นไม้แกะสลักเป็นรูปปลาพะยูน สัญลักษณ์ของจังหวัดตรัง รูปสัตว์ต่าง ๆ มีหลากหลายชนิดเป็นช่องทางการทำกินอีกอย่างที่น่าสนใจขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร บ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมอุปกรณ์ออกแบบ ลวดลาย ใช้แบบทาบแล้วลอกลายลงบนแผ่นไม้ใช้เลื่อย เลื่อยไม้ส่วนที่ไม่ต้องการออกโดยการใช้น้ำขนาดใหญ่สกัด ลวดลายตามที่ต้องการ 2) การเก็บรายละเอียด และเคลือบน้ำมัน และ 3) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ ของกลุ่ม และมีขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร บ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอ ห้วยยอด จังหวัดตรัง ที่ผ่านมานั้นผู้ที่ได้รับการสืบทอดการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรได้เรียนรู้ถึง ความคุ้มค่า และความสำคัญของไม้เทพทาโร โดยการนำไม้ท้องถิ่นชนิดนี้มาแกะสลักเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และยังจัด ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้แก่คนในชุมชนที่สนใจในการสร้างอาชีพแก่คนในชุมชน จนสร้างชื่อเสียงไปทั่วทั้งประเทศ

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้วิจัยเกี่ยวข้องกับการจัดการขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้ เทพทาโรของบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ผู้วิจัยโดยกรณีศึกษา เพื่อให้เห็น การทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรตามขั้นตอน ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ได้เตรียมเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ออกแบบลวดลาย จากการศึกษา พบว่า ผู้ศึกษาได้นำเสนอขั้นตอน การทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรไว้ ดังนี้ 1) เลื่อย 2) มีดโต้หัวตัด 3) ดอกสว่านเจาะไม้ 4) สิวเหล็กแหลม 5) มีดเจาะไม้เทพทาโร 6) มีดเขียนลาย 7) สวาน 8) ใบเจียรผ้าทรายซ้อน 9) กระดาษทรายขัดหยาบ 10) ใบตัดไม้ สำหรับเครื่องเจียร และ 11) ไม้ดอก

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยในประเด็น สภาพปัญหาการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร ของชุมชน กรณศึกษา ครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง พบว่า สภาพปัญหาการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรฯ พบปัญหา ดังนี้

การเตรียมเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ออกแบบลวดลายต้องอาศัยผู้ที่มีความชำนาญในการดัดแปลง เครื่องมือแกะสลักเป็นการเฉพาะ อุปกรณ์ เช่น เลื่อยหักบอย ไม้มีขนาดเล็ก ทำให้เลื่อยยากเลื่อยเลียบาดมือ มีดไม่คม เพราะคนลับไม่เป็น เหล็กสวานเจาะไปมันหัก หรือใช้ขนาดผิดทำให้ชิ้นงานเสียหาย มีดเจาะทำยากกว่าที่จะทำได้ ต้องใช้เวลาในการทำนานสำหรับการประดิษฐ์ขึ้นมา เพราะไม่มีขายในท้องตลาดทั่วไป มีดเขียนลายทำยากกว่า ที่จะทำได้ต้องใช้เวลาในการทำนานสำหรับการประดิษฐ์ขึ้นมา เพราะไม่มีขายในท้องตลาดทั่วไป และสิวต้องทำเอง

แม้ลื้อจะมีขายในท้องตลาดแต่ยังเอามาใช้ไม่ได้ ต้องเอามาตัดแปลงให้เข้ากับมือคนทำ เพราะมือคนทำแต่ละคน มีขนาดมือไม่เท่ากัน

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยในประเด็น แนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร ของชุมชน ภูมิศึกษา ครอบคลุมนายจรรยา แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง พบว่า ปัจจุบันอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่เดิม คือ การทำสวนยางพาราเกษตรแต่การทำผลิตภัณฑ์ การแกะสลักไม้เทพทาโรเป็นอาชีพดั้งเดิมซึ่งทำมาประมาณหลายปีชุมชนนี้มีชื่อเสียงด้านการทำผลิตภัณฑ์ การแกะสลักไม้เทพทาโรในระดับแถวหน้า และมีผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรหลากหลายชนิดผลิตภัณฑ์ การแกะสลักไม้เทพทาโรบ้านนาเหมร เป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้กับชุมชน และยังเป็นสินค้า OTOP ของตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง มีแหล่งกำเนิดมาจากแรงบันดาลใจของอาจารย์จรรยา แก้วละเอียด ซึ่งมีการสนับสนุน ไม้เทพทาโรที่นำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับใช้เป็นของตกแต่งประดับบ้าน หรือ ของที่ระลึกส่วนใหญ่จะใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการแกะสลักที่หาได้จากบ้านเรือนของชาวบ้านในชุมชนโดยเฉพาะไม้เทพทาโรต้องใช้ในการแกะสลัก เป็นจำนวนมาก และพื้นที่บ้านนาเหมร เป็นพื้นที่ที่แกะสลักไม้เทพทาโรมากที่สุด และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการแกะสลักจนเสร็จก็จะนำมาจัดตั้งเพื่อจำหน่ายแก่ชาวบ้าน และนักท่องเที่ยวโดยการนำผลิตภัณฑ์ไปจัดนิทรรศการ ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อเปิดให้คนในชุมชน และชุมชนบริเวณใกล้เคียงได้เข้ามาศึกษาถึงความคุ้มค่าของไม้เทพทาโร ที่นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังสามารถสร้างอาชีพรายได้ให้กับคนในชุมชน ได้อีกด้วย

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้วิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร ของบ้านนาเหมร ผู้วิจัยโดยภูมิศึกษา เพื่อให้เห็นการส่งเสริม และพัฒนาภูมิอาชีพในการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลัก ไม้เทพทาโร ผู้ศึกษาได้นำเสนอการส่งเสริม และพัฒนาการแกะสลักไม้เทพทาโร ของชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ดังนี้ 3.1) มีแนวทางการบริหารจัดการดูแลบัญชี รายรับ - รายจ่าย ของกลุ่มอาชีพ 3.2) มีแนวทางในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาด และ 3.3) การจัดสรรผลกำไร กับสมาชิก

อภิปรายผล

วิธีการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชนฯ นั้นมีกระบวนการ และขั้นตอนที่หลากหลาย ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนั้นช่างแกะสลักต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในการแกะสลักไม้ อีกทั้งยังจำเป็นต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์ ที่หลากหลาย ซึ่งมีอุปกรณ์ในการใช้แกะสลัก ดังนี้

1. เลื่อย เป็นเลื่อยที่มีลักษณะคล้ายคันธนู เหมาะสำหรับใช้เลื่อยตัดกิ่งไม้เทพทาโรทั้งไม้สด และแห้ง หรือตัดต้นไม้เป็นท่อน ๆ เพื่อการเคลื่อนย้ายสำหรับงานที่ใช้ในการแกะสลักไม้เทพทาโร ใบเลื่อยผลิตจาก เหล็กกล้าและชุบแข็งที่ฟันเลื่อยจึงมีความคม และแรงเป็นพิเศษ สามารถตัดชิ้นงานได้ทั้งจังหวะเลื่อยขึ้น และลง เครื่องมือสามารถหาซื้อได้ตามร้านวัสดุอุปกรณ์ทั่วไปที่วางจำหน่ายสินค้า โดยมีให้เลือกหลายขนาด อาทิ 12 นิ้ว 21 นิ้ว 24 นิ้ว หรือ 30 นิ้ว สามารถเลือกขนาดตามที่ต้องการได้ นำมาใช้ในขั้นตอนแรกโดยการนำมา เลื่อยขนาดไม้ที่เราต้องการ

2. มีดโต้หัวตัด เหล็กแหลม ลักษณะของเครื่องมือผลิตจากเหล็กแหลมพร้อมด้ามรุ่น S400T เครื่องมือสามารถหาซื้อได้ตามร้านวัสดุอุปกรณ์ทั่วไปที่วางจำหน่ายสินค้า ขนาดของเครื่องมือความยาวทั้งอัน 72 เซนติเมตร ความกว้างของใบมีด 8 เซนติเมตร นำไปใช้ในขั้นตอนที่ 2

3. ดอกสว่านเจาะไม้ ลักษณะของเครื่องมือปลายดอกจะคล้ายหางปลา เป็นดอกสว่านที่ใช้ สำหรับเจาะไม้ที่มีขนาดไม่กว้างนัก เครื่องมือสามารถหาซื้อได้ตามร้านวัสดุอุปกรณ์ทั่วไปที่วางจำหน่ายสินค้า

โดยขนาดที่นิยมใช้กันทั่วไป ก็คือ ขนาดของเครื่องมือที่ใช้ 5, 6, 8 หรือ 10 มิลลิเมตร นำมาใช้ในขั้นตอนที่ 3 โดยการนำดอกสว่านไปใส่ในรูสว่านเพื่อจะนำไปใช้ในการเจาะไม้เทพทาโร

4. สิวเหล็กแหลม ด้ามไม้ มีลักษณะหัวเป็นเหล็กคล้ายกับหางปลา ด้ามจะเป็นไม้ งานฝีมือ งานไม้ ด้านที่เป็นเหล็กสามารถหาซื้อได้ตามร้านวัสดุอุปกรณ์ทั่วไปที่วางจำหน่ายสินค้า และด้ามที่ทำมาจากไม้สามารถทำเองได้โดยการหาไม้ที่สามารถนำมาเหลาให้พอดีกับหัวสิวเหล็กแหลม ขนาด 3 นิ้ว นำมาใช้ในขั้นตอนที่ 4 ใช้ในการแกะสลักลายไม้

5. มีดเจาะไม้เทพทาโร มีลักษณะหัวเป็นเหล็ก ด้ามเป็นไม้ที่เป็นเหล็กสามารถหาซื้อได้ตามร้านวัสดุอุปกรณ์ทั่วไปที่วางจำหน่ายสินค้า และด้ามที่ทำมาจากไม้สามารถทำเองได้ โดยการหาไม้ที่สามารถนำมาเหลาให้เข้ากับด้ามเหล็ก ขนาดของเครื่องมือสามารถกำหนดได้ตามที่ต้องการ เพราะว่าจะมีทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ เอาไปใช้ในขั้นตอนที่ 5 ใช้ในการเจาะไม้เทพทาโร

6. มีดเขียนลาย มีลักษณะด้านหัวคล้ายตะปูส่วนด้ามจับเป็นไม้ เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับเขียนลายให้เป็นรูปแบบต่าง ๆ เครื่องมือสามารถหาได้จากทั่วไปตามพื้นที่ต่าง ๆ และด้ามที่ทำมาจากไม้สามารถทำเองได้ โดยการหาไม้ที่สามารถนำมาเหลาให้เข้ากับด้ามเหล็ก มีขนาด 6 นิ้ว เอาใช้ในขั้นตอนที่ 6 ใช้ในการเขียนลายบนตัวแบบ

7. ส่วน เครื่องมือสามารถหาได้จากพื้นที่ต่าง ๆ ที่จำหน่ายสินค้า เอาใช้ในขั้นตอนที่ 6 เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับเจาะรู

8. ใบเจียรผ้าทรายซ้อน มีลักษณะเป็นวงกลมหยาบมีเหล็กอยู่ตรงกลาง เครื่องมือสามารถหาได้จากทั่วไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่จำหน่ายสินค้า ใช้สำหรับการขัดหยาบเพื่อปรับระดับผิวของไม้เทพทาโรใช้ในงานเจียรเหล็ก ขัดสนิม ลบรอยเชื่อมเหล็ก ลบครีบกม ขัดเกลี้ยงผิว ขัดทำความสะอาด และตกแต่ง

9. กระดาษทรายขัดหยาบ มีลักษณะเป็นวงกลมหยาบ เครื่องมือสามารถหาได้จากทั่วไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่จำหน่ายสินค้า ใช้ในการขัดลบรอยแผล และจุดบกพร่องต่าง ๆ บนพื้นผิว อาทิ ลบเสี้ยนไม้ หรือลบรอยจากเครื่องจักร ในขั้นตอนการขัดหยาบควรเลือกกระดาษขัดไม้ที่มีความหยาบสูงอย่างกระดาษทราย ขนาดขัดไม้เบอร์ 3, 4, 5 และ เพื่อให้ขัดรอย และเสี้ยนไม้ได้ดีมากที่สุด อย่าลืมดูลักษณะของจุดบกพร่อง หรือขนาดของเสี้ยนไม้ที่เราต้องการ

10. ใบตัดไม้สำหรับเครื่องเจียร เครื่องมือสามารถหาได้จากทั่วไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่จำหน่ายสินค้า เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเจียรหรือตัดไม้เทพทาโร ตัดเหล็กอย่างนี้นั้นถูกวางแบบมาเพื่อใช้กับงานไม้ โดยเหตุนี้ก็เลยต้องมีลักษณะพิเศษอย่างการมีซี่ฟันของใบมีดมาด้วย เพื่อให้ใช้ในการตัดไม้เจียรเยอะขึ้น ทั้งยังมีให้เลือกอีกทั้งแบบฟันหยาบคายรวมทั้งฟันละเอียด

11. ไม้ดอก มีลักษณะคล้ายลิ้มหรือส่วแต่ไม่มีความคม เครื่องมือสามารถหาได้จากทั่วไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่จำหน่ายสินค้า ดอกด้วยค้อนดอกที่มีรูปร่าง และน้ำหนักที่เหมาะสม เป็นเครื่องมือในการดอกไม้เทพทาโร (ครูบ้านนอกดอล, 2563) สอดคล้องกับ อรุณลักษณ์ ทุมมากรณ์ และคณะ ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม้แกะสลักโซฟามังกรบ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่า การแกะสลักโซฟามังกรได้ทำกันมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี ส่วนใหญ่จะทำกันภายในครัวเรือนประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ทุกครัวเรือนจะต้องมารวมตัวกันทำ ที่ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน หมู่ 9 เท่านั้น เพื่อทุกคนจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่างแกะสลักทุกคนต่างมีประสบการณ์ และความชำนาญในการจัดแกะสลักโซฟามังกรได้เองทุกขั้นตอน สามารถประกอบเป็นรูปทรงและเก็บรายละเอียดของชิ้นงาน พร้อมทั้งดำเนินการติดต่อกับลูกค้าหรือพ่อค้าคนกลางได้ ปัจจุบันมีสมาชิกในการแกะสลัก 22 ครัวเรือน ช่างแกะสลัก มีทั้งเพศชาย และเพศหญิง อายุระหว่าง 30 - 55 ปี อายุโดยเฉลี่ยประมาณ 40 ปี ทุกครัวเรือนจะมีเครื่องมือสำหรับการแกะสลักครบทุกชิ้น ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลัก พบว่า

เครื่องมือหลักที่สำคัญ คือ สิว เลื่อยยนต์หรือบาร์ เครื่องขัด กระจกทราย กบไฟฟ้า และกาว ขั้นตอนการแกะสลักของช่างแต่ละคนจะมี 9 ขั้นตอน ได้แก่ การคัดเลือกไม้ การตัดไม้ การปรับพื้นไม้ การออกแบบ ลวดลาย และโครงร่างมังกร การแกะสลัก การตกแต่ง การประกอบชิ้นส่วนของโซฟามังกร การเก็บรายละเอียดของชิ้นงาน การตกแต่ง และทาสี เทคนิคพิเศษของการแกะสลัก คือ การใช้สิ่วแวนอนจะทำให้ลวดลายมีความอ่อนช้อยงดงาม ใช้สิ่วแบบตั้งฉากจะทำให้ลวดลาย คมชัด และร่องลึก ความแตกต่างของชิ้นงานขึ้นอยู่กับประสบการณ์และจินตนาการของช่าง วัตถุประสงค์ ที่ใช้ในการแกะสลักเป็นวัตถุประสงค์ที่ช่างแต่ละคนจะต้องจัดหาเองจากแหล่งต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้นที่หาได้ง่าย และมีในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นไม้มงคล ระยะเวลาในการแกะสลัก พบว่าช่างแต่ละคนจะใช้เวลาแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความชำนาญ และประสบการณ์ ส่วนใหญ่ใช้เวลา 7 - 8 วัน ขนาดของชิ้นงาน จะกำหนดขนาดเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกตัว คือ ขนาดกว้าง 35 - 40 นิ้ว ยาว 2.10 เมตร ความหนา 7 - 8 นิ้ว (อรุณลักษณ์ ทูมมากรณ์ และคณะ, 2549)

สภาพปัญหาของการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชนฯ นั้นเป็นประเด็นปัญหาในเรื่องของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ออกแบบโดยใช้โปรแกรม Power Point ร่างแบบที่เสมือนจริง และขนาดของกล่องมีขนาดความกว้าง 7 เซนติเมตร ความยาว 7 เซนติเมตร ความสูง 5 เซนติเมตร และมีการออกแบบกล่องให้มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมทั้งกล่องโดยด้านบนของตัวกล่องออกแบบให้เป็นสัญลักษณ์ของดอกสีตราง เพื่อให้เห็นถึงดอกไม้ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดตรัง ชาวตรังทุกคนจะคุ้นเคย และมีความผูกพันกันมาช้านาน และที่สำคัญ คือ การนำโปรแกรม Visio มาใช้ในการออกแบบจริงตามโครงร่างการออกแบบที่เสมือนจริงในโปรแกรม Power Point จนเสร็จสมบูรณ์เป็นไปตามความต้องการของผู้ผลิตที่ได้ออกแบบไว้ตั้งแต่เริ่มต้นจนมาถึงขั้นตอนสุดท้าย คือ การส่งไฟล์งานไปพิมพ์ที่โรงพิมพ์ และรอบรรจุภัณฑ์จากโรงพิมพ์อยู่ประมาณ 1 เดือน จนได้บรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพเต็มไปด้วยคุณค่าทางจิตใจ และเป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวของจังหวัดตรัง (สมเกียรติ กลั่นกลั่น และคณะ, 2552) ทั้งนี้ ในส่วนของประโยชน์ที่ได้จากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ คือ การปกป้อง และป้องกันสินค้าโดยใช้ในการออกแบบจะต้องออกแบบให้สินค้าของที่อยู่ในบรรจุภัณฑ์เกิดความชำรุดสภาพคงเดิมน้อยที่สุด ถ้าไม่สามารถที่จะออกแบบให้กล่องบรรจุภัณฑ์ให้มีประโยชน์ตรงนี้ได้อย่างจะทำให้การขายสินค้ายอดขายก็จะไม่สามารถที่จะพุ่งขึ้นได้แถมยังทำให้ชื่อเสียงของสินค้าได้รับความเสียหายอีกด้วย การแกะสลักไม้เทพทาโรสามารถออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้สอดคล้องกับ ฌอนกร อุไรรัตน์ ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวเจ๊กเซาเส้าให้ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัย พบว่า จากการศึกษา และวิเคราะห์เกี่ยวกับทฤษฎีทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวในปัจจุบันโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารจากบทความ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ควรใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ควรใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ๊กเซาเส้าให้ เพื่อแสดงหน้าที่ และบทบาทของบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ๊กเซาเส้าให้ และใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผลงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ (ฌอนกร อุไรรัตน์, 2560) แนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของชุมชนฯ การส่งเสริม และพัฒนากลุ่มอาชีพ

แนวทางการบริหารจัดการดูแลบัญชี รายรับ - รายจ่ายของกลุ่มอาชีพ

การบริหารจัดการการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรของบ้านนาเหมร ชาวบ้านในชุมชนนี้ มีการรวมกลุ่มกันกับผู้นำชุมชน โดยการใช้วิธีการประสานงาน และการบริหารหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบไปด้วยการวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล โดยที่การบริหารจัดการครอบครัวขยายตัวของธุรกิจผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้เทพทาโร ตั้งแต่การบริหารจัดการการเงิน การตลาด ทรัพยากรบุคคล การผลิต การปฏิบัติการ และการบริการ เพื่อจัดหารายได้ให้กับคนในชุมชน (กำจร ตติยภิ, 2558)

แนวทางในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาด

การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ คือ มีการทำแพคเกจจิ้งมีลักษณะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ออกแบบโดยใช้โปรแกรม Power Point ร่างแบบที่เสมือนจริง และขนาดของกล่องมีขนาดความกว้าง 7 เซนติเมตร ความยาว

7 เซนติเมตร ความสูง 5 เซนติเมตร และมีการออกแบบกล่องให้มีลักษณะเป็นสี่ม้วนทั้งกล่องโดยด้านบนของตัวกล่องออกแบบให้เป็นสัญลักษณ์ของดอกสีตราง เพื่อให้เห็นถึงดอกไม้ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดตรัง ชาวตรังทุกคนจะคุ้นเคย และมีความผูกพันกันมาช้านาน และที่สำคัญ คือ การนำโปรแกรม Visio มาใช้ในการออกแบบจริงตามโครงร่างการออกแบบที่เสมือนจริงในโปรแกรม Power Point จนเสร็จสมบูรณ์เป็นไปตามความต้องการของผู้ผลิตที่ได้ออกแบบไว้ตั้งแต่เริ่มต้นจนมาถึงขั้นตอนสุดท้าย คือ การส่งไฟล์งานไปพิมพ์ที่โรงพิมพ์และรอบรรจุภัณฑ์จากโรงพิมพ์อยู่ประมาณ 1 เดือน จนได้บรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพเต็มไปด้วยคุณค่าทางจิตใจ และเป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวของจังหวัดตรัง และยังออกแบบสวยอย่างมีระดับจะสามารถเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นได้ และสินค้านั้นต้องตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจในการซื้อ และการนำไปใช้ประโยชน์ (สุวรรณ ตังมิตรเจริญ, 2563)

การจัดสรรผลกำไรกับสมาชิก

การจัดสรรผลกำไร คือ ชาวบ้านได้นำผลิตภัณฑ์จากการแกะสลักไม้เทพทาโรนำมาฝากขายให้กับอาจารย์จรรยา แก้วละเอียด ที่ศูนย์ OTOP วังเทพทาโรเมื่อสินค้าที่ถูกจำหน่ายแล้วอาจารย์จรรยาได้นำเงินที่ได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้แก่ชาวบ้านที่นำมาฝากขายโดยจะได้รับผลกำไร 10 - 20 เปอร์เซ็นต์ จากสินค้าแต่ละชิ้น (กิจทวีสิน วิชัยดิษฐ์ และคณะ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

อุตสาหกรรมการแกะสลักไม้ในประเทศไทยมีความสำคัญในการรักษามรดกทางวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงทักษะ และความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรม มีส่วนทำให้เกิดการยั่งยืน ดึงดูดนักท่องเที่ยว และสร้างรายได้จากการส่งออก อีกทั้ง ยังเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การแกะสลักไม้เทพทาโรช่วยรักษาและส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และสามารถสร้างรายได้ อุตสาหกรรมนี้สร้างรายได้ให้กับช่างฝีมือและชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการขายงานแกะสลักให้กับนักท่องเที่ยว และผู้ที่ชื่นชอบงานศิลปะ ทั้งนี้ ยังเป็นการสร้างชุมชนให้ยั่งยืนด้วยอุตสาหกรรมการแกะสลักไม้เทพทาโรนี้ช่วยสร้างชุมชน และความสามัคคีระหว่างช่างฝีมือ โดยให้พื้นที่สำหรับช่างแกะสลักในการแบ่งปันทักษะ และความรู้ ดังรายละเอียดภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรนั้นมีขั้นตอน ดังนี้ เพื่อส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร โดยการอนุรักษ์ และการสืบทอดภูมิปัญญา จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม และพัฒนาฝีมือการแกะสลักไม้เทพทาโร เพื่อถ่ายทอดทักษะ และเทคนิคให้แก่ช่างฝีมือรุ่นใหม่ จัดประกวดและจัดแสดงผลงานการแกะสลักไม้เทพทาโร เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ และการพัฒนาฝีมือ จัดทำเอกสาร และสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติ ความสำคัญ และเทคนิคการแกะสลักไม้เทพทาโร เพื่อเผยแพร่ และส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวงกว้าง พัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโรให้มีความหลากหลาย และตอบโจทย์ความต้องการของตลาด เช่น ของที่ระลึก ของตกแต่งบ้าน เครื่องประดับ สร้างแบรนด์ และมาตรฐานผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร เพื่อสร้างการรับรู้ และความเชื่อมั่นในคุณภาพ จัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย และการตลาด เช่น การออกร้านในงานแสดงสินค้า การจัดแคมเปญออนไลน์ การร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลักไม้เทพทาโร เช่น การเยี่ยมชมหมู่บ้านช่างฝีมือ การสาธิตการแกะสลัก จัดกิจกรรมเวิร์กช็อป และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และชื่นชมในศิลปะการแกะสลักไม้เทพทาโร อีกทั้ง ยังประชาสัมพันธ์ และโปรโมทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลักไม้เทพทาโร ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์การท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งให้เป็นการศึกษา แนวทางการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์การแกะสลักไม้เทพทาโร ของชุมชน กรณีศึกษาครอบครัวนายจรูญ แก้วละเอียด ชุมชนบ้านนาเหมร หมู่ที่ 5 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง 1) ภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากไม้เทพทาโร ปรากฏเอกลักษณ์อย่างโดดเด่น รูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งยังคงเอกลักษณ์สืบเนื่องจนถึงปัจจุบันมีความสวยงาม ละเอียดอ่อน เป็นสินค้า OTOP ที่สร้างชื่อเสียงให้สินค้าไทยในระดับโลก และ 2) pluggedสำนักให้เด็กในชุมชน เพื่อส่งเสริมทางการศึกษา เป็นรากฐานที่สำคัญ ของการพัฒนาชุมชนในด้านจิตสำนึก ตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญา และสถานศึกษาในชุมชนนำองค์ความรู้ภูมิปัญญานี้ไปจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบการศึกษาแบบเป็นทางการระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กำจร ตติยกวี. (2558). งานวิจัยกับการพัฒนาประเทศ. วารสารการพัฒนาชุมชน และคุณภาพชีวิต, 3(1), 1-4.
- กิจวิสิณ วิชัยดิษฐ์ และคณะ. (2562). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์การศึกษาตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมงสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.
- ครูบ้านนอกดอล. (2563). วัสดุ, อุปกรณ์ที่ใช้ในการแกะสลักไม้. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.prc.ac.th>
- เคอติ์ ตู และคณะ. (2562). แนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม: ไม้แกะสลักบ้านซื่อเหอ มณฑลยูนนาน และไม้แกะสลักบ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 22(1), 139-151.
- ชัยนาท ผาสอน และวินิต ชินสุวรรณ. (2563). การพัฒนาอุตสาหกรรมเสื้อกบบ้านแพง ตำบลแพง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. ขอนแก่น: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณธกร อุไรรัตน์. (2560). การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวเจ๊กเขย เส้าไห้ จ.สระบุรี. วารสารวิจิตรศิลป์, 8(1), 165-202.
- วังเทพทาโร. (2563). วังเทพทาโร. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2565 จาก <https://ww2.trang.go.th/travel/detail/6/data.html>
- สมเกียรติ กลั่นกลั่น และคณะ. (2552). เทพทาโร. ใน รายงานการวิจัย. สำนักวิจัย และพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้.

- สมฤดี จันดี และคณะ. (2561). การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนจากไม้เทพทาโร กรณี ศึกษาวังเทพทาโร ตำบลเขากอบ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง. ใน รายงานการวิจัย. สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น.
- สุวรรณ ตั้งมิตรเจริญ. (2563). แนวทางการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจในประเทศไทย. ใน เอกสารประกอบการประเมินตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมการปลูกป่า. กรมป่าไม้.
- อรุณลักษณ์ ทูมมากรณ์ และคณะ. (2549). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม้แคะสลักโซฟามังกรบ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. สักทองวารสาร มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 12(2), 81-96.

การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์
ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
GROUP MANAGEMENT OF BARAKAT COMMUNITY ENTERPRISE GROUP
CONDUCTING HYDROPRNICS VEGETABLE FARM, NA KHIAN SUB-DISTRICT,
MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

จิราวดี รับไทรทอง

Jirawadee Rabsaithong

ฐิติกานต์ เอียดน้อย

Thitikan Aiadnoi

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

พระบุญญฤทธิ์ ชูราศรี*

Phra Boonyarit Churasri*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

เมธาวิรินทร์ จำนงศ์ธรรม

Methawirin Chamnongtham

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic, Thailand

*Corresponding author E-mail: precuredx3@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พัฒนาการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ 2) สภาพปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ และ 3) การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1.1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 3 คน และ 1.2) กลุ่มผู้ส่งเสริม และสนับสนุนการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ จำนวน 1 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ไม่ต่ำกว่า 8 ปี วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาการเกิดกลุ่ม ได้แก่ ขั้นตอนของกลุ่ม พบว่า จุดกำเนิดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ขึ้นดำเนินการปฏิบัติ พบว่า หลังจาก ที่พูดคุย และหาข้อสรุปร่วมกัน ขึ้นการขยายตัว พบว่า ระยะเวลา 9 ปี เริ่มจากการจัดทำกรปลูกผักบริเวณข้างบ้าน และขึ้นการมีส่วนร่วม พบว่า การสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนเป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ 2) สภาพปัญหาของกลุ่ม ได้แก่ 2.1) สภาพปัญหาการเพาะปลูก พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาในด้านการเพาะปลูก 2.2) สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า ทางกลุ่มยังไม่สวยงาม รูปทรงของผักไม่สวย 2.3) สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า ในช่วงฤดูฝน เพราะผักจะไม่สวย และผักเติบโตช้า และ 2.4) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และการมีคุณธรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ผักไฮโดรโปนิิกส์, เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research article were to study the following: 1) The development of the Barakat community enterprise group conducting hydroponic vegetable farm, 2) The problem conditions of the Barakat community enterprise group conducting hydroponic vegetable farm, and 3) The group management under the Philosophy of Sufficiency Economy with the Barakat community enterprise conducting hydroponic vegetable farm in Na Khian Sub-district, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. It was qualitative research that used interviews and selected a specific sample. The sample was classified into two groups: 1.1) A group of three key informants and 1.2) A group of one person who promoted and supported the hydroponic vegetable farm, all of whom were knowledgeable experts and experienced in growing hydroponic vegetables for at least eight years. The data were analyzed using content analysis and summarized as an overall summary. The results of the research were found with the following details: 1) The development of the group included, firstly, the group formation stage, indicating the origin of the Barakat community enterprise group conducting hydroponic vegetable farm; secondly, the implementation stage, which indicated the impact after discussing and finding mutual conclusions; thirdly, the expansion stage, which indicated a period of nine years, that began with growing vegetables in the area beside each community member's house; fourthly, the participation stage indicated the creation of an economy for the community to build the self-reliant community. 2) Conditions of the group's problems included the following details: 2.1) Problems with cultivation indicated that the group had problems with the matter of cultivation, 2.2) Problems with packaging indicated that the packaging was not engaging and the appearance of the vegetables was not suitable for sale, 2.3) Problems with marketing, which indicated that during the rainy season, the vegetables were not in the required appearance, and the vegetables were growing slowly, and 2.4) Problems with group management indicated group management under the Philosophy of Sufficiency Economy; 3) Group management under the Philosophy of Sufficiency Economy included the following details: 3.1) Moderation, 3.2) Reasonableness, 3.3) Self-immunity, 3.4) Knowledgeableness, and 3.5) Morality.

Keywords: Management, Community Enterprise, Hydroponic Vegetables, Sufficiency Economy

บทนำ

จุดกำเนิดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิิกส์ ตำบลนาเคียน เกิดจากกลุ่มที่มีเป้าหมายต้องการสืบทอดอาชีพเกษตรกรปัจจุบันทายาทเกษตรหรือผู้สืบทอดอาชีพเกษตรนั้นมีน้อยมากในชุมชนจุดเริ่มต้นของการเกิดกลุ่มผู้นำที่ดำเนินกิจกรรมในชุมชน เช่น ด้านกีฬากลุ่มออมทรัพย์สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำทางศาสนา และผู้รู้ในชุมชนได้มีการปรึกษาหารือจากกลุ่มผู้นำที่ได้กล่าวมาข้างต้นถึงประเด็นต้องการสร้างแบบอย่างอาชีพทางการเกษตรที่มีรายได้เลี้ยงดูตัวเอง และครอบครัวได้จึงได้ข้อสรุปเป็นเกษตรกรนวัตกรรมใหม่

และควรจะเป็นผักกินใบ เพราะมีรอบการผลิตที่เร็ว และสามารถสร้างรายได้ที่เร็วเช่นเดียวกันได้นำไปสู่การตั้งเป้าหมายรวบรวมกลุ่มผักไฮโดรโปนิคส์เข้าสู่กระบวนการศึกษาทางด้านการผลิตทางการตลาด เช่น การศึกษาดูงานหรือศึกษาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตตำราปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ผู้รู้ทางด้านการเกษตรตลอดจนช่องทางการตลาดและนโยบายของทั้งภาครัฐด้านการเกษตร

จากการปรึกษาหารือทำให้ได้ข้อสรุปในการสืบทอดเกษตรกรรมโดยเป็นการใช้นวัตกรรมใหม่เข้ามามีส่วนในการสืบสานอาชีพเกษตรของชุมชนสามารถทำได้ และมีความต้องการทางการตลาดสูงเริ่มเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติจริง และเริ่มสร้างโต๊ะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์กับวัสดุที่มีอยู่ที่บ้านเพื่อเรียนรู้สร้างสมทักษะ และประสบการณ์ขั้นตอนการปฏิบัติทุกขั้นตอนของวิธีคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้สร้างโต๊ะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ 4 โต๊ะกระบวนการผลิตผักสลัดก็ได้เริ่มต้นขึ้นกับการเรียนรู้ในช่วงเริ่มต้น และผลผลิตที่ได้มานั้นในครั้งแรก ๆ ใช้บริโภคในครัวเรือนแจกญาติพี่น้องเพื่อนบ้านการตลาดค่อย ๆ เริ่มเกิดขึ้นด้วยปากต่อปาก และเริ่มด้วยน้ำหนักผักไฮโดรโปนิคส์ 1 ถึง 5 กิโลกรัมต่อเดือน แล้วค่อย ๆ เติบโตขึ้นตามลำดับ

ตำบลนาเคียน มีสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของตำบลนาเคียน เป็นพื้นที่ราบลูกคลื่นทั่วเขตพื้นที่ และบางพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม สมรรถนะดินที่พบส่วนใหญ่เป็นดินโลว์ ฮิวมิก กลี ซึ่งมีเนื้อดินละเอียด เหมาะสำหรับเกษตรกรรม มีบริบทเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท เพราะพื้นที่เป็นเขตต่อกับเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช การปลูกสร้างบ้านเรือนกระจายอยู่ทั่วไป ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ได้แก่ ทำสวนผลไม้, ทำสวนยางพารา, ทำนา, เลี้ยงสัตว์, ปลูกพืชผัก เป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพรอง คือ อาชีพรับจ้าง, ค้าขาย, หัตถกรรม และรับราชการ และด้วยเหตุที่ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจแต่เดิมไม่ได้ดีมากนัก พื้นที่ในชุมชนมีความเหมาะสมในการทำเกษตรกรรม จึงได้มีการปรึกษาหารือจากกลุ่มผู้นำที่ได้กล่าวมาข้างต้นก่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ นี้ขึ้นมา และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบัน (องค์การบริหารส่วนตำบลนาเคียน, 2556) จากการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับผักพื้นบ้านซึ่งเป็นประเภทของผักกินใบ และเป็นกลุ่มวิสาหกิจที่มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาดำเนินการซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้ที่ศึกษา และสามารถเป็นต้นแบบชุมชนที่เข้มแข็งให้แก่ชุมชนใกล้เคียงได้เข้ามาศึกษา และสามารถนำความรู้ที่ได้จากกลุ่มวิสาหกิจบารอกัตฟาร์มไปใช้ในการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีพและการประกอบอาชีพของตนเองได้ในอนาคต

ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยได้สนใจศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสม และสามารถให้บุคคลที่ต้องการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจที่เข้มแข็งได้เข้ามาศึกษา และนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยคัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาพัฒนาการเกิดกลุ่ม สภาพปัญหาของกลุ่ม และการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยตัวแทนผู้เกี่ยวข้องกับการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์มี 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 3 คน และ 2) กลุ่มผู้ส่งเสริม และสนับสนุนการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ จำนวน 1 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ไม่ต่ำกว่า 8 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ พัฒนาการเกิดกลุ่ม สภาพปัญหาของกลุ่ม และการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

1.3 ด้านพื้นที่ศึกษา คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ หมู่ที่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องบันทึกภาพ เป็นการใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพเพื่อถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐานในการวิจัย เพราะขณะสัมภาษณ์อาจต้องใช้กล้องถ่ายภาพในการเก็บภาพเพื่อนำมาใช้ในการวิจัย

2.2 แบบบันทึกการสังเกต เป็นแบบที่ใช้ในการสังเกตในขณะที่สัมภาษณ์ หรือเพื่อสังเกตการณ์ตอบคำถามของผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าตอบตรงประเด็น และตามข้อมูลจริงเท็จ เป็นการสังเกตกำหนดแนวทางโดยการใช้สายตา

2.3 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้เพื่อต้องการเก็บบันทึกข้อมูลในการวิจัยพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด และตรงประเด็นมากที่สุด

2.4 เครื่องบันทึกเสียง เป็นการบันทึกเสียงตอนสัมภาษณ์ เนื่องจากบางครั้งการจดบันทึกระหว่างสัมภาษณ์ไม่ทัน ก็ยังมีเครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องสำรองข้อมูลได้

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สืบค้นพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน สร้างความสัมพันธ์และแนะนำตัวเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับชุมชน ประสานงานโดยใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะลึกโดยนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และรายละเอียดแต่ละประเด็นโดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมถ่ายภาพประกอบ รวบรวมวิเคราะห์ และสรุปผล หากปรากฏว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใดก็ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบเนื้อหาอย่างถูกต้องเรียบร้อยแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้ทำการวิจัยทำการศึกษาและนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน พบว่า

1.1 ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า จุดกำเนิดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน เกิดจากกลุ่มมีเป้าหมายต้องการสืบทอดอาชีพเกษตรกร 12 มกราคม พ.ศ. 2557 ได้มีการปรึกษาหารือประชุมผู้นำที่ได้กล่าวมาข้างต้น ถึงประเด็นต้องการสร้างแบบอย่างอาชีพทางเกษตรกรที่มีรายได้เลี้ยงดูตนเอง และครอบครัวได้ เข้าสู่กระบวนการศึกษาทางด้านการผลิต และทางด้านการตลาด 1 มิถุนายน พ.ศ. 2557 และประชุมหาข้อสรุปแต่ละประเด็นข้างต้นก็ได้ข้อสรุปว่าสามารถทำได้ และมีความต้องการทางด้านการตลาดสูง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“จุดกำเนิดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน เกิดจากกลุ่มมีเป้าหมายต้องการสืบทอดอาชีพเกษตรกร ปัจจุบันทายาทเกษตรกรหรือผู้สืบทอดอาชีพเกษตรกรนั้นมีน้อยมากในชุมชน จุดเริ่มต้นของกลุ่มเกิดจากผู้นำที่ดำเนินกิจกรรมในชุมชน เช่น ด้านกีฬา กลุ่มออมทรัพย์ สมาชิก ส.อบต ผู้นำทางศาสนา และผู้รู้ในชุมชน” (นิติพล ออมจิตร, 2565)

“12 มกราคม พ.ศ. 2557 ได้มีการปรึกษาหารือประชุมผู้นำที่ได้กล่าวมาข้างต้น ถึงประเด็นต้องการสร้างแบบอย่างอาชีพทางเกษตรกรรมที่มีรายได้เลี้ยงดูตนเอง และครอบครัวได้ประเด็นต่อไปประเภทของเกษตรกรรมที่จะทำว่าควรจะเป็นกลุ่มไหน หรือได้ข้อสรุปเป็นเกษตรนวัตกรรมใหม่ และควรจะเป็นผักกินใบ เพราะมีรอบการผลิตที่เร็ว และสามารถสร้างรายได้ที่เดิมเช่นกันได้นำไปสู่การตั้งเป้าหมายรวบรวมกลุ่มผักไฮโดรโปนิคส์” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

1.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า หลังจากที่ได้พูดคุย และหาข้อสรุปร่วมกัน จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ กลุ่มได้พูดคุยตกลงกันว่าต้องมีการวางแผน วางกฎระเบียบ และวางแนวทางในการทำงานของกลุ่ม การแบ่งหน้าที่งานชัดเจนในกลุ่มทำให้สมาชิกแล้วก็กรรมการมีความรับผิดชอบหน้าที่ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“การแบ่งหน้าที่งานชัดเจนในกลุ่มทำให้สมาชิกแล้วก็กรรมการมีความรับผิดชอบหน้าที่ เราก็สามารถจัดการกับปัญหาได้ คือ การสร้างความชัดเจนให้กับสมาชิกทำให้สามารถเข้าใจในทิศทางเดียวกันเกิดความผิดพลาดของงานเล็กน้อย” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

1.3 ขั้นการขยายตัว พบว่า ระยะเวลา 9 ปีเริ่มจากการจัดทำโครงการปลูกผักบริเวณข้างบ้านจากสมาชิก 3 - 4 คนจน ปีพ.ศ. 2560 ได้ขยายมาอยู่ในพื้นที่นี้ โดยทำสัญญาเช่า ปีพ.ศ. 2563 ขยายเป็น 5 ไร่ รวมทั้งหมดหนึ่งสมาชิก 20 คน แรก ๆ มีการขายผักกันในกลุ่มสมาชิกในชุมชน ขายตามตลาดนัดบ้าง ตามร้านขายผักต่าง ๆ เมื่อก่อนขายได้น้อย แต่ตอนนี้ยอดขายเพิ่มขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“เมื่อก่อนขายผักแต่ละวัน 50 กิโลกรัม แต่เมื่อทำการขายส่งให้กับทางเซ็นทรัลในแต่ละวันสามารถเก็บผักได้ จำนวน 100 กิโลกรัม ถึง 150 กิโลกรัม ส่งต่อให้ทางเซ็นทรัลทำให้มีการขยายตัวทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น” (แวอุมา เป็นอาหมัด, 2565)

1.4 ขั้นการมีส่วนร่วม พบว่า การสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนเป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง อบต. และหน่วยงานเกษตรอำเภอเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจบอกถึงข้อดี และผลที่ได้รับประโยชน์ที่ได้รับจะสามารถพัฒนาได้ในทางที่ดีขึ้น และช่วยเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนด้วย ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“มีการร่วมมือกับ MOU ที่เข้ามาให้ความรู้แล้วก็การยกระดับพื้นที่บ้านให้สามารถผูกกับทางเซ็นทรัลสามารถให้ผักพื้นบ้านมีมูลค่ามากขึ้น รวมถึงการสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนเป็นชุมชนพึ่งตนเองได้” (นิติพล ออมจิตร, 2565)

“มีการส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งอบต. และหน่วยงานเกษตรอำเภอเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจบอกถึงข้อดี และผลที่ได้รับประโยชน์ที่ได้รับจากการผลิตผักไฮโดรโปนิคส์” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

2. สภาพปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน

2.1 สภาพปัญหาการเพาะปลูก พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาในด้านการเพาะปลูก เนื่องจากสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้ผลิออกมาช้า นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับวัชพืช ซึ่งในบางช่วงขาดแคลนวัชพืชที่ใช้ในการเพาะปลูก ทำให้ต้องซื้อวัชพืชมาจากรายานอกชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“เนื่องจากพื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่ลุ่มต่ำทำให้เกิดน้ำท่วมขัง และเกิดปัญหาในการเก็บเกี่ยว เพราะไม่สามารถที่จะเดินทางเข้าไปเก็บเกี่ยวผักในแปลงได้ ซึ่งปริมาณน้ำก็เยอะพอสมควรสร้างความเสียหายให้ผักที่สามารถเก็บได้แล้ว เพราะเก็บได้ไม่ตามเวลา” (แวอุมา เบ็นอาหมัด, 2565)

2.2 สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า ทางกลุ่มยังไม่สวยงาม รูปทรงของผักไม่สวย เนื่องจากสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง และใช้ถุงขนาดใหญ่ที่สามารถเก็บอุณหภูมิ และเป็นถุงขนาดใหญ่ที่ไม่ทำให้ผักหรือใบผักเกิดรอยขีดข่วนซึ่งมีความระมัดระวังในการส่งต่อผักให้กับผู้บริโภค ทางกลุ่มมีแนวทางการคิดที่จะแก้ไขให้ผักออกมามีรูปทรงที่สวยงาม ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“การเลือกบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม และสามารถเก็บอุณหภูมิของผักไว้คงที่จะเป็นการลดความเสียหายของผักได้น้อยที่สุด เพราะใช้เวลาในการขนส่งค่อนข้างหลายวันอาจทำให้ผักเกิดความเสียหายได้” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

2.3 สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า ในช่วงฤดูฝน เพราะผักจะไม่สวย และผักเติบโตช้า เพราะไม่มีแดดในการสังเคราะห์แสงในบางฤดูที่ผักทางภาคเหนือถูกส่งมายังภาคใต้ เพราะปัญหาผักล้นตลาดทำให้ยอดขายของวิสาหกิจลดลงไปด้วย เพราะมีการส่งผักมาทางภาคอื่น ๆ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“บางครั้งผักในวิสาหกิจมีความเสียหายหรือเกิดผักไม่สวยทำให้ราคาผักก็ต้องลดลงตามคุณภาพของผักด้วย ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นบ่อย เพราะมีโรคที่เกิดจากผักทำให้เกิดความเสียหายบ่อยครั้ง” (แวอุมา เบ็นอาหมัด, 2565)

2.4 สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่ม ความเห็นต่างหรือความขัดแย้งนำไปสู่บ่อนทำลายซึ่งการยุติด้วยการฟังเสียงส่วนใหญ่ในกลุ่มเกี่ยวกับการบริหารจัดการส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างซึ่งก็ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงแต่ต้องใช้เหตุผล และฟังเสียงส่วนมากเป็นหลัก ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“แน่นอนทุกหน่วยงานทุกองค์กรจะต้องประสบปัญหาความขัดแย้งกันอยู่แล้วซึ่งเราจะแก้ไขแนวทางความขัดแย้งโดยการร่วมมือกันตัดสินใจแก้ไขปัญห และหาแนวทางในการยุติปัญหาความขัดแย้งนั้น” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

“ปัญหาที่พบเจอในกลุ่มเกี่ยวกับการบริหารจัดการส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งก็ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงแต่ต้องใช้เหตุผล และฟังเสียงส่วนมากเป็นหลักโดยการลองผิดลองถูกทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีของกลุ่ม” (แวอุมา เป็นอาหมัด, 2565)

3. การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงวิสาหกิจชุมชนบารอภัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน

3.1 ด้านความพอประมาณ พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ ใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน และลงมือทำเองไม่ต้องจ้างช่างให้เปลืองค่าใช้จ่ายเงินหรืองบประมาณ และในชุมชนทั้งวัสดุอุปกรณ์ และแรงงานที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“เริ่มจากใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชนต้องเป็นแปลงผักที่สามารถเก็บผลผลิตได้ไม่ต้องลงทุนอะไรให้มากมาย จะได้ประหยัดต้นทุนในการผลิตด้วย” (นิติพล ออมจิตร, 2565)

“เริ่มจากการทำเองไม่ต้องจ้างช่างให้เปลืองค่าใช้จ่ายเงินหรืองบประมาณส่วนนั้นควรนำไปต่อยอดในสิ่งอื่นที่ให้เกิดประโยชน์แก่ครัวเรือน และชุมชนมากกว่า” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

3.2 ด้านความมีเหตุผล พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล ความสำคัญในเรื่องการใช้เหตุผลในการทำงานโดยเฉพาะการทำงานในกลุ่มการทำงาน ต้องนำเหตุผลมาใช้ในการตัดสินใจให้มากที่สุด ถ้าเรานำหลักความมีเหตุผลงานจะออกมาประสบความสำเร็จ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“การทำงานทุกอย่างต้องอยู่ด้วยหลักความมีเหตุผลงานจะออกมาประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งไว้” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

“การรับฟังความคิดเห็นต่างของสมาชิกในกลุ่ม และการฟังเสียงส่วนใหญ่เป็นหลักโดยการลองผิดลองถูกไปเรื่อย ๆ และเมื่อเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วต้องรู้เหตุผลที่เลือกด้วย” (แวอุมา เป็นอาหมัด, 2565)

3.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน การหาแนวทางแก้ไข ปัญหา เพราะที่ผ่านมาสังเกตจากปัญหาที่เกิดขึ้น การทำงานแบบสามารถพึ่งตนเองได้แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมด เพราะบางสิ่งบางอย่างเราไม่สามารถทำได้ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“เรามีแนวทางแก้ไขปัญหา เพราะที่ผ่านมาสังเกตจากปัญหาที่เกิดขึ้นเราสามารถหาแนวทางที่จะแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันเวลา” (นิติพล ออมจิตร, 2565)

“ในกลุ่มวิสาหกิจของเรามีการทำงานแบบสามารถพึ่งตนเองได้แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมด เพราะบางสิ่งบางอย่างเรายังไม่รู้เราก็ต้องศึกษาจากแหล่งอื่นเพิ่มเติม” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

“การศึกษาหาความรู้จากที่อื่นทำให้เรามีประสบการณ์การทำงานที่เพิ่มขึ้น และสามารถนำมาปรับใช้กับการทำงานของกลุ่มเราได้” (แวอุมา เป็นอาหมัด, 2565)

“เราสามารถรับมือ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่วงทีหากเรามีความรู้อยู่แล้วบ้านเพิงตนเองนั้นเป็นสิ่งสำคัญทำให้เรามีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิตที่ดีขึ้น” (รสหลี อาติลี, 2565)

3.4 ด้านการมีความรู้ พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ การพัฒนาความรู้ของเราให้ดีขึ้นได้จากการศึกษาด้วยตนเองบ้างหรือการเรียนรู้จากบุคคลอื่น และพัฒนาศักยภาพในการทำงาน และจัดการกลุ่มให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“การพัฒนาความรู้ถึงแม้เราจะมีอยู่แล้วแต่เราสามารถที่จะพัฒนาความรู้ของเราให้ดีขึ้นได้จากการศึกษาด้วยตนเองบ้างหรือการเรียนรู้จากบุคคลอื่นบ้าง” (นิติพล ออมจิตร, 2565)

“การเพิ่มทักษะความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงาน และจัดการกลุ่มให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

3.5 ด้านการมีคุณธรรม พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม การนำศาสนามาใช้ในการดำเนินงาน และการบริหารจัดการกลุ่ม และเราต้องมีความอดทน เพราะไม่ใช่แค่งานส่วนตัวหรือเป็นเพราะงานของเราเท่านั้นเราต้องอดทนกับงาน และจะต้องรับมือกับสิ่งรอบตัวของเรด้วย ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“การนำศาสนาใช้ในการดำเนินงาน และการบริหารจัดการกลุ่มเป็นแนวทางในการที่มีศาสนาเข้ามาช่วยยึด และเป็นศูนย์กลางของการตัดสินใจ” (นิติพล ออมจิตร, 2565)

“การที่เราจะทำอะไรใหญ่ ๆ หรือสิ่งใหญ่ ๆ เราต้องมีความอดทน เพราะไม่ใช่แค่งานส่วนตัวหรือเป็นเพราะงานของเราเท่านั้นเราต้องอดทนกับงาน และจะต้องรับมือกับสิ่งรอบตัวของเรด้วย” (สุรเดช ยุทธแสง, 2565)

อภิปรายผล

พัฒนาการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เห็นได้ว่า ด้านขั้นก่อตัวของกลุ่ม พบว่า การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนกระทั่งกลายเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้ตระหนักสิ่งที่เผชิญอยู่ ปัญหารายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต จึงคิดว่าอยากมีอาชีพเสริม มาช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวจึงคิดผักไฮโดรโปนิคส์ ขึ้นมา เนื่องจากมีความรู้และมีวัสดุที่ได้ในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฟิรพัฒน์ พันศิริ เรื่อง การรวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปแล้วมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลาหนึ่ง มีบรรทัดฐานร่วมกัน และมีเอกลักษณ์เดียวกัน คนเหล่านี้จะมีการรับรู้ในกลุ่มของตนเองว่า พวกเขามีข้อตกลงกันและกันในสิ่งที่จะปฏิบัติการเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ฟิรพัฒน์ พันศิริ, 2559) การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิสาหกิจชุมชน และการเพาะเห็ดโคนญี่ปุ่นตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการเรียนรู้เกี่ยวกับ การเพาะเห็ดโคนญี่ปุ่นได้ดี การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมช่วยให้เกษตรกรในตำบลบางสะพานมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิสาหกิจชุมชนได้มากขึ้น มีการรวมตัวเพื่อจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การเพาะเห็ดโคนญี่ปุ่นฟาร์มเห็ดคุณกาญจนา วงษ์วัฒน์ และมีการประชุมเกษตรกรเพื่อจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ดโคนญี่ปุ่นตำบลบางสะพาน รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธริรา ผลงาม และคณะ เรื่อง คนในชุมชนยังไม่มีกรรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

มีแต่การรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อออมเงินโดยฝากเงินเดือนละ 50 - 100 บาท เท่านั้น แต่ไม่เคยมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจใด ๆ ที่สร้างรายได้เสริมให้ชุมชน จากการลงพื้นที่ได้พูดคุยกับผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัย วัดประจำหมู่บ้าน รวมทั้งสมาชิกในชุมชน ต่างมีความต้องการในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ จากการประชุมสมาชิกในชุมชนร่วมกับผู้นำ ชุมชนทุกคนต่างเห็นพ้องต้องกันว่าควรมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริมจากการปลูกพืชอื่น ๆ นอกเหนือจากยางพารา ข้าว ข้าวโพด เพื่อลดรายจ่ายในครอบครัว และยังสามารถสร้างรายได้ ดังนั้นจึงมีการศึกษาความต้องการในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เพื่อเป็นอาชีพเสริมนอกจากอาชีพหลักทางการเกษตรในปัจจุบัน (ภัทรธิดา ผลงาม และคณะ, 2554)

สภาพปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช เห็นได้ว่า ด้านปัญหาการเพาะปลูก พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาในด้านการเพาะปลูกเนื่องจากสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้ผลิออกมาช้า นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบ ซึ่งในบางช่วงขาดแคลนวัตถุดิบที่ใช้ในการเพาะปลูก ทำให้ต้องซื้อวัตถุดิบมาจากภายนอกชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุหฤทธา เต่งแก้ว และดาวัลย์ วิวรรณะเดช เรื่อง เกษตรกรในพื้นที่สามารถจำแนกปัญหาการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านการเพาะปลูก ด้านการตลาด และด้านสังคม/คุณภาพชีวิต โดยปัญหาด้านการเพาะปลูกเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยการผลิตเนื่องจากราคาของสารเคมี และสารกำจัดศัตรูพืช โรคแมลง และปุ๋ย มีราคาแพง รวมถึงราคาของพันธุ์พืชที่นำมาใช้ในการเพาะปลูกก็มีราคาสูงเช่นเดียวกัน ปัญหาการขาดแคลนน้ำ และแรงงาน ปัญหาราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่มีราคาแพง และปัญหาอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ทั้งจากภาคธนาคาร และเงินกู้ธนาคารที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน รองลงมา คือ ปัญหาด้านการตลาด และด้านสังคม/คุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตทางเกษตรให้พ่อค้าคนกลางได้ราคาต่ำ ขาดอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ขาดการรับรู้ข่าวสารทางการตลาดจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และความไม่แน่นอนของราคาผลผลิต ส่วนปัญหาด้านสังคม และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร พบว่า มีปัญหาด้านยาเสพติด การขาดแคลนไฟฟ้า ไม่มีรายได้เสริมอย่างอื่นภายหลังสิ้นสุดฤดูกาลเพาะปลูก ปัญหาการคมนาคมไม่สะดวก การขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ และปัญหาทางด้านการติดต่อสื่อสาร (สุหฤทธา เต่งแก้ว และดาวัลย์ วิวรรณะเดช, 2557) พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยมงคล ลิ้มเพียรชอบ เรื่อง ผักกาดหอมเป็นผักสลัดที่คนไทยนิยมรับประทานมีคุณค่าทางโภชนาการสูง ผักกาดหอมเป็นผักที่มีความต้องการตลอดทั้งปี เกษตรกรนิยมปลูกเป็นจำนวนมากเนื่องจากใช้เวลาในการปลูกสั้น และในช่วงฤดูหนาวที่เป็นช่วงที่เกษตรกรนิยมปลูกผักกาดหอมกันมากที่สุด ศูนย์รวบรวมผักกาดหอมจึงมักประสบปัญหาในเรื่องการจัดการผักกาดหอมที่เข้ามาเป็นจำนวนมากในช่วงฤดูกาลเพาะปลูก ทำให้ผลผลิตเกิดการเน่าเสียสูญเสียรายได้ นอกจากนี้ ศูนย์รวบรวมยังประสบปัญหาการเลือกใช้นายพาหนะที่มีหลายขนาดในการขนส่งผักกาดหอม ซึ่งมีการขนส่งอยู่สองช่วง คือ ช่วงที่หนึ่งจากแปลงปลูกมายังศูนย์รวบรวม และช่วงที่สองจากศูนย์รวบรวมไปยังลูกค้า (ชัยมงคล ลิ้มเพียรชอบ, 2556) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญชัย พันธุ์คง และคณะ เรื่อง การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเกือบทั้งตำบล แม้จะประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และนายทุนต่างถิ่นเข้ามาปลูกผักเชิงธุรกิจโดยใช้สารเคมีจำนวนมาก ช่องทางการจัดจำหน่ายมีจำกัด ขาดความต่อเนื่องของผลผลิต และขาดการรับรองมาตรฐานผักปลอดภัยจากสารพิษ จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจ และเห็นความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อส่งเสริมการวางแผนการผลิต การวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทน ประสิทธิภาพการผลิต ปัญหา และอุปสรรคในการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษในตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการผลิต การพัฒนาด้านการตลาด และการจัดจำหน่ายของเกษตรกรต่อไป (เจริญชัย พันธุ์คง และคณะ, 2558)

การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นได้ว่า ด้านการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่ม พบว่า ความเห็นต่างหรือความขัดแย้งนำไปสู่บ่อนทำลายซึ่งการยุติ

ด้วยการพึ่งเสียงส่วนใหญ่ ในกลุ่มเกี่ยวกับการบริหารจัดการส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งก็ไม่ได้ส่งผลร้ายแรงแต่ต้องใช้เหตุผล และฟังเสียงส่วนมากเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรัชย์ สุนทร และคณะ เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มมีปัญหา ได้แก่ การนำน้ำส้มโอจากดินที่อื่นมาแอบอ้างเป็นส้มโอของบ้านแท่น เนื่องจากส้มโอของหมู่บ้านนี้มีรสชาติดี และขาดการบริหารจัดการที่ดีการจัดการบุคคลแรงงาน และเรื่องการรักษาอย่างไม่ดีเท่าที่ควรการเก็บเกี่ยวการแปรรูป และการตลาดยังไม่เป็นระบบโดยเกษตรกรอำเภอ และที่ว่าการอำเภอบ้านแท่นได้ให้การสนับสนุน และให้ความรู้การทำบัญชีการประชาสัมพันธ์การตลาด มีการอบรมเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความรู้ เช่น การขายของออนไลน์ส่วนด้านสังคมมีความอบอุ่นไม่ต้องไปขายแรงงานที่อื่นในการดำเนินการส่งเสริม และพัฒนาอาชีพเกษตรกรจึงควรหาแนวทางพัฒนาให้ดี และมีความก้าวหน้าต่อไป (อีรัชย์ สุนทร และคณะ, 2563) พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรุณา เชิดจิระพงษ์ และพิมพ์พิ จี บรรจงปรุ เรื่อง การรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน เพื่อรวมตัวกันประกอบกิจการของชุมชนที่ดำเนินงานโดยคณะบุคคลที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน บนฐานของการเรียนรู้ ใช้ศักยภาพของชุมชนในการคิดสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ หรือการบริการอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในอนาคตที่จะสร้างรายได้เพิ่มขึ้น และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และต้องมีการบริหารจัดการที่ดีจึงจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพึ่งพาตนเอง และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง (กรุณา เชิดจิระพงษ์ และพิมพ์พิ จี บรรจงปรุ, 2563) พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ กมลมาศ เอี้ยวถาวร และภาดล อามาต เรื่อง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกข้าวอินทรีย์ จัดตั้งขึ้นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 โดยการรวมกลุ่มของเกษตรกรภายในหมู่บ้าน ที่ดำเนินกิจกรรมการปลูกข้าวอินทรีย์ การปลูกถั่วลิสง การปลูกผักไร้สารพิษ และการปลูกมะม่วง ซึ่งกิจกรรมที่ทำเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มทำการเกษตรแบบลดการใช้สารเคมีให้ได้มากที่สุด และไตร่ตรองการลดต้นทุนการผลิตที่เกิดจากการซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพงในท้องตลาด และรายได้ในครัวเรือน ประกอบกับได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐในด้านเงินทุน และการสนับสนุนจากภาคเอกชน คือมูลนิธิธรรมะร่วมใจ เครือข่ายราชธานีโอโศกในการฝึกอบรมวิธีการทำปุ๋ยอินทรีย์ ปั่นเม็ด ซึ่งการผลิตปุ๋ยเป็นกิจกรรมที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจนผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน และเพื่อนสมาชิกด้วยกันเองได้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (กมลมาศ เอี้ยวถาวร และภาดล อามาต, 2561) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักเรศ เมตตะธำรงค์ และคณะ เรื่อง การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ดีได้นั้นต้องมีความยั่งยืน และมีความต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทางเกษตรที่จะมีความยั่งยืนได้นั้น จะต้องมีการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ดังตัวอย่างเช่น ต้นแบบ และบทเรียนการพัฒนาไร่นาสวนผสมของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ โดยใช้วิธีบูรณาการธรรมะที่เหมาะสมตามกรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ทำให้เกิดความคุ้มค่า มีคุณค่า เข้ากับความพอประมาณ เข้ากับความมีเหตุผล และเข้ากับการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยได้มีการจัดไร่นาสวนผสมที่ดี มีการวางแผน การจัดการที่ดิน แรงงาน และเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น ทุกคนมีความสามัคคี มีการเกื้อกูลกันในการดำเนินชีวิตของเกษตรกร (จักเรศ เมตตะธำรงค์ และคณะ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) หลักความพอประมาณ โดยการลงมือทำด้วยตนเองเพื่อลดการใช้งบประมาณ และใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด 2) หลักความมีเหตุผล ในการทำงานโดยเฉพาะการทำงานในกลุ่มการทำงาน เช่น การตัดสินใจ ถ้านำหลักความมีเหตุผลเป็นฐาน งานก็จะออกมาประสบความสำเร็จได้ 3) หลักการมีภูมิคุ้มกัน เช่น การจัดเตรียมแนวทางแก้ไขปัญหา หรือการเรียนรู้จากปัญหาเดิมที่เคยเกิดขึ้นแล้ว เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้ 4) หลักการมีความรู้ เพิ่มพูนการเรียนรู้ของตนไม่หยุดนิ่ง พัฒนาความรู้ของเราให้ดีขึ้นได้จากการศึกษาด้วยตนเองบ้างหรือการเรียนรู้จากบุคคลอื่น และพัฒนาศักยภาพในการทำงาน และจัดการกลุ่มให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น และ 5) หลักการมีคุณธรรม เช่น การนำศาสนามาใช้ในการดำเนินงาน และการบริหารจัดการ มีความอดทนกับงาน และรับมือกับสิ่งรอบตัวของเราโดยที่จะเกิดขึ้นทั้งในทางบวกและทางลบ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ด้านพัฒนาการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 1) ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า จุดกำเนิดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน เกิดจากกลุ่มมีเป้าหมายต้องการสืบทอดอาชีพเกษตรกร จึงได้มีการปรึกษาหารือประชุมผู้นำถึงประเด็นที่ต้องการสร้างแบบอย่างอาชีพทางเกษตรกรที่มีรายได้เลี้ยงดูตนเอง และครอบครัวได้ เข้าสู่กระบวนการศึกษาทางด้านการผลิต และทางด้านการตลาด และได้ข้อสรุปว่าสามารถทำได้ 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ มีการวางแผน วางกฎระเบียบ และวางแผนแนวทางในการทำงานของกลุ่ม การแบ่งหน้าที่งานชัดเจนในกลุ่มทำให้สมาชิกกรรมการ

มีความรับผิดชอบหน้าที่ 3) ขั้นการขยายตัวของกลุ่ม โดยระยะเวลา 9 ปี เริ่มจากการจัดทำโครงการปลูกผักบริเวณข้างบ้านจากสมาชิก 3 - 4 คน ได้ขยายมาอยู่ในพื้นที่นี้ มีการขายผักกันในกลุ่มสมาชิกในชุมชน ขายตามตลาดนัดบ้างตามร้านขายผักต่าง ๆ จนมียอดขายเพิ่มขึ้น และ 4) ขั้นการมีส่วนร่วม ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง อบต. และหน่วยงานเกษตรอำเภอเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจบอกถึงข้อดี และผลที่ได้รับประโยชน์ที่ได้รับจะสามารถพัฒนาได้ในทางที่ดีขึ้น และช่วยเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนด้วยด้านสภาพปัญหา พบว่า 1) สภาพปัญหาการเพาะปลูก พบว่า เนื่องจากสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้ผลผลิตออกมาช้า ทำให้ต้องซื้อวัตถุดิบมาจากภายนอกชุมชน 2) สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า เนื่องจากสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง ซึ่งความระมัดระวังในการบรรจุภัณฑ์และส่งต่อผักให้กับผู้บริโภค 3) สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า ผักเติบโตช้า และมีการส่งผักมาทางภาคอื่น ๆ แทนผักในและ 4) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า ความเห็นต่างหรือความขัดแย้งนำไปสู่บ่อนทำลายซึ่งการยุติด้วยการพึ่งเสียงส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ 1) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ ใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน และแรงงานที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด 2) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล ใช้เหตุผลในการทำงานโดยเฉพาะการทำงานในกลุ่มการทำงานและการตัดสินใจให้มากที่สุด 3) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า สังเกตปัญหาที่เคยเกิดขึ้น ไม่จำเป็นต้องพึ่งตนเองทั้งหมด เพราะบางสิ่งบางอย่างสามารถให้คนอื่นช่วยเหลือได้ 4) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ ต้องพัฒนาความรู้ของเราให้ดีขึ้นได้จากการศึกษาด้วยตนเองบ้างหรือการเรียนรู้จากบุคคลอื่น เพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานดียิ่งขึ้น และ 5) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม การนำศาสนาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการทำงาน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทเหมาะสมแก่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้องค์ความรู้ในการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอภัตตำรังผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้นแบบ ข้อเสนอแนะวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษา “แนวทางการส่งเสริมอาชีพการทำแปลงผักผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” และ 2) ควรศึกษา “แนวทางการถ่ายทอดเศรษฐกิจพอเพียงการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ให้กับชาวบ้าน ชุมชนนาเคียน ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”

เอกสารอ้างอิง

- กมลมาศ เอี้ยวถาวร และภาดล อามาต. (2561). แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนข้าวอินทรีย์สู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน บ้านอัมแสง อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารสังคมศาสตร์นวัตกรรมราชธานี, 2(4), 57-75.
- กรุณา เชิดจิระพงษ์ และพิมพ์จี บรรจงปรุ. (2563). แนวทางเสริมสร้างการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน องค์การบริหารส่วน ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสถาบันวิจัย และพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(2), 473-492.
- จักรเรศ เมตตะธำรงค์ และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสกลนครต่อการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. วารสารศรีปทุมปริทัศน์, 18(2), 7-17.
- ชัยมงคล ลิ้มเพียรชอบ. (2556). แบบจำลองการโปรแกรมเชิงเส้นผสมจำนวนเต็มสำหรับการวางแผนการเพาะปลูก และการเลือกรูปแบบการขนส่งของโซ่อุปทานผักกาดหอม. วารสารไทยการวิจัยดำเนินงาน, 1(2), 12-23.
- ธีรชัย สุนทร และคณะ. (2563). การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกส้มโอบ้านหนองผักหลอด ตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด, 9(1), 139-148.

- เจียรชัย พันธัง และคณะ. (2558). การวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และประสิทธิภาพการผลิตผักปลอดภัย จากสารพิษ ในตำบลบางเหริ่ง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัย และพัฒนา, 7(13), 63-70.
- นิติพล ออมจิตร. (24 กันยายน 2565). กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (จิราวดี รับไทรทอง และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- พีรพัฒน์ พันศิริ. (2559). เอกสารประกอบการสอน วิชา การพัฒนาองค์กรชุมชน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.
- ภัทรธิดา ผลงาม และคณะ. (2554). การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจชุมชนบ้านนาบอน จังหวัดเลย. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 10(1), 44-54.
- รสนธิ์ อาดีลี. (25 กันยายน 2565). กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (จิราวดี รับไทรทอง และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- แวอุมา เป็นอาหมัด. (24 กันยายน 2565). กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (จิราวดี รับไทรทอง และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- สุรเดช ยุทธแสง. (24 กันยายน 2565). กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (จิราวดี รับไทรทอง และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- สุหฤทธา เต่งแก้ว และดาวัลย์ วิวรรณะเดช. (2557). การศึกษาแหล่งผลิต และศักยภาพผลผลิตชีวมวลจาก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสสุนทรินทร์, 6(3), 102-111.
- องค์การบริหารส่วนตำบลนาเคียน. (2556). สภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 17 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.nakean.go.th/general.php>

แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชน
บ้านฝายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอนาวัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

GUIDELINES FOR PROMOTING THE MANAGEMENT OF THE HOUSEWIVES' CURRY
PASTE-PRODUCING GROUP AT BAN FAITHA NA KHLIANG COMMUNITY
IN VILLAGE NO. 11, NA WAE SUB-DISTRICT, CHAWANG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พัชรินทร์ เกลียงเกลลา

Patchareeporn Kliangklae

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

อุดมศักดิ์ เตโชชัย

Udomsak Dechochai

เตโช แชน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

นรากร ทองแท้

Narakorn Thongthae*

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic, Thailand

*Corresponding author E-mail: narakon087@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกง 2) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกง และ 3) ศึกษาแนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขลียง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกง จำนวน 6 คน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสรุปภาพรวม ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขลียง พบว่า 1.1) ด้านการบริหารองค์กร ประชุมเพื่อกำหนดหน้าที่ วางแผนในการทำงาน 1.2) ด้านการบริหารคน คัดเลือกสมาชิกให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย 1.3) ด้านการบริหารเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เลือกใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม และวัตถุดิบที่มีคุณภาพ และ 1.4) ด้านการบริหารงบประมาณ มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย สรุปผลกำไรขาดทุน 2) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขลียง พบว่า 2.1) ด้านสภาพปัญหาในการบริหารองค์กร สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน 2.2) สภาพปัญหาด้านการบริหารคน 2.3) สภาพปัญหาด้านเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ มีเครื่องมือเก่าที่ไม่ทันสมัย และ 2.4) สภาพปัญหาในการบริหารการเงิน งบประมาณภายในกลุ่มเอง

* Received 20 May 2023; Revised 19 June 2023; Accepted 29 June 2023

ไม่มีเงินทุนที่จะมาใช้หมุนเวียนในกลุ่ม และ 3) แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขลิ้ง พบว่า 3.1) แนวทางส่งเสริมด้านการพัฒนากลุ่ม 3.2) แนวทางส่งเสริมด้านหน่วยงานสนับสนุน 3.3) แนวทางส่งเสริมด้านการตลาด 3.4) แนวทางส่งเสริมด้านวัตถุดิบ 3.5) แนวทางส่งเสริมด้านการสืบทอด และ 3.6) แนวทางส่งเสริมด้านบรรจุภัณฑ์

คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริหารจัดการ, วิสาหกิจชุมชน, กลุ่มผลิตเครื่องแกง

Abstract

The objectives of this research article aimed to study the following: 1) The management of the housewives' curry paste-producing group at Ban Faitha Na Khliang Community, 2) The conditions of problems in the management of the housewives' curry paste-producing group at Ban Faitha Na Khliang Community, and 3) The guidelines for promoting the management of the housewives' curry paste-producing group at Ban Faitha Na Khliang Community. The research used qualitative research methods. The results of the research found the following details: 1) The management of the housewives' curry paste-producing group at Ban Faitha Na Khliang Community indicated the following details: 1.1) The organizational management aspect, which implied meeting to assign duties and planning for work, 1.2) People management, which implied selecting for assigning with suitable tasks, 1.3) The management of tools, materials, and equipment, which implied selecting appropriate equipment and raw materials with quality, and 1.4) Budget management implied accounting of income and expenses to summarize profit and loss; 2) Conditions of problems in the management of the housewives' curry paste-producing group at Ban Faitha Na Khliang Community indicated the following details: 2.1) Problems in terms of organizational management, which indicated conflicting opinions among group members, 2.2) Conditions of problems in human management, 2.3) Problems in terms of tools, materials, and equipment, which indicated using obsolete tools, and 2.4) Problems in financial management and budget, which indicated that within the group itself, there was no funds to be used for circulation in the group; 3) Guidelines for promoting the management of the housewives' curry paste-producing group at Ban Faitha Na Khliang Community indicated the following details: 3.1) Guidelines for promoting the development of the group, 3.2) Guidelines for promoting in terms of the supporting agencies, 3.3) Guidelines for marketing promotion, 3.4) Guidelines for promoting in terms of raw materials, 3.5) Guidelines for promoting inheritance, and 3.6) Guidelines for promoting in terms of packaging.

Keywords: Development, Management, Community Enterprise, Curry Paste-Producing Group

บทนำ

การบริหารจัดการกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งขององค์กรเกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่มีการจัดระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมให้ลุ่ล่งไปด้วยดี องค์กรลักษณะนี้เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นมาเพื่อสืบทอดชีวิตของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมให้คงอยู่ยาวนาน การที่องค์กรชุมชนจะดำรงอยู่อย่างยาวนานได้นั้น จะต้องมึศักยภาพในการปรับเปลี่ยนตนเองให้สามารถตอบสนองความต้องการขององค์กรชุมชน

จะต้องดำรงอยู่อย่างเข้มแข็ง และเป็นพลังของคนในชุมชนที่มาร่วมตัวกันด้วยใจสมัคร เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง และสร้างอำนาจต่อรองในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสถานการณ์ของพวกเขาเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ ปรัชญาหรือ และวางแผนร่วมกัน ในอันที่จะได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการเข้าร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลง อย่างเท่าเทียม และเสมอภาคกันเป็นการรักษาความเป็นธรรมให้คงอยู่ในสังคมต่อไป (ภมรรัตน์ สุธรรม, 2546)

กลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกง ชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียงนี้ได้มีการรวมตัวกันของคนในชุมชน ตั้งแต่พุทธศักราช 2562 มาจนถึงปัจจุบันนี้นับเป็นเวลา 3 ปี ซึ่งภายในกลุ่มได้มีการพัฒนากลุ่มมาตลอดเพื่อ ส่งเสริมให้กลุ่ม และผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์ และภาพลักษณ์ที่ดีมีคุณภาพ โดยกลุ่มแม่บ้านมีการให้ความสำคัญ และร่วมกันสนับสนุนกับตัวของชุมชนเพื่อร่วมกันทำงานร่วมกันแก้ปัญหา แต่พบว่า ในการบริหารจัดการกลุ่ม แม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง ยังคงมีปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสภาพปัญหา ในด้านการบริหารองค์กร สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ปัญหาด้านการบริหารคน ยังคงมีข้อขัดแย้ง ในการทำงาน ปัญหาด้านเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ มีเครื่องมือเก่าที่ไม่ทันสมัย อุปกรณ์ที่ใช้นั้นก็มีสภาพที่ไม่ได้ มาตรฐาน และปัญหาในด้านการบริหารการเงิน งบประมาณ ภายในกลุ่มเอง ไม่มีเงินทุนที่จะมาใช้หมุนเวียน ในกลุ่ม และยังไม่มีความหมายใดที่จะเข้ามาสนับสนุน

“แกง” เป็นหนึ่งในอาหารซึ่งได้รับวัฒนธรรมมาจากการกินของชาวอินเดียที่อุดมด้วยเครื่องเทศ และได้ถูกดัดแปลงจนกลายเป็นอาหารที่แพร่หลายที่สุดในเมืองไทย และแตกแขนงไปเป็นแกงต่าง ๆ เมื่อกล่าวถึง แกงไทย หลายคนอาจนึกถึงแกงที่มีน้ำเป็นส่วนประกอบมีรสชาติที่เผ็ดร้อน และมีเครื่องแกงเป็นส่วนประกอบ แกงมีส่วนประกอบหลักสำคัญ คือ เครื่องแกง (เครื่องเทศ) หรือที่คนไทยเรียกติดปากกันว่า “พริกแกง” ด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่ถ่ายทอดเคล็ดลับสูตรเด็ดที่ใช้ในการปรุงอาหารไทย โดยเฉพาะเครื่องแกงไทย ที่มีส่วนผสมของสมุนไพรต่าง ๆ อันเปี่ยมไปด้วยคุณค่า ซึ่งนอกจากจะให้กลิ่นที่หอมร่ารับประทาน และรสชาติ ที่กลมกล่อม อันเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทยแล้ว ยังมีคุณประโยชน์ทางยาอีกมากมาย เพราะในเครื่องแกงไทยนั้น อุดมไปด้วยสมุนไพรต่าง ๆ ที่มีคุณประโยชน์ต่อร่างกาย เครื่องแกง เป็นตำรับสมุนไพรที่ใช้ผสมใส่ในอาหาร โดยแต่ละภาคอาจจะมีสูตรหรือส่วนผสมที่แตกต่างกันออกไปบ้าง แต่ในส่วนเครื่องปรุงหลัก ๆ ที่มักจะใช้เหมือน ๆ กันคือ พริก หอมแดง กระเทียม โดยจะมีการเติมสมุนไพรเครื่องเทศอื่น ๆ ลงไป เช่น ข่า ขมิ้น ดีปลี ผิวมะกรูด ทั้งนี้ สมุนไพรที่มีรสเผ็ด และมีน้ำมันหอมระเหย เช่น พริกไทย ดีปลี ขิง ข่า ขมิ้น จะมีสรรพคุณในการลดการอักเสบ ช่วยลดอาการที่เกิดจากหวัด (มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร, 2559)

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง จึงได้ศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อที่จะทำให้กลุ่มแม่บ้านมีการบริหารจัดการในกลุ่มดำเนินต่อไปอย่างมี เป้าหมาย และมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายในการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านอย่างไร เพื่อแก้ปัญหา และอุปสรรคของการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านอย่างไร และมีแนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม แม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขเลีย หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary research) และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary research) 1) ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง สร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้ข้อความที่มีลักษณะปลายเปิดใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขเลีย หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขเลีย หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านนาเขเลีย หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรในกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขเลีย หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเลือกแบบเจาะจง โดยแยกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขเลีย หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 6 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง ตัวแทนผู้สนับสนุนกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขเลีย หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8 คน รวม กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ มี 3 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขเลีย หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3 ประเด็น ได้แก่ 1) บริบทกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชน 2) การบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชน และ 3) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชน ตอนที่ 3 สัมภาษณ์แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชน และใช้การจดบันทึก การสังเกต การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพดิจิทัล ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จากการวิเคราะห์ข้อมูล ภาคสนาม ช่วยให้สามารถเรียบเรียงความคิดในการวางแผนงานต่อไป นอกจากนี้ยังช่วยให้สรุปข้อมูลได้เป็นระยะ ๆ อีกด้วย ส่วนใหญ่การสังเกตจะเข้าไปควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ บางกรณีอาจจะสังเกตโดยอิสระได้ การบันทึกเกี่ยวกับการสังเกต จะประกอบทั้งการสังเกตภายใน (ตัวผู้วิจัย) และการสังเกตภายนอก คือ สิ่งที่นักวิจัยสังเกตเผื่อๆ เกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ การบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ขัดข้อง ผู้วิจัยจะได้บันทึกเสียงไว้ ทำให้สามารถเก็บรายละเอียดของข้อมูลได้มากขึ้น โดยไม่ต้องพะวงกับการจดบันทึกภายหลัง ทำให้การสนทนาเป็นไปอย่างธรรมชาติ และสามารถที่จะสังเกตดูอาการปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูล และสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างเต็มที่ ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่เต็มใจ ผู้วิจัยจะไม่ใช้เทปบันทึกเสียง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสบายใจในการให้ข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลที่ได้

วิธีการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างเครื่องมือโดยนำการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนตามตัวแปร มาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ซึ่งเครื่องมือการวิจัยผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามแนวทางและประเด็นซึ่งกำหนดไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดเป็นหมวดหมู่ใช้การวิเคราะห์สรุปเนื้อหาและการจัดกลุ่มข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา บทความ วารสารวิชาการ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet) และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากนั้นได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ต่อมาผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็น อีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อเท็จจริงกับข้อมูลที่ได้รวบรวมมา โดยนำข้อมูลที่เป็นความจริงนั้นเพื่อนำไปทำรายงานสารนิพนธ์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การศึกษารั้งนี้เป็นปฏิบัติการภาคสนามผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่าง และกิจกรรมโครงการเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา และตรวจสอบความเชื่อมั่น และขั้นตอนที่ 5 นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบการพรรณนาตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขาสีง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ด้านการบริหารองค์กร พบว่า ทางกลุ่มมีการประชุมร่วมกัน เพื่อกำหนดหน้าที่ของแต่ละคน และร่วมกันวางแผนในการทำงาน แฉ่งให้ทราบถึงข้อกำหนดของกลุ่มในการปฏิบัติหน้าที่ โดยทุกคนในกลุ่มร่วมกันทำหน้าที่ที่ตนเองถนัดตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่ม ทุกคนในกลุ่มมีการทำความเข้าใจร่วมกันในการกำหนดแนวคิดในการทำงาน โดยมีการปรึกษาการทำงานร่วมกัน มีการรักษาระเบียบวินัยในการทำงาน มีการปฏิบัติหน้าที่เสร็จทันเวลาที่กำหนด และมีการให้ผลกำไรตอบแทนในการทำงานทุกครั้ง

1.2 ด้านการบริหารคน พบว่า มีการคัดเลือกสมาชิกให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย มีการตั้งกฎกติกา และข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีผลตอบแทนแก่สมาชิกทุกคน เปิดโอกาสให้สมาชิกได้ใช้ความรู้ และความสามารถที่มีโอกาสใช้อย่างเต็มที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้ใช้ความรู้ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการทำงานเพื่อพัฒนากลุ่มเครื่องแกงให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป

1.3 ด้านการบริหารเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ พบว่า มีการเลือกใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการผลิตเครื่องแกง วัสดุที่ใช้ในการผลิตเครื่องแกงเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพ อุปกรณ์ทุกชิ้นที่ใช้งานจะมีการจัดแบ่งตามการใช้งานที่เหมาะสม

1.4 ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า งบประมาณที่ใช้ในการลงทุนทำเครื่องแกงของกลุ่มได้จากสมาชิกร่วมกันออกเอง กลุ่มมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ทุกเดือน เพื่อสรุปผลกำไรขาดทุนในแต่ละเดือน และเมื่อได้ผลกำไรแล้วจึงเก็บส่วนของต้นทุนเอาไว้เพื่อลงทุนในครั้งต่อไป และส่วนของกำไรที่ได้นั้นจะนำมาแบ่งกัน

ภาพที่ 1 แสดงการประชุมร่วมกัน เพื่อจัดแบ่งหน้าที่ในการทำงาน

ภาพที่ 2 แสดงการแบ่งหน้าที่กันทำ

ภาพที่ 3 แสดงการเตรียมวัตถุดิบ เพื่อทำเครื่องแกง

2. สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดงยาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 ด้านสภาพปัญหาในด้านการบริหารองค์กร พบว่า เกิดจากการที่สมาชิกในกลุ่ม มีความคิดเห็นไม่ตรงกันทำให้การทำงานไม่เข้าใจคำสั่งที่ได้รับมอบหมายเกิดการสับสนขาดความพร้อม ในการร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มไม่ค่อยทำงานเป็นกลุ่มจะทำตามความถนัดของตัวเองเป็นส่วนใหญ่

2.2 สภาพปัญหาด้านการบริหารคน พบว่า มีปัญหาในการบริหารคนภายในกลุ่ม เนื่องจาก สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่มีแต่แม่บ้านที่มีอายุมากที่มาทำเครื่องแกง บางคนอาจมีเวลาว่างไม่ตรงกัน สมาชิกบางคน อาจมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน มีข้อขัดแย้งกันบ้าง ทำให้การทำงานไม่ราบรื่นในบางช่วง สมาชิกบางคนคิดว่า ค่าตอบแทนที่ได้รับนั้นน้อยเกินไป

2.3 สภาพปัญหาด้านเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ พบว่า มีเครื่องมือเก่าที่ไม่ทันสมัย อุปกรณ์ ที่ใช้นั้นก็มีสภาพที่ไม่ได้มาตรฐาน เป็นพลาสติก ทางที่ดีควรเป็นสแตนเลส จะทำให้มีอายุการใช้งานที่ยาวนานขึ้น ยิ่งขาดการวางแผนในการจัดซื้อวัตถุดิบ เพราะในบางช่วงที่วัตถุดิบขาดตลาด ทำให้เกิดราคาแพง

2.4 สภาพปัญหาในด้านการบริหารการเงิน งบประมาณ พบว่า การที่ภายในกลุ่มเอง ไม่มี เงินทุนที่จะมาใช้หมุนเวียนในในกลุ่ม และยังไม่มีความสนใจที่จะเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนเท่าที่ควรทำ

ภาพที่ 4 แสดงตะกร้าที่ใช้ใส่ วัตถุดิบ

ภาพที่ 5 แสดงภาชนะที่ใช้ใส่วัตถุดิบ

ภาพที่ 6 แสดงตะกร้าไม้ไผ่ที่ใช้ใส่ วัตถุดิบ

3. แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดงยาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 แนวทางส่งเสริมด้านการทำงานเป็นกลุ่ม พบว่า ทางกลุ่มควรได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิตเครื่องแกง เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตเครื่องแกง รวมถึงบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัย ยิ่งขึ้น มีการพัฒนากลุ่มโดยการวางแผนการบริหารกลุ่มในด้านต่าง ๆ ให้ผู้มีความรู้ได้เข้ามาอบรมเกี่ยวกับระบบ

การผลิต พัฒนาด้านการผลิตเครื่องแกงให้มีความหลากหลายชนิด ให้รสชาติของเครื่องแกงที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม

3.2 แนวทางส่งเสริมด้านหน่วยงานสนับสนุน พบว่า ทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มของสมาชิกทำเครื่องแกง ร่วมการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ให้มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อขอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ

3.3 แนวทางส่งเสริมด้านการขายออนไลน์ ควรจะสนับสนุนให้ทางกลุ่มได้มีการออกร้านออกบูธตามงานต่าง ๆ ที่หน่วยงานจัดขึ้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายแก่บุคคลภายนอก มีการประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มโดยการบอกต่อ มีการเปิดเพจทางสื่อสังคมออนไลน์ ประชาสัมพันธ์การขายให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าในพื้นที่ต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

3.4 แนวทางส่งเสริมด้านวัตถุดิบ พบว่า ทางกลุ่มต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดซื้อวัตถุดิบไว้เพื่อไว้ใช้ยามที่วัตถุดิบราคาแพง มีการสำรองวัตถุดิบไว้เพียงพอต่อการผลิตเครื่องแกง นอกจากนี้ ในชุมชนควรมีการปลูกวัตถุดิบที่ใช้ในการทำเครื่องแกง เพื่อนำมาจำหน่ายแก่กลุ่ม เป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

3.5 แนวทางส่งเสริมด้านการสืบทอด พบว่า ควรมีการจัดการอบรม เป็นศูนย์การเรียนรู้ ศึกษาดูงานแก่ผู้ที่สนใจ และมีการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจ ทางกลุ่มควรได้จัดทำให้มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องแกง ซึ่งการถ่ายทอดความรู้นี้จะนำไปสู่การสืบทอดต่อไป

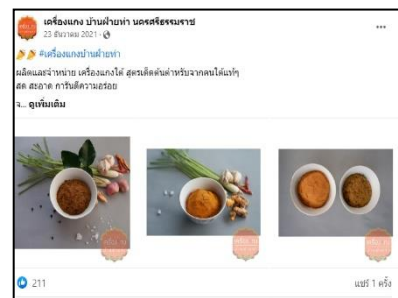
3.6 แนวทางส่งเสริมด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ พบว่า ควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถเก็บรักษาเครื่องแกงได้นานยิ่ง บรรจุภัณฑ์เป็นที่น่าสนใจสะอาดตา มีการแจ้งสถานที่ผลิต วันเดือนปีการผลิต หมดอายุ มีเครื่องหมาย อย. แสดงเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

ภาพที่ 7 แสดงค่าน้ำของกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงบ้านฝ้ายท่า

ภาพที่ 8 แสดงความใส่ใจของกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงบ้านฝ้ายท่า

ภาพที่ 9 แสดงโพสต์บนเพจกลุ่มเครื่องแกง บ้านฝ้ายท่า

ภาพที่ 10 แสดงการปลูกพริกชี้หนูเพื่อขายให้กับกลุ่มแม่บ้าน

ภาพที่ 11 แสดงการสาธิตการทำเครื่องแกงของกลุ่มแม่บ้าน

ภาพที่ 12 แสดงบรรจุภัณฑ์เครื่องแกงของกลุ่มแม่บ้าน

อภิปรายผล

1. การบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝ้ายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครศรีธรรมราช 1.1) ด้านการบริหารองค์กร พบว่า ทางกลุ่มมีการประชุมร่วมกัน เพื่อกำหนดหน้าที่ของแต่ละคน และร่วมกันวางแผนในการทำงาน แจ้งให้ทราบถึงข้อกำหนดของกลุ่มในการปฏิบัติหน้าที่ โดยทุกคนในกลุ่มร่วมกันทำหน้าที่ที่ตนเองถนัดตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่ม ทุกคนในกลุ่มมีการทำความเข้าใจร่วมกัน ในการกำหนดแนวคิดในการทำงาน โดยมีการปรึกษาการทำงานร่วมกัน มีการรักษาระเบียบ วินัยในการทำงาน มีการปฏิบัติหน้าที่เสร็จทันเวลาที่กำหนด และมีการให้ผลกำไรตอบแทนในการทำงานทุกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อนิวัช แก้วจำนง ได้ศึกษา เรื่อง หลักการจัดการ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์กรดังต่อไปนี้ พนักงานในองค์กร (Employee in an Organization) พนักงาน คือ ทรัพยากรที่มีความสำคัญสูงสุด และเป็นหัวใจในการจัดการ ระบบในองค์กร (System in an Organization) ไม่ว่าจะเป็นระบบการดำเนินงาน ระบบการผลิต หรือระบบในการส่งงานก็ตาม ทุกระบบจะเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ และนโยบาย อีกด้านหนึ่งระบบในองค์กรจะบ่งบอกวิธีการทำงานแต่ละหน้าที่ และความรับผิดชอบ การจัดการ (Management) เป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับจึงถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการทำงาน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การนำ และการควบคุม (อนิวัช แก้วจำนง, 2550) 1.2) ด้านการบริหารคน พบว่า มีการคัดเลือกสมาชิกให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย มีการตั้งกฎกติกา และข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีผลตอบแทนแก่สมาชิกทุกคน เปิดโอกาสให้สมาชิกได้ใช้ความรู้ และความสามารถที่มีโอกาสใช้อย่างเต็มที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้ใช้ความรู้ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการทำงานเพื่อพัฒนากลุ่มเครื่องแกงให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุนันทา เลาหนันท์ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาองค์กร พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจ และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกระดับในหน่วยงาน เพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพสูงสุดที่จะส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์กร กระบวนการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การวิเคราะห์งาน การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรม และการพัฒนา การประเมินผลการปฏิบัติงาน การจ่ายค่าตอบแทน สวัสดิการ และผลประโยชน์เกื้อกูล สุขภาพ และความปลอดภัย พนักงาน และแรงงานสัมพันธ์ การพัฒนาองค์การตลอดจนการวิจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ (สุนันทา เลาหนันท์, 2551) 1.3) ด้านการบริหารเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ พบว่า มีการเลือกใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการผลิตเครื่องแกง วัสดุที่ใช้ในการผลิตเครื่องแกงเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพ อุปกรณ์ทุกชิ้นที่ใช้งานจะมีการจัดแบ่งตามการใช้งานที่เหมาะสม บริการหรืออุปกรณ์อื่น ๆ มีส่วนนำมาใช้ในการผลิตสินค้า หรือบริการ เป็นสิ่งที่สำคัญอันดับต่อมา เพราะทุกธุรกิจต้องอาศัยสิ่งที่ได้ในกลุ่มนี้มาใช้เป็นทรัพยากรในการผลิต ดังนั้น ต้องรู้จักบริหารจัดการวัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพสามารถมีเพียงพอในการผลิต บริหารจัดการให้ได้ต้นทุนที่ต่ำในการผลิต และทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด การบริหารวัสดุ ในการดำเนินงานว่าทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองทรัพยากรในการผลิตให้น้อยที่สุด หรือการใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สิริมนต์ นฤมลศิริ ได้ศึกษาเรื่อง องค์การ และการจัดการสมัยใหม่ พบว่า วัสดุ (Material) คือ วัสดุสิ่งของ วัตถุดิบ ชิ้นส่วนอะไหล่ ผลิตภัณฑ์ บริการหรืออุปกรณ์อื่น ๆ มีส่วนนำมาใช้ในการผลิตสินค้า หรือบริการ เป็นสิ่งที่สำคัญอันดับต่อมา เพราะทุกธุรกิจต้องอาศัยสิ่งที่ได้ในกลุ่มนี้มาใช้เป็นทรัพยากรในการผลิต ดังนั้น ต้องรู้จักบริหารจัดการวัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพสามารถมีเพียงพอในการผลิต บริหารจัดการให้ได้ต้นทุนที่ต่ำในการผลิต และทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด การบริหารวัสดุ ในการดำเนินงานว่าทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองทรัพยากรในการผลิตให้น้อยที่สุด หรือการใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด (สิริมนต์ นฤมลศิริ, 2563) 1.4) ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า งบประมาณที่ใช้ในการลงทุนทำเครื่องแกงของกลุ่มได้จากสมาชิก ร่วมกันออกเอง กลุ่มมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ทุกเดือน เพื่อสรุปผลกำไรขาดทุนในแต่ละเดือน และเมื่อได้ผลกำไรแล้วจึงเก็บส่วนของต้นทุนเอาไว้เพื่อลงทุนในครั้งต่อไป และส่วนของกำไรที่ได้นั้นจะนำมาแบ่งกัน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางสาววราพร แต้มเรืองอิฐ ได้ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 1 พบว่า 1) การบริหารทางการเงิน และการควบคุมงบประมาณ 2) การรายงานทางการเงิน และผลการดำเนินงาน 3) การวางแผนงบประมาณ 4) การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง 5) การบริหาร สินทรัพย์ 6) การตรวจสอบภายใน และ 7) การคำนวณต้นทุนผลผลิต (วราพร แต้มเรืองอิฐ, 2565)

2. สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขียง หมู่ที่ 11

ตำบลนาแว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2.1) ด้านสภาพปัญหาในการบริหารองค์กร พบว่าเกิดจากการที่สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกันทำให้การทำงานไม่เข้าใจคำสั่งที่ได้รับมอบหมายเกิดการสับสนขาดความพร้อมในการร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มไม่ค่อยทำงานเป็นกลุ่มจะทำตามความถนัดของตัวเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุนันทา เลาพันธ์ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาองค์กร พบว่าปัญหาในองค์กรบุคลากรเน้นแต่การพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ แต่ขาดทักษะชีวิต ไม่รู้ว่าองค์กรมีชีวิตไม่สามารถทำให้เป็นมนุษย์ อีกทั้งไม่รู้ว่าจะอะไร คือ องค์ประกอบของชีวิต และไม่เข้าใจว่าจะพัฒนาส่วนผสมชีวิตนั้นอย่างไรเพื่อให้ยั่งยืนการพัฒนาจึงเป็นแบบแกน ๆ ขาดคุณค่า และความหมาย (สุนันทา เลาพันธ์, 2551)

2.2) สภาพปัญหาด้านการบริหารคน พบว่า มีปัญหาในการบริหารคนภายในกลุ่ม เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่มีแต่แม่บ้านที่มีอายุมากที่มาทำเครื่องแกง บางคนอาจมีเวลาว่างไม่ตรงกัน สมาชิกบางคนอาจมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน มีข้อขัดแย้งกันบ้าง ทำให้การทำงานไม่ราบรื่นในบางช่วง สมาชิกบางคนคิดว่าค่าตอบแทนที่ได้รับนั้นน้อยเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิไลรัตน์ ต๊ะมา และณัฐยา ตันตรานนท์ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการภาค 15 พบว่ากระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาบุคลากร 2) การวางแผน และออกแบบการพัฒนาบุคลากร 3) การพัฒนาบุคลากร 4) การติดตามประเมินผล และ 5) การวิเคราะห์ผล และการรายงานผลการพัฒนา (พิไลรัตน์ ต๊ะมา และณัฐยา ตันตรานนท์, 2564)

2.3) สภาพปัญหาด้านเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ พบว่า มีเครื่องมือเก่าที่ไม่ทันสมัย อุปกรณ์ที่ใช้ก็มีสภาพที่ไม่ได้มาตรฐาน เป็นพลาสติก ทางที่ดีควรเป็นสแตนเลส จะทำให้มีอายุการใช้งานที่ยาวนานขึ้น ยังขาดการวางแผนในการจัดซื้อวัตถุดิบ เพราะในบางช่วงที่วัตถุดิบขาดตลาด ทำให้เกิดราคาแพง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พจนา พรหมเทศ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงบ้านบ่อทราย ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มเครื่องแกงที่ต้องการพริกเป็นจำนวนมากในการผลิตเครื่องแกง ทำให้ขาดแคลนพริก ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลัก ทางกลุ่มเครื่องแกงจึงจำเป็นต้องไปหาวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน ในที่นี้ถ้าซื้อเป็นจำนวนมากจะต้องไปซื้อที่ตลาดหัวอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง ถ้าหากซื้อจำนวนน้อยก็จะซื้อในตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง แต่ราคาจะแพงกว่าตลาดหัวอิฐมาก (พจนา พรหมเทศ, 2558)

2.4) สภาพปัญหาในการบริหารการเงิน งบประมาณ พบว่า การที่ภายในกลุ่มเองไม่มีเงินทุนที่จะมาใช้หมุนเวียนในในกลุ่ม และยังไม่มีหน่วยงานใดที่จะเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนเท่าที่ควรทำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อุไร รับพร ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหา และแนวทางแก้ปัญหา การบริหารงบประมาณเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ปัญหาการเพิ่มของเงินทุน และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต คือ ปัญหาเรื่องหนี้สินของเกษตรกรในระยะแรก ๆ ยังไม่มีความรุนแรงมากนัก เนื่องจากผลิตใช้ต้นทุนที่มาก ประกอบกับการผลิตเพื่อยังชีพเป็นส่วนใหญ่ แต่ต่อมาสถานการณ์ได้เปลี่ยนไป ความจำเป็นในการผลิตเพื่อการค้ามีมากขึ้น และแนวทางที่จะเพิ่มผลผลิตนั้นก็ทำได้ด้วยการเพิ่ม และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ตามระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้อง โดยให้ใช้ในลักษณะ 3 ประเภทบรรยายจ่าย ดังนี้ 1) งบบุคลากร 2) งบดำเนินงาน และ 3) งบลงทุน (อุไร รับพร, 2552)

3. แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดงบัง จังหวัดนครราชสีมา 3.1) แนวทางส่งเสริมด้านการทำงานเป็นกลุ่ม พบว่า ทางกลุ่มควรได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิตเครื่องแกง เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตเครื่องแกง รวมถึงบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น มีการพัฒนาการวางแผนการบริหารกลุ่มในด้านต่าง ๆ ให้ผู้มีความรู้ได้เข้ามาอบรมเกี่ยวกับระบบการผลิต พัฒนาด้านการผลิตเครื่องแกงให้มีความหลากหลายชนิด ให้รสชาติของเครื่องแกงที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม รวมถึงสามารถผลิตได้ในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พนม ลีมาลัย ได้ศึกษาเรื่อง กลุ่มสัมพันธ์ พบว่า การอยู่รอดของกลุ่มและมีพัฒนาการยิ่งขึ้น หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นสิ่งขึ้นเหล่านี้ขึ้นอยู่กับกลุ่มมีศักยภาพหรือไม่ กลุ่มที่มีศักยภาพ คือ กลุ่มที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่ม และความต้องการของกลุ่ม ช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่วนกลุ่มที่ขาดศักยภาพ คือ กลุ่มที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มและสมาชิกได้ นำกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ไม่ได้ตามกำหนด (พจนา พรหมเทศ, 2558) 3.2) แนวทางส่งเสริมด้านหน่วยงานสนับสนุน พบว่า ทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มของสมาชิกทำเครื่องแกงร่วมการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ให้มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อขอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่มีกลุ่มเครือข่าย ให้ทางกลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนผ่านโครงการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มณเฑียร โรหิตเสถียร ได้ศึกษา เรื่อง การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนควรพิจารณาจาก 3 ปัจจัย ที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านการเงิน ปัจจัยด้านลูกค้า และปัจจัยด้านกระบวนการภายในธุรกิจ สำหรับปัจจัยอื่น ๆ ที่ควรนำมาพิจารณาประกอบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง การให้บริการของภาครัฐ และการส่งเสริมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง (มณเฑียร โรหิตเสถียร, 2549) 3.3) แนวทางส่งเสริมด้านการขายออนไลน์ ควรจะสนับสนุนให้ทางกลุ่มได้มีการออกร้าน ออกบูธตามงานต่าง ๆ ที่หน่วยงานจัดขึ้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายแก่บุคคลภายนอก มีการประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มโดยการบอกต่อ มีการเปิดเพจทางสื่อสังคมออนไลน์ ประชาสัมพันธ์การขายให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าในพื้นที่ต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ อาณัติ ลิ้มคเดช ได้ศึกษา เรื่อง เรียนรู้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า การขายออนไลน์หมายถึง การนำสินค้าไปประกาศขายตามเว็บไซต์ที่เป็นท่าเล หรือ Marketplace ที่ผู้ซื้อกับผู้ขายออนไลน์พบกัน (อาณัติ ลิ้มคเดช, 2546) 3.4) แนวทางส่งเสริมด้านวัตถุดิบ พบว่า ทางกลุ่มต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดซื้อวัตถุดิบไว้ เพื่อไว้ใช้ยามที่วัตถุดิบราคาแพง มีการสำรองวัตถุดิบไว้เพียงพอต่อการผลิตเครื่องแกง นอกจากนี้ในชุมชนควรมีการปลูกวัตถุดิบที่ใช้ในการทำเครื่องแกง เพื่อนำมาจำหน่ายแก่กลุ่ม เป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอีกทางหนึ่งด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัตรา ทองแก้ว ได้ศึกษาเรื่อง สร้างรายได้จากถิ่นฐานความสุขที่เรียบง่ายท่ามกลางสารเคมี พบว่า การส่งเสริมในการเลือกใช้วัตถุดิบนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง มีการส่งเสริมการเลือกใช้วัตถุดิบที่มีภายในชุมชน เพื่อให้เป็นการต่อยอดภายในชุมชน (สุพัตรา ทองแก้ว, 2552) 3.5) แนวทางส่งเสริมด้านการสืบทอด พบว่า ควรมีการจัดการอบรม เป็นศูนย์การเรียนรู้ ศึกษาดูงาน แก่ผู้สนใจ และมีการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจ ทางกลุ่มควรได้จัดทำให้มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องแกง ซึ่งการถ่ายทอดความรู้นี้จะนำไปสู่การสืบทอดต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ อมรา พงศาพิชญ์ ได้ศึกษาเรื่อง มนุษย์กับวัฒนธรรมในสังคม และวัฒนธรรม อธิบายเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรม ไว้ว่า เมื่อวัฒนธรรม คือ ระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีใช้ระบบที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณ การถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ การที่พ่อแม่สอนลูกว่าอะไรควรทำ และอะไรไม่ควรทำในสังคมไทย (อมรา พงศาพิชญ์, 2547) 3.6) แนวทางส่งเสริมด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ พบว่า ควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถเก็บรักษาเครื่องแกงได้นานยิ่ง บรรจุภัณฑ์ที่เป็นที่น่าสนใจสะดุดตา มีการแจ้งสถานที่ผลิต วันเดือนปีการผลิต หมดอายุ มีเครื่องหมาย อย. แสดงเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศักดิ์ชาย เพ็ชรศรีทอง ได้ศึกษาเรื่อง

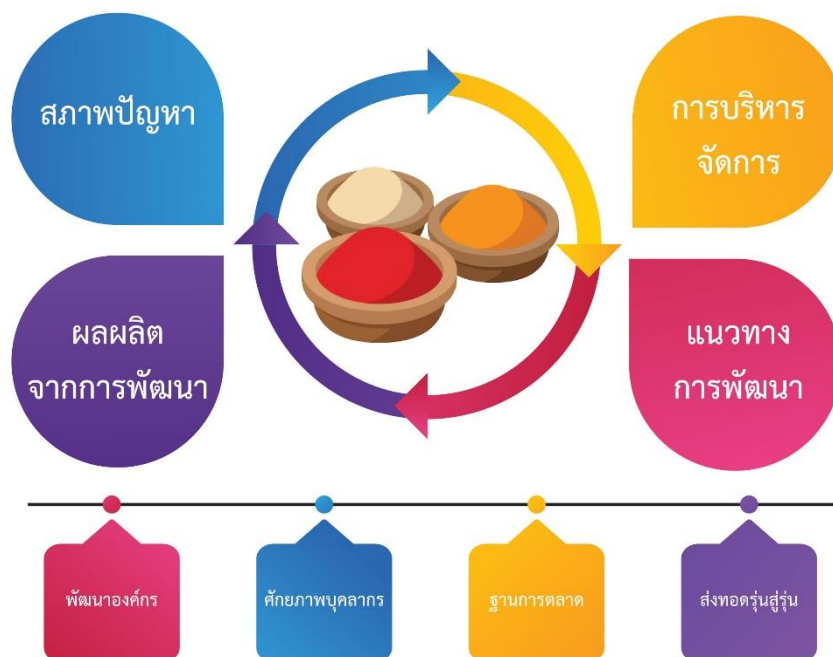
กล้วยฉาบบ้านหน้าเขา: แนวทางการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยฉาบ เพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชน กรณีศึกษาเกษตรกรรายย่อย บ้านหน้าเขา หมู่ที่ 3 ตำบลหน้าเขา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ พบว่า การนำบรรจุภัณฑ์มาพัฒนาให้ทันสมัย ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ถือเป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบัน เพราะสิ่งแรกที่ทำให้ลูกค้าเลือกซื้อสินค้า คือ บรรจุภัณฑ์ของตัวสินค้าหากบรรจุภัณฑ์ไม่มีความสวยงาม หรือไม่เอื้ออะไรที่เป็นจุดดึงดูดผู้บริโภคอาจจะทำให้สินค้าตัวไหนขายได้น้อย (ศักดิ์ชาย เพ็ชรศรีทอง, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

เครื่องแกง (เครื่องเทศ) หรือที่คนไทยเรียกติดปากกันว่า “พริกแกง” ด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่ถ่ายทอดเคล็ดลับสูตรเด็ดที่ใช้ในการปรุงอาหารไทย เครื่องแกง เป็นตำรับสมุนไพรที่ใช้ผสมในอาหารเครื่องปรุงหลัก ๆ ที่มักจะใช้ คือ พริก หอมแดง กระเทียม โดยจะมีการเติมสมุนไพรเครื่องเทศอื่น ๆ ลงไป เช่น ข่า ขมิ้น ดีปลี ผิวมะกรูด ทั้งนี้ สมุนไพรที่มีรสเผ็ด และมีน้ำมันหอมระเหย เช่น พริกไทย ดีปลี ขิง ข่า ขมิ้น จะมีสรรพคุณในการลดการอักเสบ ช่วยลดอาการที่เกิดจากหวัด แสดงให้เห็น ความคิดสร้างสรรค์ การผลิตเครื่องแกง สามารถอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ ยังเป็นการส่งเสริมการสร้างชุมชนด้วยการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงในพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีแนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกง ดังรายละเอียดภาพที่ 1

แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชน

บ้านฝายท่านาเขลียง หมู่ที่ 11 ตำบลนาแว อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 1 นวัตกรรมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขลียง พบว่า 1.1) ด้านการบริหารองค์กร ประชุมเพื่อกำหนดหน้าที่ วางแผนในการทำงาน 1.2) ด้านการบริหารคน คัดเลือก

สมาชิกให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย 1.3) ด้านการบริหารเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เลือกใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม และวัตถุดิบที่มีคุณภาพ และ 1.4) ด้านการบริหารงบประมาณ มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายสรุปผลกำไรขาดทุน 2) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขาสืบพบว่า 2.1) ด้านสภาพปัญหาในด้านการบริหารองค์กร สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน 2.2) สภาพปัญหาด้านการบริหารคน 2.3) สภาพปัญหาด้านเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ มีเครื่องมือเก่าที่ไม่ทันสมัย และ 2.4) สภาพปัญหาในด้านการบริหารการเงิน งบประมาณ ภายในกลุ่มเองไม่มีเงินทุนที่จะมาใช้จ่ายหมุนเวียนในในกลุ่ม และ 3) แนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผลิตเครื่องแกงชุมชนบ้านฝายท่านาเขาสืบพบว่า 3.1) แนวทางส่งเสริมด้านการพัฒนากลุ่ม 3.2) แนวทางส่งเสริมด้านหน่วยงานสนับสนุน 3.3) แนวทางส่งเสริมด้านการตลาด 3.4) แนวทางส่งเสริมด้านวัตถุดิบ 3.5) แนวทางส่งเสริมด้านการสืบทอด และ 3.6) แนวทางส่งเสริมด้านบรรจุภัณฑ์ข้อเสนอแนะต่อกลุ่ม 1) ในการบริหารจัดการกลุ่มควรเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้การทำพริกแกงให้มากยิ่งขึ้น 2) ควรเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายพริกแกงในรูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้บริโภค และ 3) ควรมีการรับซื้อวัตถุดิบในการผลิตพริกแกงภายในท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนในการผลิต และทำให้คนในชุมชนมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น ข้อเสนอแนะต่อชุมชนบ้านฝายท่านาเขาสืบพบว่า 1) ชุมชนควรมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์พริกแกงให้พ่อค้าแม่ค้าภายนอกเข้ามาทำการซื้อขายมากขึ้น และ 2) ชุมชนควรให้ความสำคัญ และผลักดันสินค้าในชุมชนสู่ตลาดที่กว้างขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเอง ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1) ควรให้หน่วยงานเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนเงินทุน และงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องบดพริกแกง 2) ควรมีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนและนอกชุมชนให้รู้จักผลิตภัณฑ์พริกแกงมากขึ้นเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้กับกลุ่ม และ 3) ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายเกี่ยวกับการแปรรูปพริกแกง ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป 1) ควรศึกษากระบวนการผลิตพริกแกงเพื่อวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาในพื้นที่ อำเภอดง 2) ควรศึกษาปัญหาของกระบวนการผลิตพริกแกงเพื่อวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาในพื้นที่อำเภอดง และ 3) ควรศึกษาแนวทางส่งเสริมกระบวนการผลิตพริกแกงเพื่อวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาในพื้นที่ อำเภอดง

เอกสารอ้างอิง

- พจนา พรหมเทศ. (2558). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงบ้านบ่อทราย ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พิไลรัตน์ ต๊ะมา และณัฐยา ตันตรานนท์. (2564). การพัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการภาค 15. สมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 26(1), 280-290.
- ภมรรัตน์ สุธรรม. (2546). พลวัตชุมชนกับการพึ่งตนเองในภาคตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิทย์ทัศน์.
- มณฑิยา โรหิตเสถียร. (2549). การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมธุรกิจสำหรับผู้บริหาร. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศ. (2559). เครื่องแกงไทย แก่โรค สูดยอความอร่อย. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2561 จาก <https://goodlifeupdate.com/healthy-body/170686.html>
- วรารพร แต้มเรืองอิฐ. (2565). การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศักดิ์ชาย เพ็ชรศรีทอง. (2563). กล้วยฉาบบ้านหน้าเขา: แนวทางการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยฉาบเพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชน กรณีศึกษา เกษตรกรรายย่อย บ้านหน้าเขา หมู่ที่ 3 ตำบลหน้าเขา อำเภอลำพูน

จังหวัดกระบี่. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน. มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช.

สิริมนต์ นฤมลศิริ. (2563). องค์การ และการจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สุนันทา เลาพันธ์. (2551). การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพมหานคร: รุ่งวัฒนา.

สุพัตรา ทองแก้ว. (2552). สร้างรายได้จากถิ่นฐาน ความสุขที่เรียบง่ายห่างไกลสารเคมี. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2561 จาก <https://www.eeforth>

อนิวัช แก้วจำนง. (2550). หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

อมรา พงศาพิชญ์. (2547). มนุษย์กับวัฒนธรรมในสังคม และวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาณัติ ลิ้มคเดช. (2546). เรียนรู้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ภาคทฤษฎี และปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: เอ.อาร์ บีซีเนสเพรส.

อุไร รับพร. (2552). สภาพปัญหา และแนวทางแก้ปัญหา การบริหารงบประมาณเงินอุดหนุน ปัจจัยพื้นฐานสำหรับ นักเรียนยากจน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

“ปลากัดสายกัด” ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชน บ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

BETTA FISH FOR COMPETITION: THE LOCAL WISDOM FOR PROPAGATING
THE ORNAMENTAL FISH FOR CONSERVATION IN BAN BON KHUAN COMMUNITY,
VILLAGE NO. 5, NA PHO SUB-DISTRICT, THUNG SONG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

วิศวะ รัตนบุรี

Wisawa Rattanaburi

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

เดโช แชน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

อุดมศักดิ์ เดโชชัย

Udomsak Dechochai

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

ศุภฤกษ์ ช่อคง*

Supparuek Chorkong*

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic, Thailand

*Corresponding author E-mail: supparerk401@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบท และสภาพปัญหาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเพาะเลี้ยงปลา และ 3) แนวทางส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัดสายกัดภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาสวยงามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือบันทึกภาพ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ จำนวน 8 คน ผู้ที่ส่งเสริม และสนับสนุนภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสรุปภาพรวม ผลการศึกษา พบว่า 1) บริบทและสภาพปัญหาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ ภูมิปัญญา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนอาหารปลากัด และปัญหาการดูแลรักษาปลากัด 2) ภูมิปัญญาวิธีการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ ภูมิปัญญา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ 2.1) การเตรียมบ่อ 2.2) การคัดเลือกพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ 2.3) การเลี้ยงคู่ผสม 2.4) การปล่อยปลาลงบ่อ 2.5) การดูแลลูกปลา 2.6) การดูแลปลาเพื่อนำไปกัด 2.7) การหมักน้ำด้วยใบไม้ใส่ในปลากัด 2.8) การให้อาหารปลากัด 2.9) การเตรียมกัด และ 2.10) การดูแลปลากัดหลังกัด และ 3) แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงปลากัด

เพื่อการต่อสู้ กรณศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัด การส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด และการส่งเสริมการขยายพันธุ์ปลากัด

คำสำคัญ: ปลากัดสายกัด, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การเพาะเลี้ยงปลา, ปลาสวยงาม, การอนุรักษ์

Abstract

The objectives of this research article aimed to study the following: 1) The context and the problem conditions of propagating betta fish for competition, 2) The local wisdom of fish propagation, and 3) Guidelines for promoting the propagation of betta fish for competition with the local wisdom for conservation of ornamental fish in a case study of Ban Bon Kuan Community, Village No. 5, Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province. The research used qualitative research methods, utilizing a camera, observation records, a questionnaire, and an audio recorder. In in-depth interviews and group discussions, key informants consisted of a total of eight persons who were knowledgeable in the local wisdom for propagating betta fish for competition and a total of seven persons who promoted and supported the local wisdom for propagating betta fish for competition. The data was analyzed using content analysis and data summarization. The results of the research found the following details: 1) The context and the problem conditions of propagating betta fish for competition in a case study of Ban Bon Kuan Community, Village No. 5, Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province included problems with shortage of betta fish food and problems with nurturing the betta fish; 2) The local wisdom for propagating betta fish for competition in a case study of Ban Bon Kuan Community, Village No. 5, Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province indicated the following important steps: 2.1) Preparing the pond, 2.2) Selecting male and female breeders, 2.3) Mating process, 2.4) Releasing fish into the pond, 2.5) Caring for baby betta fish, 2.6) Nurturing the fish for competition, 2.7) Fermenting water with leaves to condition the betta fish, 2.8) Feeding the betta fish, 2.9) Training the fish for competition, and 2.10) Nurturing the betta fish after competition; 3) Guidelines for promoting betta fish for competition in a case study of Ban Bon Kuan Community, Village No. 5, Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province, included guidelines for promoting betta fish cultivation, guidelines for promoting betta fish sales, and guidelines for promoting the betta fish propagation.

Keywords: Betta Fish for Competition, Local Wisdom, Fish Propagation, Ornamental Fish, Conservation

บทนำ

ยุทธศาสตร์หลักของกรมการประมง เน้นเร่งความสามารถการผลิต การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อได้ผลิตภัณฑ์ คุณภาพสูง ปลอดภัย ได้มาตรฐาน พร้อมผลักดันให้การเพาะเลี้ยง และอุตสาหกรรมการผลิตที่เป็นมิตรภาพกับ สิ่งแวดล้อม และยั่งยืน ควบคู่กับการเพิ่มมูลค่า และศักยภาพการแข่งขันที่สอดคล้องกับความต้องการตลาดในบริบท New Normal รวมทั้งเสริมเทคโนโลยี และนวัตกรรมในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมผลิตสินค้า การประมง ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (กรมประมง กระทรวงเกษตร และสหกรณ์, 2565) ซึ่งปลาสวยงามไทย เป็นหนึ่งในสินค้าที่กระทรวงเกษตร

และสหกรณ์ ได้ดำเนินการอนุรักษ์พันธุ์ปลาสวยงามให้ควบคู่ไปกับการส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพการเพาะเลี้ยง เพื่อสร้างสายพันธุ์ให้สวยงามแปลกใหม่ เพื่อผลักดันให้ปลาสวยงามไทยก้าวขึ้นไปอยู่ในระดับประเทศผู้ส่งออก ปลาสวยงามที่สำคัญอันดับต้น ๆ ในตลาดโลกมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกระตุ้นธุรกิจปลาสวยงามควบคู่ไปกับการปลูกสร้าง จิตสำนึกในการอนุรักษ์สัตว์น้ำพื้นเมืองของไทยไม่ให้สูญพันธุ์ไปจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ปลาสวยงามที่ผลิต ในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมในตลาดต่างประเทศ เช่น ปลากัด ปลาหางนกยูง ปลาทอง ปลาหมอสี ปลापอมปาดัวร์ เป็นต้น เป็นปลาที่ได้มาจากการเพาะเลี้ยงของเกษตรกร ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกปลาสวยงามมากกว่า 700 ล้านบาท/ปี โดยปลากัดไทยได้รับการประกาศให้เป็นสัตว์น้ำประจำชาติ โดยผลิตเพื่อจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ ปีละไม่น้อย กว่า 20 ล้านตัว มูลค่าการส่งออกปีละมากกว่า 200 ล้านบาท และประเทศไทยยังเป็นผู้ส่งออกอันดับ 5 ของโลก รองมาจาก ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สเปน และอินโดนีเซีย โดยมีส่วนแบ่งในตลาดโลก 7.38% (ทีมข่าวเนชั่นทีวี, 2565)

ปลากัดเป็นสัตว์เลี้ยงที่น่าสนใจมาก เพราะมันมีสีสันที่สวยงาม ไม่ต้องใช้พื้นที่ในการเลี้ยงมากนัก และมีราคาที่ไม่แพงจนเกินไป ตัวผู้จะมีหางที่ยาวในขณะที่ตัวเมียดูเรียบง่ายกว่าเมื่อเทียบกับตัวผู้ ปลากัดเป็น ปลาที่มีสีหลากหลาย เช่น แดง ฟ้าม่วง และขาว เพื่อให้ปลากัดมีสุขภาพที่ดี และร่าเริงมีข้อแนะนำที่ควรปฏิบัติตาม ดังนี้ ในการเลี้ยงปลากัดควรแยกเพศผู้ให้อยู่ตัวเดียว เพราะถ้าอยู่ร่วมกันมันจะต่อสู้กันจนเกิดการตายได้แต่ถ้าเป็น ปลาเพศเมียจะมีนิสัยไม่ดุร้าย และสามารถที่จะเลี้ยงรวมกันเป็นจำนวนมากได้ปลากัดมีถิ่นกำเนิดตรงบริเวณน้ำนิ่ง ที่เป็นทุ่งข้าวทางเอเชียใต้ ดังนั้น ปริมาณออกซิเจนที่มันได้รับจึงต่ำมันจึงมีการช่วยหายใจโดยจับเอาอากาศ ที่บริเวณผิวหนังเพื่อเพิ่มปริมาณออกซิเจนด้วยเหตุนี้ปลากัดจึงไม่ต้องการท่อออกซิเจนในภาชนะเลี้ยงปลา และขนาด ของภาชนะไม่ควรจะเล็กเกินไป ควรมีขนาดที่พอเหมาะ โดยอาจจะเป็นภาชนะที่ใช้เลี้ยงปลากัดโดยเฉพาะ หรือ อาจนำแก้วใสปริ้นต์ขนาดใหญ่มาเลี้ยงก็ได้ควรจะมีสักรวดหินพิชน้ำหรือหาวัสดุมาตกแต่งที่เลี้ยงปลาให้ สวยงามเพื่อให้เป็นบ้านที่น่าอยู่สำหรับปลากัด และมีความสวยงามแก่ผู้ที่พบเห็นอีกด้วยน้ำในภาชนะเลี้ยง ควรเปลี่ยนทุก 2 อาทิตย์ โดยน้ำที่เปลี่ยนนี้ต้องมีสภาวะที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงปลากัด เช่น ในน้ำประปาจะมีสาร แคลกพลอมโดยเฉพาะคอร์รีนซึ่งจะเป็นอันตรายต่อปลากัด ดังนั้น ก่อนจะเปลี่ยนน้ำควรพักน้ำประปาไว้ 2 วัน ก่อน เพื่อให้ คอร์รีน ในน้ำระเหยออกไปในอากาศ ผู้เลี้ยงอาจจะใช้น้ำกรองหรือน้ำที่ซื้อจากร้านขายปลาก็ได้ นอกจากนี้ ควรเก็บน้ำเดิมไว้ ¼ ส่วนรวมกับน้ำที่จะนำมาเปลี่ยน ¾ ส่วน เพราะจะเป็นการรักษาสมดุล ของแบคทีเรียที่เป็นประโยชน์ต่อปลากัด ผู้เลี้ยงควรทำความสะอาดภาชนะด้วยผ้าหรือกระดาษที่สะอาด ไม่ควรใช้ สารทำความสะอาด เพราะถ้าตกค้างจะเป็นอันตรายต่อปลากัด (ธีรเดช เกิดงาม, 2544)

ซึ่งปลากัดป่า หรือปลากลูกทุ่งที่พบในธรรมชาติ ตามท้องนา หนองบึง ส่วนใหญ่จะเป็นปลาขนาดเล็ก ที่ไม่เด่นมากนัก ในสภาพปกติสีอาจเป็นสีน้ำตาลเทาหม่น หรือสีเขียว และอาจมีแถบดำจาง ๆ พาดตามความยาว ของลำตัว อาศัยหลบซ่อนตัวอยู่ระหว่างพรรณไม้ในน้ำในที่ตื้น ในการเลี้ยงปลากัดของชาวบ้านแต่เดิม จึงเป็น การเลี้ยงปลากัดแบบเลี้ยงในบ่อน้ำธรรมชาติ อาศัยธรรมชาติในการดูแล แต่ก็ไม่ได้เลี้ยงแบบขอไปที มีการใส่ใจ ถึงความสะอาด มีการเตรียมบ่อ ดูแลความสะอาด มีการคัดแยกบ่อ และคัดแยกลูกปลาจากบ่อ และนำไปขาย (สุจิต เมืองสุข, 2565) ความพิเศษของปลากัดอยู่ที่ความเป็นนักสู้โดยธรรมชาติ เมื่อพบปลาตัวอื่นจะเข้าต่อสู้กันทันที และที่พิเศษยิ่งกว่านั้น คือ การที่ปลาตัวผู้สามารถเปลี่ยนสีได้งดงาม เมื่อถูกกระตุ้นในสภาวะตื่นตัวครีบทูครีบทู จะแผ่กางออกเต็มที่ แผ่นเยื่อหุ้มเหงือกขยายพองตัวออก พร้อมกับสีน้ำเงิน หรือแดง ที่ปรากฏขึ้นมาชัดเจนในโทน ต่าง ๆ ทำให้ดูสง่างาม และสวยงาม ปลาป่าเท่านั้นส่วนมากครีบทู และกระโดงที่ภาษานักเลงปลาเรียกรวมว่า “เครื่อง” จะมีสีแดงเกือบตลอด มีประดำบ้างเล็กน้อย บางทีอาจมีเส้น เขียว ๆ แซมบ้าง อย่างที่เรียกว่า เขียว ก็มีเพียงแต้มเขียวน้อย ๆ ที่กระโดงเท่านั้น เวลาถอดสีปกติทั้งตัว และเครื่องเป็นสีน้ำตาลจืด ๆ คล้ายใบหญ้าแห้ง ที่ห้อยแช่น้ำอยู่ ลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่งของปลากัด ก็คือ เป็นปลาที่มีอวัยวะช่วยหายใจพิเศษที่อยู่บริเวณ เหงือกทำให้ปลา สามารถใช้ออกซิเจนจึงสามารถทนทานดำรงชีวิตอยู่ได้ในที่ที่มีออกซิเจนต่ำ จึงค่อนข้างแปลก ประหลาด ไปกว่าสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ซึ่งการขุดหาปลากัดในรูปนา ตามขอบหนอง ชายบึง ริมคู และรางน้ำ ซึ่งปลากัด

เข้าไปอยู่อาศัยปนอยู่กับรูป และปลากัดจะออกมาแพร่พันธุ์ใหม่ในต้นฝนในเดือนพฤษภาคม กระจายออกไปหาถิ่นตามที่แม่น้ำตก ๆ ในเขตน้ำตื้นปลากัดเป็นปลาที่ชอบน้ำตื้น จึงไม่พบตามแม่น้ำลำคลอง หนองบึงที่มีน้ำลึกส่วนมากมักแผ่พองครีบหางชูกันเพื่อแย่งถิ่น บางตัวเห็นท่าไม่ดีก็อาจเลี้ยวไปโดยไม่ต่อสู้กัน แต่บางคู่ก็ต่อสู้กันอย่างถึงพริกถึงขิง ปลาตัวผู้ตัวไหนที่ยึดชัยภูมิเหมาะได้ทีก็จะก่อหวอดไว้แล้วพองตัวเบ่งสีเกี้ยวตัวเมียที่ผ่านไปมาเพื่อผสมพันธุ์วางไข่

ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเรื่อง ปลากัดสายกัด: ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะการเลี้ยงปลากัดทำให้มีความสุข และคลายเครียดได้ และยังสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท และสภาพปัญหาการเพาะเลี้ยงปลากัดสายกัดภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาสงยางมเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการเพาะเลี้ยงปลากัดสายกัดปลาสงยางมเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อค้นหาแนวทางส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัดสายกัดภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาสงยางมเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษา เรื่อง “ปลากัดสายกัด” ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเพาะเลี้ยงปลาสงยางมเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ จำนวน 8 คน และ 2) ผู้ส่งเสริม และสนับสนุนภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษาชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 7 คน

3. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

- 3.1 เครื่องมือบันทึกภาพ เป็นการใช้กล้องถ่ายรูปเป็นหลักฐานการวิจัย
 - 3.2 แบบบันทึกการสังเกต เป็นแบบที่ใช้ในการสังเกตในขณะที่สัมภาษณ์ ว่าตอบตรงประเด็นและข้อเท็จจริงที่เป็นการสังเกตกำหนดแนวทาง โดยการใช้สายตา
 - 3.3 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นแบบที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้เพื่อต้องการเก็บบันทึกข้อมูลในการวิจัยพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลได้มากที่สุด และตรงประเด็นมากที่สุด
 - 3.4 เครื่องบันทึกเสียง เป็นการบันทึกเสียงตอนสัมภาษณ์
- การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย IOC จึงมีนัยสำคัญทางค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1 สำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของการเลี้ยงปลากัด

4.2 สร้างความสัมพันธ์ และแนะนำตัวเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับวิธีการเลี้ยงปลากัด พร้อมทั้งสอบถามข้อมูลเบื้องต้น ทั้งวิธีการเพาะปลากัด ปัญหาของการเลี้ยงปลากัด และแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงปลากัด

4.3 ประสานงานโดยใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะลึกโดยนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และรายละเอียดแต่ละประเด็นโดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมถ่ายภาพประกอบ

4.4 รวบรวมวิเคราะห์ และสรุปผล หากปรากฏว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใดก็ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

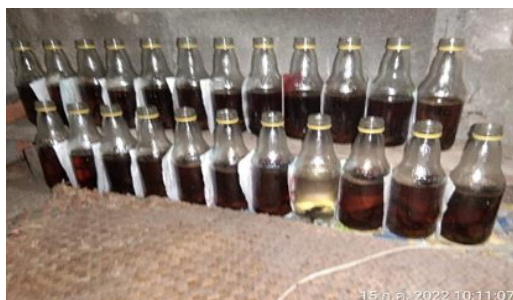
การศึกษา เรื่อง “ปลากัดสายกัด: ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อเท็จจริงกับข้อมูลที่ได้มา โดยนำข้อมูลที่เป็นความจริงนั้น มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บริบท และสภาพปัญหาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มี 2 ปัญหา ได้แก่

1.1 สภาพปัญหาด้านอาหาร การขาดแคลนอาหารปลากัด มีปัญหาในการเพาะเลี้ยงหรือเลี้ยงปลากัดจำนวนมาก เพราะไม่มีอาหารเพียงพอหรือไม่มีอะไรให้กับปลากัดกินได้ จึงเป็นสิ่งสำคัญมากของการดูแลรักษาปลากัด ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 1

1.2 สภาพปัญหาด้านการดูแลรักษาปลากัด การเลี้ยงปลากัดพบปัญหามากมายด้วยปลากัดเป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรครา โรคน้ำตาเป็นแก้วกระจก เป็นต้น จึงทำให้ปลากัดไม่มีความสมบูรณ์ และเมื่อนำไปกัดจะทำให้แพ้คู่ต่อสู้ได้เป็นอย่างมาก ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 2

ภาพที่ 1 การขาดแคลนอาหารปลากัด

ภาพที่ 2 ปลากัดเป็นโรค

2. ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้มีขั้นตอนสำคัญทั้งหมด 10 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การเตรียมบ่อ พบว่า การเตรียมบ่อต้องมีความสะอาด รู้จักดูแลความสะอาดเป็นอย่างดี เพื่อให้ปลากัดมีความสบายในการอยู่ในบ่อ และเพื่อให้ปลากัดได้มีการออกลูกที่เยอะ ๆ และคัดแยกลูกปลาจากบ่ออนุบาลโดยนำมาเลี้ยง และนำไปขายตลาดเพื่อให้ได้ราคาที่สูง ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 3

2.2 การคัดเลือกพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ พบว่า ในการคัดเลือกปลาเพื่อผสมพันธุ์มีหลักควรปฏิบัติ ดังนี้ ปลากัดเพศผู้ คัดปลาที่แข็งแรง วัยน้ำปราดเปรียว ลักษณะสีสด ปลาเพศเมียโดยทั่วไปมีขนาดเล็ก มีสีเทา และมีลายตามแนวนาบบมีครีบบสัน ควรคัดเลือกแม่ปลาที่แข็งแรง ระยะนี้ควรบำรุงปลาเพศเมียให้มีความพร้อมมากที่สุด

ควรให้อาหารที่มีชีวิต เมื่อปลาเพศเมียพร้อมที่จะผสมพันธุ์ จะสังเกตเห็นบริเวณท้อง มีลักษณะอูมเป่ง และบริเวณใต้ท้องมีตุ่มสีขาว ใกล้กับรูก่อน แสดงว่าพร้อมที่จะผสมพันธุ์ได้แล้ว ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 4 และ 5

2.3 การเคียงผสม พบว่า สำหรับนักเพาะปลากัดรุ่นใหม่ ขอแนะนำให้อาศัยพ่อแม่พันธุ์ที่มีอายุสัปดาห์ และใช้เวลาเทียบปลาจนกระทั่งพร้อมเต็มที่ ด้วยเหตุผลที่ว่า ลูกปลาที่ได้เมื่อฟักออกมาจะมีลักษณะค่อนข้างตัวโต และแข็งแรง ส่วนแม่ปลาที่มีอายุน้อยเมื่อนำมาเพาะ หรือไข่ยังไม่สุกเต็มที่ ลูกปลาที่ได้จะไม่ค่อยแข็งแรง และอาจตายยกครอกได้ ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 6

2.4 การปล่อยปลาลงบ่อ พบว่า การปล่อยปลาลงบ่อนั้น มีความสำคัญ และหมั่นดูแลพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ให้เป็นอย่างดี เพื่อไม่ให้ตาย และให้พ่อแม่พันธุ์ได้ผสมกัน และหาจุดวางไข่ภายในบ่อควรปล่อยปลาตัวเมียตอนค่ำ และปล่อยปลาตัวผู้ตอนหัวรุ่ง เพื่อให้ปลาได้มีความคลั่งในการผสมพันธุ์ ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 7

2.5 การดูแลลูกปลา พบว่า การอนุบาลปลากัดต้องหมั่นดูแล และรักเป็นอย่างดี เพื่อให้ลูกปลาได้มีความอยู่รอด และต้องหมั่นให้อาหารกับลูกปลากัดที่อยู่ในบ่อ เช่น ไรแดงหรือไขแดงเพื่อให้ลูกปลา มีความสมบูรณ์ แข็งแรงในแต่ละเดือน พร้อมที่จะเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ และมีความแกร่งต่อสภาวะแวดล้อม ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 8

2.6 การเตรียมเลี้ยงปลากัด พบว่า วางสิ่งของที่ผลิตสำหรับตู้ปลาหรือวัตถุที่สะอาด ที่จะไม่แตกหัก ในน้ำ และไม่เป็นพิษ หากวัตถุนั้นเล็ก และสะอาดเพียงพอใส่ไปในตู้ปลากัดได้เลย มีสิ่งของหลายชนิดที่ผลิตขึ้น สำหรับตู้ปลากัดโดยเฉพาะ สุดท้าย คือ การวางต้นไม้ปลอมในตู้ปลากัด เพื่อให้พวกมันได้หลบซ่อนหรือพักผ่อน ข้างในต้นไม้ แม้คุณจะทำให้ปลากัดมีพื้นที่หลบซ่อนตัวหรือค้นหา แต่ก็อย่าลืมว่าต้นไม้พวกนี้พวกมันได้ว่ายน้ำ อย่างมีอิสระ อย่าใส่ของจนรกตู้ปลาเกินไป ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 9

2.7 การหมักน้ำปลากัด พบว่า ใบไม้ เมื่อนำมาใช้กับปลากัดควรจะค่อย ๆ ใส่เข้าไปทีละนิด เพื่อให้ปลากัดได้ปรับตัว โดยเมื่อปลากัดคุ้นเคยแล้วมันจะชุกอยู่ใต้ใบซึ่งลอยอยู่ผิวน้ำคล้ายใบจอก หรือใบบัว ยางจากต้นเมฆจะซึมเข้าตัวปลาไปที่ละเล็กทีละน้อย เมื่อนำปลาที่หมักด้วยวิธีนี้ได้ที่ดีแล้ว เวลานั้นไปลงสู่สนาม ประลอง เมื่อเทพปลากัดของเราลงไป ครบมีน้ำหมักนี้ลงไปด้วยพร้อมกับปลา เมื่อคู่ต่อสู้เข้ามาต่อสู้กันไม่นานจะ เกิดอาการเมายาง และแพ้ได้ ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 10

2.8 การให้อาหารปลากัด พบว่า การให้อาหารปลากัดต้องรู้จักเลือกลูกน้ำที่มีขนาดเล็ก จะทำให้ ปลากัดไม่อืด และถ่ายง่าย นอกจากนี้ ปลากัดจะมีความสุข แข็งแรง และมีความเร็วเมื่อเวลากัดได้ดีมาก ควรให้อาหารเป็นเวลา เช่น เช้า 2 ตัว ตอนเย็น 2 ตัว เพราะปลากัดจะไม่แข็งแรง และจะไม่มีปฏิกริยาในการกัด และเพื่อให้ปลากัดไม่อ้วนเกินไป ดังแสดงให้เห็นตามภาพที่ 11

2.9 เตรียมกัด พบว่า ก่อนนำปลาไปประลองหรือแข่งขัน เราจะปล่อยปลาตัวเมียลงไปเพื่อให้ ปลาตัวผู้ไล่ประมาณ 1 - 2 นาที เพื่อออกกำลังกาย ซึ่งจะทำให้ปลากัดขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย เมื่อปลา ขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายหมดแล้ว เราจึงช้อนปลากัดขึ้นมาใส่ในขวดใหม่ โดยส่วนใหญ่จะใช้ขวดชาวกลม (ขวดน้ำปลา) แทนขวดโหลเดิม ทั้งนี้ เพื่อสะดวกในการเดินทาง เพราะขวดมีขนาดเล็กกะทัดรัดกว่า “เมื่อเปลี่ยนขวดใหม่ เราก็เปลี่ยนถ่ายน้ำส่วนหนึ่งด้วย โดยคงสภาพน้ำเก่าไว้ ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ เติมน้ำใหม่ 50 เปอร์เซ็นต์” ก่อนออกเดินทางเขาจะใช้กระดาษห่อหุ้มอย่างมิดชิด เพื่อให้ปลาพักผ่อนเต็มที่ระหว่างเดินทาง ดังแสดงให้เห็นตาม ภาพที่ 12

2.10 การดูแลหลังกัด พบว่า การแก้ปัญหาหลังกัดปลาเสร็จ เพื่อลดปัญหาอาการบาดเจ็บจากปลาที่กัด เสร็จแล้ว ควรมีแนวทางในการรักษาให้หลากหลาย ซึ่งเพื่อให้ปลากัดหายเป็นปกติ และนำมาเลี้ยงใหม่ เพื่อที่จะกัดต่อไป หรือถ้าไม่เลี้ยงเพื่อกัดแล้วก็ควรปล่อยปลาไว้ในบ่อเลยเพื่อไม่ให้ปลาเกิดเป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรคตาบวม เป็นต้น

ภาพที่ 3 แสดงการเตรียมบ่อ

ภาพที่ 4 แสดงพ่อพันธุ์ปลากัด

ภาพที่ 5 แสดงแม่พันธุ์ปลากัด

ภาพที่ 6 แสดงการเคียงผสม

ภาพที่ 7 แสดงการปล่อยปลาลงบ่อ

ภาพที่ 8 แสดงการดูแลลูกปลากัด

ภาพที่ 9 แสดงการเตรียมเลี้ยงปลากัด

ภาพที่ 10 แสดงการหมักน้ำปลากัด

ภาพที่ 11 แสดงการให้อาหารปลากัด

ภาพที่ 12 แสดงการห่อกระดาด

3. แนวทางการส่งเสริมปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้

3.1 แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเพาะเลี้ยงปลากัด การเพาะเลี้ยงปลากัดเป็นอาชีพที่เป็นการสร้างรายได้เป็นอย่างมากที่ช่วยหาค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว และเป็นอาชีพหลักของคนบางคนที่ทำอาชีพนี้ รุ่งเรืองและร่ำรวยได้มากเหมือนกัน

3.2 แนวทางการส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด การส่งเสริมการจำหน่ายปลากัดให้มีช่องทางการจำหน่ายที่มากขึ้น เช่น มีการส่งออกนอกประเทศเพิ่มมากขึ้น และเป็นธุรกิจด้วย มีความจำเป็นมากในการส่งให้ประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

3.3 แนวทางการส่งเสริมการขยายพันธุ์ปลากัด การขยายพันธุ์ปลากัดเพื่อให้ได้พันธุ์ที่มีความเก่งและมีสีสันที่สวยงาม จะมีลูกค้าจำนวนมากมาขอซื้อ และการขยายพันธุ์ปลากัดมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อผสมแล้วให้ได้ปลากัดที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ภาพที่ 13 แนวทางการส่งเสริมอาชีพ
การเพาะเลี้ยงปลากัด

ภาพที่ 14 แนวทางการส่งเสริม
การจำหน่ายปลากัด

ภาพที่ 15 แนวทางการส่งเสริม
การขยายพันธุ์ปลากัด

อภิปรายผล

1. ปัญหาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ปัญหาด้านอาหารของปลากัด

ปัญหาด้านอาหารปลากัด เช่น การขาดแคลนลูกน้ำไม่เพียงพอต่อปลากัดที่เลี้ยงไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมทรง ประมวล ได้กล่าวว่า มีการกำจัดลูกน้ำเพื่อไม่ให้เกิดยุงลาย จึงทำให้มีการขาดแคลนลูกน้ำ จึงทำให้ปลากัดโดยส่วนใหญ่มีความไม่สมบูรณ์ และทำให้ปลาไม่มีความแข็งแรง และสวยงามพอที่จะนำไปกัด (สมทรง ประมวล, 2554)

1.2 ปัญหาการดูแลรักษาปลากัด

ปัญหาการเลี้ยงปลากัดพบปัญหามากมายด้วยปลากัดเป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรคครา โรคน้ำตา เป็นแก้วกระจก เป็นต้น จึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ การปล่อยปลากัด โดยการลอยถุงปลากัดทิ้งลงในตู้ (เหยือกที่เตรียมน้ำไว้แล้ว) เพื่อให้ให้น้ำในถุง และในตู้มีอุณหภูมิเท่า ๆ กัน ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที แล้วค่อย ๆ เปิดปากถุงออก แล้วปล่อยปลาลงในตู้ (เจนรงค์ ศรีรักษา, 2545)

2. ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 การเตรียมบ่อ พบว่า การเตรียมบ่อต้องมีความสะอาด และต้องรู้จักดูแลความสะอาดเป็นอย่างดี เพื่อให้ปลากัดมีความสบายในการอยู่ในบ่อ หรือภาชนะที่จะใช้เป็นบ่อเพาะปลากัด และเพื่อให้ปลากัดได้มีการออกลูกที่เยอะ ๆ จากนั้นจึงคัดแยกลูกปลาออกจากบ่ออนุบาลโดยนำมาเลี้ยงแล้วนำไปขายในตลาด เพื่อให้ได้ราคาที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วาริน แก้วใส ได้กล่าวว่า ควรมีขนาดเล็ก ส่วนมากนิยมใช้ภาชนะต่าง ๆ ไม่มีบ่อถาวร จากนั้นใส่พันธุ์ไม้น้ำที่มีใบหรือลำต้นอยู่ผิวน้ำ เช่น จอก ผักตบชวา ผักบุ้ง หรือผักกระเฉดลงไปบ้างเล็กน้อย (วาริน แก้วใส, 2553)

2.2 การคัดเลือกพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ พบว่า การคัดเลือกปลาเพื่อผสมพันธุ์มีหลักควรปฏิบัติ ดังนี้ ปลาเพศผู้ คัดปลาที่แข็งแรง วัยน้ำปราดเปรียว ลักษณะสีสด ปลาเพศเมียโดยทั่วไปมีขนาดเล็ก มีสีเทา และมีลายตามแนวนาน มีครีบสั้น ควรคัดเลือกแม่ปลาที่แข็งแรงและมีท้องแก่ คือ มีไข่แก่เต็มที่โดยสังเกตได้จากส่วนท้องของปลา ซึ่งจะขยายตัวพองออกอย่างชัดเจน และเมื่อลองให้อาหารเป็นเวลา 1 วัน ส่วนท้องก็ยังคงขยายอยู่เช่นเดิม นำแม่ปลาที่เลือกได้ไปใส่ขวด แล้วนำไปวางเทียบกับปลาเพศผู้ เมื่อปลาเพศผู้แสดงอาการเกี้ยวพาราสี ปลาเพศเมียที่ท้องแก่ จะเกิดลายสีขาวแกมเหลืองพาดจากส่วนหลังลงไปทางส่วนท้อง จำนวน 4 - 6 แถบ

ในเรื่องสีส้มของปลานั้น สามารถเลือกได้ตามความชอบของผู้ดำเนินการ เพราะปลาสีต่างกันสามารถผสมกันได้ (กรรชัย หรรษา, 2557)

2.3 การเคียงผสม พบว่า ปลาทั้งตัวผู้ และตัวเมียจะได้มีความคุ้นเคยกัน ช่วยลดความรุนแรงลงได้ส่วนหนึ่ง อีกทั้งแม่ปลาที่สมบูรณ์ และมีไข่ในท้องก็เริ่มต้นตัว และมีการเร่งไข่เหล่านั้นให้สุกงอมเต็มที่ และยอมให้ตัวผู้รัดด้วยความสมัครใจ การเทียบปลาไม่มีอะไรมากนัก เพียงแต่นำพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ใส่โหลคนละใบมาวางเทียบกันโดยไม่มีอะไรมาขวางกั้น ให้ปลาทั้งคู่มองเห็นกัน ปลาทั้งตัวผู้ และตัวเมียจะได้มีความคุ้นเคยกัน ช่วยลดความรุนแรงลงได้ส่วนหนึ่ง อีกทั้งแม่ปลาที่สมบูรณ์ และมีไข่ในท้องก็เริ่มต้นตัว และมีการเร่งไข่เหล่านั้นให้สุกงอมเต็มที่ และยอมให้ตัวผู้รัดด้วยความสมัครใจ (ชื่น หอมชื่น, 2547)

2.4 การปล่อยปลาลงบ่อ พบว่า การปล่อยพ่อแม่ปลากัดแม่ปลากัด ควรปล่อยในตอนเย็น ปกติแล้วเมื่อปล่อยพ่อแม่ปลากัดแม่ปลากัดร่วมกัน ปลาเพศผู้จะเกี้ยวพาราสีปลาเพศเมีย โดยว่ายน้ำต้อนหน้าต้อนหลัง อยู่ประมาณ 15 นาที จากนั้นจะไล่กัดปลาเพศเมียจนปลาเพศเมียจะต้องหนีไปแอบซุกอยู่ตามพันธุ์ไม้น้ำ (จรรยา บัวแก้ว, 2555)

2.5 การดูแลลูกปลา พบว่า ภาชนะที่ใช้อุบาลลูกปลา ได้แก่ ตู้กระจก อ่างดิน อ่างปูนซีเมนต์ หรือถังไฟเบอร์ แต่ภาชนะที่ดีที่สุด คือ บ่อเพาะพันธุ์ ลูกปลากัดที่ฟักออกมาใหม่จะมีที่พักภายในหวอด พ่อปลาคอยดูแลลูกที่ว่ายน้ำแล้วจมไปก้นบ่อ โดยจะไปอมลูกกลับมาไว้ที่หวอดเช่นเดิม รอจนตอนเย็นของวันถัดไปจึงซ่อนเอาพ่อปลาออก ลูกปลาจะตกใจกระจายตัวออกจากหวอด ส่วนใหญ่จะลงไปก้นบ่อ แต่เมื่อรอสักครู่ก็จะพุ่งตัวขึ้นมาอยู่ตามพันธุ์ไม้น้ำหรือพืชน้ำบ่อใกล้เคียงน้ำ ในวันต่อมาอาหารของลูกปลาจะหมดไป ลูกปลาจะเริ่มว่ายน้ำเพื่อหากินอาหาร (กล้า สามารถ, 2548)

2.6 การเตรียมเลี้ยงปลากัดเพื่อนำไปกัก พบว่า การเลี้ยงก็เป็นวิธีที่ง่าย ๆ แต่ก็ได้ผล คือ ให้เตรียมอุปกรณ์การเลี้ยง เช่น ตู้ปลาเล็กมีขนาดพอประมาณหรือโหลกลมหรือถ้าไม่มีก็เลี้ยงในถุงขนาดพอเหมาะ แล้วปลาตัวเมียตัวเล็กใส่ไว้ประมาณ 3 - 4 ตัว โดยการเลี้ยงปลาวันแรกให้นำปลากัดตัวผู้ที่จะเลี้ยงใส่ลงในภาชนะที่ใส่ลูกได้เลย (คำนิง ใจรักษ์, 2552)

2.7 การหมักน้ำปลากัด พบว่า เลือกใบหูกวางที่แห้งอยู่คาต้น หรือใบตองน้ำ เป็นใบตองแห้งของต้นกล้วยน้ำว้า นำมาล้างทำความสะอาด แล้วนำมาตากแดดต่อให้แห้งสนิท จากนั้นเราจะนำมาฉีกเป็นเส้นฝอย ๆ จากนั้นจะห่อผ้าขาวแล้วหุบให้ละเอียด เพื่อบีบเอาแต่น้ำยาง ไม่ควรหมักน้ำเข้มข้นแล้วทิ้งหมักปลานานเกินไป เพราะน้ำหมักจะกัดตัวปลา และครีบต่าง ๆ รวมไปถึงเกล็ดลำตัว ทำให้ปลาตัวแข็ง ว่ายน้ำไม่คล่องแคล่ว (สมจิต ใจกล้า, 2532)

2.8 การให้อาหารปลากัด พบว่า การให้อาหารถ้าเป็นอาหารเม็ดควรให้เช้า - เย็น ให้อย่างสม่ำเสมอ และควรให้ทุกวันอย่าให้ปลากัดพอมมาก เพราะปลากัดจะไม่แข็งแรง และจะไม่มีปฏิกริยาในการกัด (สว่าง ชั่วอิว, 2538)

2.9 การเตรียมปลากัด พบว่า การคัดเลือกปลากัดได้ตามที่ต้องการแล้ว ก็นำปลามาหมักน้ำใบหูกวาง โดยใช้ระยะเวลาหมักประมาณ 7 วัน แต่ถ้าเป็นปลาที่รูปร่างอ้วนก็ต้องใช้เวลา 15 วัน หรือมากกว่าเกล็ดของปลาเรียบ และแวววับ เขาบอกว่าใบหูกวางที่นำมาใช้นั้นต้องตากแดดให้แห้งสนิท แล้วนำมาแช่น้ำ จากนั้นนำน้ำดังกล่าวมาเลี้ยงปลา ซึ่งทำให้หนังของปลาแข็ง และเหนียว ในช่วงหมักนี้จะให้ปลากินลูกน้ำวันละ 2 - 3 ครั้ง แต่ถ้าเป็นปลาที่มีรูปร่างอ้วนให้กินอาหาร 3 วันต่อครั้ง เพราะว่าให้อาหารมาก ปลาจะอ้วน เมื่อนำไปแข่งขันเสียเปรียบคู่ต่อสู้ได้ (เชียร อร่าม, 2557)

2.10 การดูแลหลังกัก พบว่า ควรใส่ดินที่เป็นดินโคลนเพื่อให้ปลาพักฟื้น เช่น ปลาที่ป่วยมีเชื้อรา เกาะเป็นกลุ่ม ตาบวม ท้องบวม เกล็ดพอง อาการเหล่านี้มักจะเป็นอาการที่เข้าขั้นสาหัส ให้ผ่านการล้างน้ำเกลือ แล้วมาใส่น้ำสะอาด ลดระดับน้ำลงเพียงท่วมหลังปลาเล็กน้อย และใส่ต้นเตยหอมลงไปเพื่อให้แผลของปลาหายเร็วยิ่งขึ้น สถานที่ตั้งควรเป็นที่ที่สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ไม่ร้อนหรือเย็นจนเกินไป (สุพจน์ เชื้อบ้านเกาะ, 2551)

3. แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยะรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 แนวทางการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัด

การเพาะเลี้ยงปลากัดเป็นอาชีพถือว่าเป็นการสร้างรายได้เป็นอย่างดีที่ช่วยค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว และเป็นอาชีพหลักของคนบางคนที่ทำอาชีพนี้รุ่งเรือง และร่ำรวยได้มากเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิต ศรีรัตนะ ได้กล่าวว่า ปลากัดเป็นปลาที่ผสมภายนอก และมีการสร้างรังโดยการก่อหวอดที่ประกอบด้วยฟองอากาศ ที่เกิดจากเมือกในปาก ปลากัดจะเจริญพันธุ์พร้อมที่จะผสมพันธุ์วางไข่ตั้งแต่อายุ 3 เดือนขึ้นไป อย่างไรก็ตาม พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่จะใช้ผสมพันธุ์ควรมีอายุตั้งแต่ 5 - 6 เดือน ขึ้นไป ปลาเพศผู้ที่สมบูรณ์พร้อมเป็นพ่อพันธุ์ที่ดี ควรมีลักษณะแข็งแรง ปราดเปรียว ชอบก่อหวอดสร้างรัง ปลาเพศเมียที่เป็นแม่พันธุ์ที่สมบูรณ์พร้อมเป็นแม่พันธุ์ที่ดี ควรมีลักษณะแข็งแรง ปราดเปรียว ท้องอูมเป่ง และบริเวณใต้ท้องมีตุ่มสีขาวใกล้เคียงกัน เห็นได้ชัดเจน ตุ่มสีขาวนี้เรียกว่า “ไข่น้ำ” นอกจากลักษณะกว้าง ๆ ผู้เพาะพันธุ์ปลากัดอาจเลือกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่มีสีสัน หรือลักษณะรูปร่างของครีบบางตัว ๆ เพื่อผสมให้ได้สีสัน และรูปร่างของลูกปลาตามที่ต้องการ (วิจิต ศรีรัตนะ, 2552)

3.2 แนวทางการส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด

ส่งเสริมให้มีการจำหน่ายปลากัดที่ดี และมีราคาที่เหมาะสม เพื่อให้ลูกค้าสนใจ และซื้อไปเลี้ยงมากด้วย จะทำให้การจำหน่ายเป็นไปตามที่ต้องการ ปลากัดเป็นสัตว์เศรษฐกิจของประเทศไทยจัดอยู่ในประเภทปลาสวยงาม มีการเลี้ยง เพื่อส่งออกขายในต่างประเทศเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกอีกด้วย ตรงนี้ จึงเป็นการจุดประกายให้ตัดสินใจทดลองเลี้ยงอย่างจริงจัง (อาวุธ เพชรรัตน์, 2556)

3.3 แนวทางการส่งเสริมเกี่ยวกับการขยายปลากัด

การขยายพันธุ์ปลากัดเพื่อให้ได้พันธุ์ที่มีความเก่ง และมีสีสันที่สวยงาม จะมีลูกค้าจำนวนมากมาซื้อ และการขยายพันธุ์ปลากัดมีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อผสมแล้วให้ได้ปลากัดที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรศิลป์ ทรงไพร กล่าวว่า ปลากัดเป็นปลาชนิดที่ส่งออกมาดีที่สุด โดยส่งออกปีละประมาณ 1.3 - 4.7 ล้านตัว คิดเป็นมูลค่า 11 - 45 ล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 - 2546 (เพิ่ม + 23.5%, + 30%, + 15.5% ในปี พ.ศ. 2544 - 2546) มูลค่าการส่งออกปลากัดลดลง 61% ในปี พ.ศ. 2547 อย่างไรก็ตามปริมาณปลากัดที่ส่งออกไม่ได้ลดลง โดยมีอัตราการเพิ่ม 15%, 89%, 32%, และ 27.6%, ในปี พ.ศ. 2544 - 2547 ตามลำดับ (พรศิลป์ ทรงไพร, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 16 ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้

จากภาพที่ 16 แสดงการส่งเสริมการเลี้ยงปลากัดสายกัฏญิปัญญาท้องถิ่นปลาสวยงามเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่พบว่า มีการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการเลี้ยงปลากัดสวยงามเนื่องจากคนไทยตั้งแต่อดีตมีความผูกพันกับปลากัดมานาน จึงได้มีการศึกษาทำความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติในชุมชน ส่งเสริมเป็นอาชีพ เพราะนอกจากจะทำให้มีความสุข และคลายเครียดได้ ยังถือว่าการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว และชุมชนได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีการใช้ภูมิปัญญาวิธีการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ อย่างมีลำดับขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมบ่อ 2) การคัดเลือกพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ 3) การเคียงคู่ผสม 4) การปล่อยปลาลงบ่อ 5) การดูแลลูกปลา 6) การดูแลปลาเพื่อนำไปกัฏ 7) การหมักน้ำด้วยใบไม้ในปลากัด 8) การให้อาหารปลากัด 9) การเตรียมกัฏ และ 10) การดูแลปลากัดหลังกัฏ แต่ที่พบสภาพปัญหา ได้แก่ การขาดแคลนอาหารปลากัด และการดูแลรักษาปลากัดที่มีการเกิดโรคต่าง ๆ ที่ทำให้ปลากัดไม่มีความสมบูรณ์ และเมื่อนำไปกัฏจะทำให้แพ้คู่ต่อสู้ได้หรือไม่สามารถนำไปขายได้ ทั้งนี้ ชุมชนยังต้องการส่งเสริมการเลี้ยงปลากัดมากขึ้น ส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด และส่งเสริมการขยายพันธุ์ปลากัดต่อไป ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สำหรับผู้เลี้ยงปลากัดมีดังนี้ 1) ให้มีความรู้ในการขยายพันธุ์มากขึ้น 2) ให้มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปลากัด และ 3) มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเลี้ยงปลากัด ข้อเสนอแนะต่อชุมชน ดังนี้ 1) มีการสืบทอด และเผยแพร่ในการเลี้ยงปลากัด 2) มีการให้ความรู้จากประมงที่เลี้ยงปลา 3) การทำให้เห็นคุณค่าในการเลี้ยงปลากัด และ 4) การเล็งเห็นถึงความสำคัญในการจำหน่ายในการส่งออก ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ 1) ผู้ส่งเสริม และสนับสนุนภูมิปัญญาในการเลี้ยงปลากัด 2) มีการส่งเสริมให้เล็งเห็นคุณค่าและประโยชน์ และ 3) รู้จักรักษา และทำให้การรักษาสายพันธุ์ปลากัดที่ดี ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาเรื่องปลากัดสายกัฏ: ภูมิปัญญาการเลี้ยงปลากัดเพื่อการต่อสู้ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) วรรศึกษา เรื่อง การผสมพันธุ์ของปลากัด กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) วรรศึกษาเรื่อง ปลากัดที่มีความกัฏเก่ง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบนควน หมู่ที่ 5 ตำบลนาโพธิ์ อำเภอยางสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง กระทรวงเกษตร และสหกรณ์. (2565). แผนปฏิบัติราชการ 5 ปี พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2565 จาก https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20220315131156_1_file.pdf
- กรรชัย หารษา. (2557). การเตรียมพ่อพันธุ์แม่พันธุ์. กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์.
- กล้า สามารถ. (2548). การดูแลลูกปลา. กรุงเทพมหานคร: เพื่อนอักษร.
- คำนิง ใจรักษ์. (2552). การเตรียมเลี้ยงปลากัด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- จรรยา บัวแก้ว. (2555). การปล่อยปลาลงบ่อ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจนรงค์ ศรีรักษา. (2545). ปัญหาการดูแลรักษาปลากัด. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ชื่น หอมชื่น. (2547). การเคียงผสม. กรุงเทพมหานคร: เพชรประกาย.
- เชียร อร่าม. (2557). การเตรียมกัฏ. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร.
- ทีมข่าวเนชั่นทีวี. (2565). ปลาสวยงามไทยกวาดรายได้ 700 ล้านบาท/ปี. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/1007844>

- ธีรุต เกิดงาม. (2544). ความหมายของการเลี้ยงปลากัด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พรศิลป์ ทรงไพบ. (2553). แนวทางการส่งเสริมเกี่ยวกับการขยายปลากัด. วารสารวิจัยเทคโนโลยี นวัตกรรม, 2(2), 20-26.
- วาริน แก้วใส. (2553). การเตรียมภาชนะหรือบ่อเพาะปลากัด. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.eef.or.th>
- วิจิต ศรีรัตน. (2552). แนวทางการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัด: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่ม ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากัด. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 10(ฉบับพิเศษ), 36-47.
- สมจิต ใจกล้า. (2532). การหมักน้ำปลากัด. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2565 จาก <https://bsc.dip.go.th/th/>
- สมทรง ประมวล. (2554). ปัญหาด้านอาหารของปลากัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สว่าง ชั่วอีว. (2538). การให้อาหารปลากัด. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2565 จาก <https://www.mixtchatuchak.com>
- สุจิต เมืองสุข. (2565). ฟิน เบ็ตต้า อ่างทอง เผยเทคนิคเลี้ยงปลากัดให้รอด. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2565 จาก https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_148326
- สุพจน์ เชื้อบ้านเกาะ. (2551). การดูแลหลังกัก. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2565 จาก <https://readthecloud.com>
- อาวุธ เพชรรัตน์. (2556). แนวทางการส่งเสริมการจำหน่ายปลากัด. วารสารวิชาการ และการวิจัย มทร.พระนคร, 1(1), 9-20.

การสร้างองค์การสมรรถนะสูงภายใต้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย*

CREATING A HIGH-PERFORMANCE ORGANIZATION UNDER EDUCATION CRITERIA FOR PERFORMANCE EXCELLENCE OF COMMUNITY COLLEGES IN THAILAND

กฤษฎา ฉิมพลีวัฒน์*

Kritsada Chimpleewat*

อรรถเดช สรสุชาติ

Attadate Sorasuchat

รณิดา มนต์คลัง

Ranida Monkhlung

วิทยาลัยชุมชนระนอง

Ranong Community College, Thailand

*Corresponding author E-mail: kritsadarx2529@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ประสิทธิผลของ EdPEx ในการสร้างองค์การสมรรถนะสูงของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยโดยทำความเข้าใจถึงกระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในอนาคตอย่างยั่งยืน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาจากการสืบค้นข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปและตีความจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) การสร้างองค์การสมรรถนะสูงให้เกิดขึ้นกับการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้การประยุกต์ใช้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ หรือ เกณฑ์ EdPEx ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานภายใต้เกณฑ์ที่สำคัญ 7 หมวด ได้แก่ 1.1) การนำองค์กร 1.2) กลยุทธ์ 1.3) ลูกค้า 1.4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 1.5) บุคลากร 1.6) การปฏิบัติการ และ 1.7) ผลลัพธ์ และ 2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในอนาคตอย่างยั่งยืน ดำเนินการโดยการนำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ หรือ EdPEx มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของวิทยาลัยชุมชนตามขนาดขององค์กร และงบประมาณที่ได้รับจากภาครัฐ และในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนตามเกณฑ์ EdPEx จึงมีต้องวิเคราะห์และประเมินอย่างรอบคอบถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยในเบื้องต้นวิทยาลัยชุมชนอาจต้องดำเนินการ ดังนี้ 2.1) จัดทำโครงสร้างองค์กรไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน 2.2) จัดทำแผนการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนภายใต้เกณฑ์ EdPEx 2.3) จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ 2.4) กำหนดบุคลากรในการดำเนินการ 2.5) ดำเนินการตามแผน และ 2.6) ประเมินผลและปรับปรุง

คำสำคัญ: องค์การสมรรถนะสูง, วิทยาลัยชุมชน, ประสิทธิภาพการดำเนินงาน, เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ

Abstract

This article aims to 1) Survey and analyze the effectiveness of EdPEX in building high-performance organizations of community colleges in Thailand by seeking to understand the implementation process and outcomes from practice and 2) Propose guidelines for sustainable development of the quality of education of community colleges in the future. This is a qualitative study utilizing documentary research methods that studies relevant concepts, theories, academic articles, and research. The data is analyzed through summarization and interpretation of relevant documents and research to present according to the objectives. The details are as follows: 1) Building high-performance organizations for the operations of community colleges in Thailand can be concretely implemented under the application of the Education Criteria for Performance Excellence, or EdPEX Criteria, which has an operational process under 7 important criteria: 1.1) Leading; 1.2) Strategies; 1.3) Customer; 1.4) Measurement, analysis, and knowledge management; 1.5) Staffs; 1.6) Operation; and 1.7) Results. And 2) The guidelines for sustainable development of the quality of education at community colleges in the future are implemented by applying the Education Criteria for Performance Excellence, also known as EdPEX, to the context of community colleges based on the size of the organization and the budget received from the government sector. In carrying out each step according to the EdPEX criteria, there must be careful analysis and evaluation of suitability and feasibility, usefulness, and correctness according to academic principles. Initially, community colleges may need to do the following: 2.1) Establish an organizational structure to avoid duplication; 2.2) Create a curriculum development plan, organizing teaching and learning under the EdPEX criteria; 2.3) Create strategic plans and action plans; 2.4) Assign personnel to carry out operations; 2.5) Implement the plans; and 2.6) Evaluate and improve the results.

Keywords: High-Performance Organization, Community College, Operational Effectiveness, Education Criteria for Performance Excellence

บทนำ

การศึกษาเป็นทั้งกลไกและปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ และคุณภาพชีวิตของประชาชน (ประดิษฐ์เมฆชัยภักดิ์, 2557) ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เกณฑ์คุณภาพการศึกษา EdPEX (Education Performance Excellence) เป็นกรอบการประเมินคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เกณฑ์คุณภาพการศึกษา EdPEX ครอบคลุมถึงทุกมิติของการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา ตั้งแต่การบริหารจัดการ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการพัฒนาชุมชน การดำเนินงานภายใต้เกณฑ์คุณภาพ

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในระดับอนุปริญญา และมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการขยายโอกาสทางการศึกษาและการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ และวิทยาลัยชุมชนยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในด้านการผลิตกำลังคน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการขยายโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากการดำเนินงานภายใต้เกณฑ์คุณภาพการศึกษา EdPEX เป็นหนทางที่ช่วยพัฒนาองค์การโดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยชุมชนไปสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งเพื่อให้นักเรียน มีประสิทธิภาพการเรียนรู้และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

สืบเนื่องจากเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ หรือ EdPEX ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ การศึกษาเกี่ยวกับ EdPEX จึงมีความสำคัญต่อวิทยาลัยชุมชนเป็นอย่างสูง เนื่องจากจะสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงการพัฒนาให้วิทยาลัยชุมชนเป็นองค์กรสมรรถนะสูงที่สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ เนื่องจากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของ EdPEX ในการสร้างองค์กรสมรรถนะสูงของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย จะช่วยให้สามารถความเข้าใจถึงกระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติจนสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในอนาคต

จากความสำคัญของวิทยาลัยชุมชนซึ่งมีบทบาทในการขยายโอกาสทางการศึกษา และความสำคัญของการดำเนินงานภายใต้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ หรือ EdPEX ที่กล่าวมาบทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจและวิเคราะห์ประสิทธิภาพของ EdPEX ในการสร้างองค์กรสมรรถนะสูงให้เกิดขึ้นกับการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย โดยทำความเข้าใจถึงกระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ จากนั้นจึงนำเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในอนาคตต่อไป

องค์กรสมรรถนะสูง

ผู้บริหารในทุกองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต่างมุ่งหวังที่จะพัฒนาองค์กรของตนให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) หรือองค์กรที่เป็นเลิศ (Excellence Organization) กันทั้งสิ้น เนื่องจากองค์กรสมรรถนะสูงนั้นย่อมจะเป็นรากฐานและแนวทางที่สำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในระยะยาวโดย พสุ เดชะรินทร์ ได้สรุปถึงคุณลักษณะหรือแนวทาง ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสมรรถนะสูงของหน่วยงานและนักวิชาการไว้ ดังนี้ (พสุ เดชะรินทร์, 2549)

Gartner Group บริษัทที่ปรึกษาชื่อดังทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ระบุถึงคุณลักษณะที่สำคัญขององค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วย

1. การตั้งเป้าหมายที่ท้าทายและแสวงหาแนวทางในการบรรลุเป้าหมายนั้น (Setting Ambitious Targets & Achieving Them)
2. การมีค่านิยมร่วมกันของบุคลากรทั่วทั้งองค์กร (Shared Values)
3. การมุ่งเน้นที่ยุทธศาสตร์และการทำให้ทั่วทั้งองค์กรดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน (Strategic Focus and Alignment)
4. การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่สิ่งที่สามารถเข้าใจและปฏิบัติได้ (Translating Strategy into Operational Terms)
5. เป็นองค์กรที่มีความยืดหยุ่น (Business Agility)

พเยาว์ อินทอง กล่าวว่า การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐสู่องค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วยแนวทางสำคัญ ดังนี้ (พเยาว์ อินทอง, 2561)

1. พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรในองค์กรมุ่งสู่วิสัยทัศน์ร่วมกัน และสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน

2. ในด้านกลยุทธ์ขององค์กร มีการกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์และนโยบายรัฐบาล วิเคราะห์สภาพแวดล้อม มีแผนการปฏิบัติงาน โครงการที่ระบุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด การติดตามประเมินผล และการจัดการความรู้เพื่อสร้างความรู้ให้เป็นสมรรถนะหลักขององค์กร

3. ด้านวัฒนธรรมองค์กร ควรมีการสร้างและปลูกฝังค่านิยมขององค์กรไปยังบุคลากรเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีคุณภาพ และเสริมสร้างธรรมาภิบาลและทัศนคติที่ดี มีความผูกพันต่อองค์กรและจิตสำนึกในการให้บริการประชาชนอย่างเท่าเทียม

4. ด้านระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ ต้องมีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสายอาชีพ สนับสนุนความก้าวหน้า สร้างแรงจูงใจและผลตอบแทน

5. ด้านกระบวนการและวิธีการทำงาน ต้องปรับปรุงให้มีขั้นตอนน้อย กระชับ โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงาน และให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมมุ่งเน้นผลงาน

นอกจากแนวทางที่สำคัญทั้ง 5 ประการ หน่วยงานราชการจะต้องมีสมรรถนะ (Competencies) ที่สำคัญอีก 5 ด้าน ได้แก่ (สุรพล เศรษฐบุตร, 2555)

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) เป็นความมุ่งมั่นจะปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามมาตรฐานหรือให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่

2. การบริการที่ดี (Service Mind) เป็นสมรรถนะที่เน้นความตั้งใจและความพยายามของข้าราชการในการให้บริการเพื่อสนองความต้องการของประชาชนตลอดจนของหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงาน (Expertise) โดยเป็นความเชี่ยวชาญ สนใจใฝ่รู้ เพื่อสั่งสมศักยภาพ ความรู้ความสามารถของตนในการปฏิบัติราชการ

4. จริยธรรม (Ethics) เป็นการครองตนและประพฤติปฏิบัติถูกต้องเหมาะสมทั้งตามหลักกฎหมายและคุณธรรมจริยธรรม

5. ความร่วมแรงร่วมใจ (Teamwork) เป็นความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น การเป็นส่วนหนึ่งในทีมงาน หน่วยงานหรือองค์กร ในฐานะเป็นสมาชิกในทีม

จากแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ และสมรรถนะที่สำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการมอบรางวัลให้กับองค์กรที่สามารถดำเนินงานได้ตามเกณฑ์คุณภาพมาตรฐานเหล่านั้น (Malcolm Baldrige National Quality Award) สำหรับประเทศไทยทางสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติได้มีการนำเกณฑ์ MBNQA มาปรับเป็นเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับและพัฒนาองค์กรธุรกิจของไทยสู่ความเป็นองค์กรชั้นนำ และทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ร่วมกับสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติได้จัดทำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award) เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานราชการใช้ในการประเมินตนเอง อันจะนำไปสู่การยกระดับการปฏิบัติงานของภาครัฐ โดยถ้าองค์กรใดที่สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์เหล่านี้ได้ในระดับดี ย่อมจะเป็นการรับรองถึงความเป็นเลิศขององค์กรได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมี 7 หมวด ประกอบด้วย หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล หมวด 6 การจัดการกระบวนการ และหมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ อย่างไรก็ตามการที่จะเป็นองค์กรสมรรถนะสูงนั้นย่อมไม่สามารถที่จะวัดได้

ด้วยผลตอบแทนทางธุรกิจเช่นเดียวกับการธุรกิจได้ เช่นเดียวกับการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของวิทยาลัยชุมชนซึ่งไม่ใช่องค์การทางธุรกิจ ดังนั้น เกณฑ์หรือตัวชี้วัดที่สำคัญของการเป็นองค์การสมรรถนะสูงจึงต้องมุ่งเน้นไปที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น การนำเอาเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEX) มาประยุกต์ใช้จึงมีความสำคัญและเป็นเรื่องที่ทำหาย เนื่องจากข้อจำกัดในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ

เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ หรือ เกณฑ์ EdPEX มีที่มาจากการนำเกณฑ์บัลดริจด้านการศึกษ (Baldrige Excellence Framework for Education) มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการอุดมศึกษาไทย เพื่อให้สถาบันใช้พัฒนาการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่องสู่ความเป็นเลิศ และสามารถยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันและของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ โดย ในประเทศไทยได้เริ่มปรับใช้เกณฑ์บัลดริจและนำมาเป็นเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: EdPEX) และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ (Hospital Accreditation: HA)

คุณลักษณะสำคัญของเกณฑ์ EdPEX คือ เป็นเกณฑ์ที่ไม่กำหนดวิธีดำเนินการว่าต้องทำอะไร (Nonprescriptive) ดังนั้น เกณฑ์นี้จึงสามารถเสริมพลังให้สถาบันของท่านบรรลุเป้าหมาย ปรับปรุงผลลัพธ์และแข่งขันได้ โดยที่ฐานคิดของเกณฑ์ EdPEX จะมีที่มาจากค่านิยม และแนวคิดหลัก ซึ่งประกอบด้วยความเชื่อและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญที่สามารถเห็นได้จากองค์การที่มีผลการดำเนินการที่โดดเด่น ได้แก่

1. มุมมองเชิงระบบ (Systems Perspective) หมายถึง การบริหารจัดการองค์ประกอบทั้งหมดขององค์กรให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโครงสร้างและกลไกการบูรณาการของระบบ ได้แก่ ค่านิยม และแนวคิดหลัก
2. การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) โดยที่ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางขององค์กรและสร้างการมุ่งมั่นลูกค้ำ การมีค่านิยมที่ชัดเจน และความคาดหวังที่สูง สร้างกลยุทธ์อย่างมีระบบ และมีวิธีการที่ชัดเจน ตลอดจนมีระบบธรรมาภิบาลที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดี
3. ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นผู้เรียน (Student-Centered Excellence) โดยให้ความสำคัญกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้เรียน
4. การให้ความสำคัญกับคน (Valuing People) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร
5. ความคล่องตัวและความสามารถที่จะฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว (Agility and Resilience) หมายถึง หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความยืดหยุ่นในการปฏิบัติการของบุคลากร
6. การเรียนรู้ระดับองค์กร (Organizational Learning) โดยการสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ วัฒนธรรมองค์กร กลยุทธ์และโครงสร้างองค์กร
7. การมุ่งเน้นความสำเร็จและนวัตกรรม (Focus on Success and Innovation) เป็นกระบวนการพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรมในงานที่มุ่งเน้นการเปิดใจยอมรับแนวคิด/วิธีการทำงานใหม่ ๆ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง

8. การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง (Management by Fact) เป็นแนวคิดการทำงานที่มุ่งเน้นการลงไปดู ที่หน้างานจริง สัมผัสของจริง และ สำรวจสภาพแวดล้อมสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ๆ ในการแก้ปัญหา และตัดสินใจต่าง ๆ

9. การสร้างประโยชน์ให้สังคม (Societal Contributions) โดยการสร้างกิจกรรมที่จัดขึ้นภายใต้แนวคิดในการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

10. จริยธรรมและความโปร่งใส (Ethics and Transparency) หมายถึง การดำเนินงานที่เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด และสามารถตรวจสอบได้

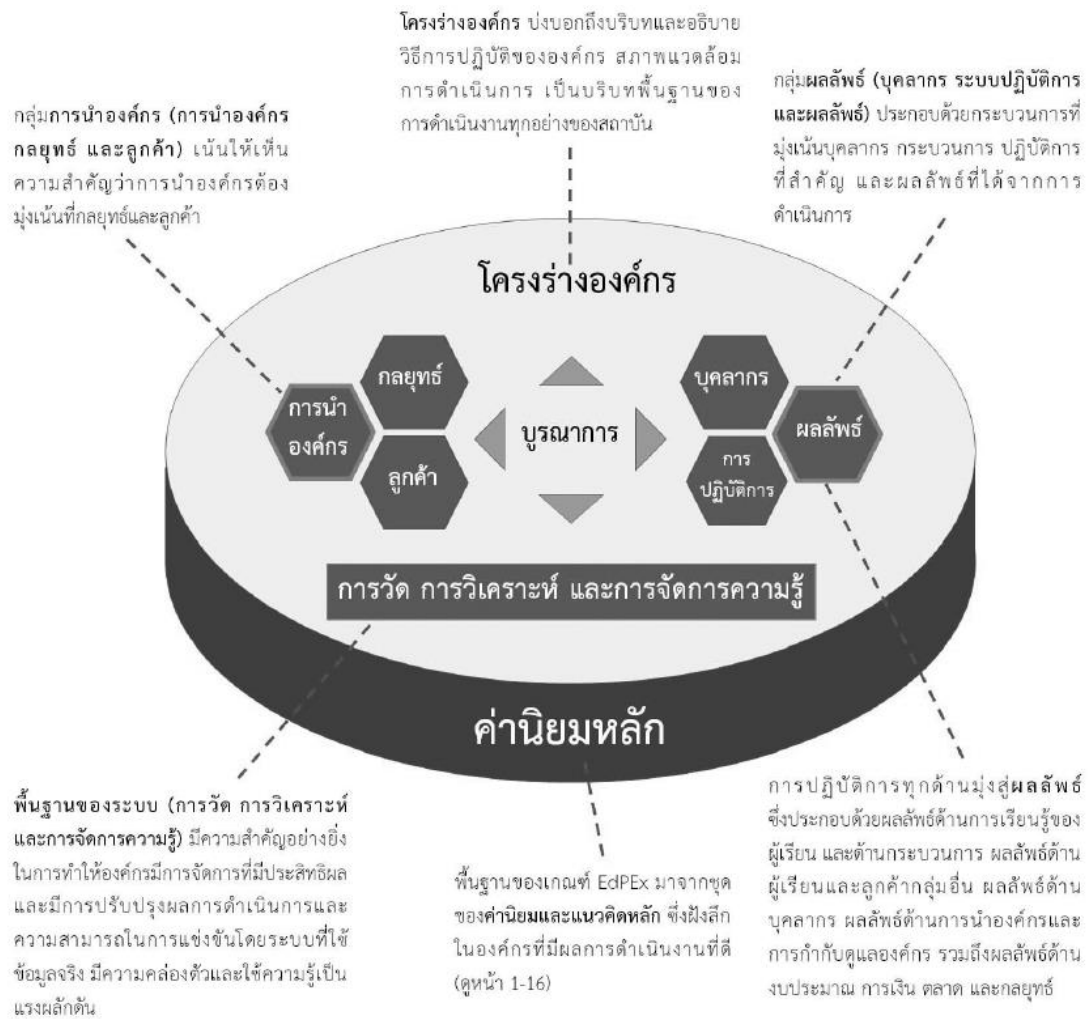
11. การส่งมอบคุณค่าและผลลัพธ์ (Delivering Value and Results) โดยการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนรวมทั้งสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

คุณสมบัติของเกณฑ์ EdPEX

เกณฑ์ EdPEX ช่วยให้สถาบันการศึกษาตอบคำถามสำคัญ 3 ข้อ คือ 1) สถาบันของท่านดำเนินการได้ดีอย่างที่สถาบันพึงจะเป็นหรือไม่ เป็นการทบทวนถึงสภาพปัจจุบันในการดำเนินงาน 2) สถาบันทราบได้อย่างไรที่จะช่วยให้ทราบถึงที่มาของปัญหา หรือสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และ 3) สถาบันของท่านควรจะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงอะไรและอย่างไร โดยจะทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรเนื่องจากเกณฑ์ EdPEX ถูกจัดทำขึ้นโดยอาศัยค่านิยมและแนวคิดหลักต่าง ๆ ดังนี้ มุมมองเชิงระบบ (Systems Perspective) การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นผู้เรียน (Student-Centered Excellence) การให้ความสำคัญกับคน (Valuing People) ความคล่องตัวและความสามารถในการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว (Agility and Resilience) การเรียนรู้ระดับองค์กร (Organizational Learning) การมุ่งเน้นความสำเร็จและนวัตกรรม (Focus on Success and Innovation) การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง (Management by Fact) การสร้างประโยชน์ให้สังคม (Societal Contributions) จริยธรรมและความโปร่งใส (Ethics and Transparency) และการส่งมอบคุณค่าและผลลัพธ์ (Delivering Value and Results) ซึ่งทั้งหมดจะมีความครอบคลุมการบริหารจัดการในทุกมิติที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

ลักษณะของเกณฑ์ EdPEX

ปัจจุบันเกณฑ์ EdPEX ฉบับปี 2567 - 2570 ถูกพัฒนามาจากเกณฑ์ Baldrige Criteria for Performance Excellence 2023 - 2024 ของสหรัฐอเมริกา โดยให้ความสำคัญกับความคล่องตัวและความสามารถในการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ระดับองค์กร การมุ่งเน้นความสำเร็จและนวัตกรรม การสร้างประโยชน์ให้สังคม ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) รวมทั้งการรักษาความปลอดภัยบนโลกไซเบอร์ ประกอบด้วยหลักการสำคัญใน 7 มิติ ที่สำคัญต่อการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษา โดยเริ่มจากการนำและการจัดการองค์กร ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์องค์กร และการคำนึงถึงความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนการกำหนดวิธีการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ในองค์กร และการพัฒนาบุคลากร รวมทั้งการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ จนนำไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวัง และนอกจากนี้ ยังมีการนำแนวคิดและวิกฤตทางการศึกษาที่สถาบันต้องเผชิญและนำมาพิจารณาในการบริหารจัดการ โดยจะต้องมีความเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ของเกณฑ์ EdPEX ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ

โครงสร้างเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ หรือ เกณฑ์ EdPEx สามารถอธิบายโดยสรุปได้ คือ ใน 7 มิติของเกณฑ์ EdPEx เป็นการบูรณาการ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มการนำองค์กร ซึ่งประกอบด้วยมิติของการนำองค์กร กลยุทธ์และลูกค้า 2) โครงร่างองค์กรประกอบด้วย สภาพแวดล้อมการดำเนินงานซึ่งเป็นพื้นฐานขององค์กร 3) กลุ่มพื้นฐานของระบบ ประกอบด้วย การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพขององค์กร 4) ค่านิยมหลัก ซึ่งแสดงถึงความเชื่อมั่นในวิธีคิดที่ฝังลึกขององค์กร และ 5) กลุ่มผลลัพธ์ ซึ่งมี 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของการปฏิบัติเพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์ และส่วนที่มุ่งเน้นในด้านบุคลากร กระบวนการ และปฏิบัติการที่สำคัญ

กระบวนการดำเนินงานตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ

การดำเนินงานตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สรุปขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ดังนี้

ปีที่ 1 ดำเนินการ ดังนี้

1. จัดส่งโครงสร้างองค์การ พร้อมกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามวิสัยทัศน์ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพ (Goal-Based) พร้อมรายงานวิธีการนำเกณฑ์ EdPEx ไปใช้ในหน่วยงานว่ามีแนวทางในการดำเนินการอย่างไร

2. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเกณฑ์ EdPEx

3. จัดส่งข้อมูลพื้นฐาน Common Data Set เข้าสู่ระบบ CHE QA Online

ปีที่ 2 ดำเนินการ ดังนี้

1. จัดส่งรายงานความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานตามที่หน่วยงานกำหนดในปีที่ 1

2. จัดส่งข้อมูลพื้นฐาน Common Data Set เข้าสู่ระบบ CHE QA Online

ปีที่ 3 ดำเนินการ ดังนี้

1. จัดส่งรายงานความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานตามที่หน่วยงานกำหนดในปีที่ 1

2. จัดส่งรายงานการประเมินตนเองด้วยเกณฑ์ EdPEx ฉบับสมบูรณ์

3. จัดส่งข้อมูลพื้นฐาน Common Data Set เข้าสู่ระบบ CHE QA Online

กล่าวโดยสรุปการดำเนินงานตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศในเบื้องต้นในระยะเวลาในการดำเนินการ 3 ปี โดยในแต่ละปีจะมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่สำคัญ โดยการดำเนินงานในสามปีจะให้ความสำคัญกับข้อมูลต่าง ๆ ขององค์กร

ประสิทธิผลการดำเนินงาน

การวัดประสิทธิผลองค์การเป็นแนวคิดเชิงคุณภาพ (Qualitative Concept) ในการจัดการหรือการผลิตที่ทำให้สามารถทำได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต่างจากการเกณฑ์วัดประสิทธิภาพที่วัดผลสำเร็จที่ได้จากการดำเนินงานโดยใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุด การใช้เกณฑ์วัดผลการดำเนินงานนั้นเพื่อประกอบการตัดสินใจความคุ้มค่าในการจัดการและใช้ประเมินว่าองค์การประสบผลสำเร็จ การวัดผลการดำเนินงานเป็นมาตรการหนึ่งในการตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยการวัด (Measurement) ให้ถูกต้องแม่นยำต้องมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขึ้นก่อน สามารถวัดออกมาได้เชิงปริมาณแบบตัวเลขและนามธรรมโดยการสรุปความคิดเห็นที่บ่งบอกคุณภาพหรือศักยภาพของสิ่งนั้น ประสิทธิผลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในทางบริหารองค์การ เพราะเป็นตัวชี้วัดว่าการบริหารองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่ เพียงใด และยังเป็นปัจจัยบ่งชี้ประการหนึ่งถึงความสำเร็จของผู้นำองค์การที่แสดงถึงความสามารถ ศักยภาพ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบของผู้นำองค์การในการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์หรือคุณค่าสูงสุดต่อองค์การ

Campbell, A. et al. กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นผลลัพธ์หรือความสำเร็จขององค์การในการดำเนินการใด ๆ โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่องค์การตั้งเป้าหมายไว้ ตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์การที่สำคัญ ได้แก่ 1) การวัดประสิทธิผลจากกรอบของหน่วยงานโดยเปรียบเทียบระหว่างผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนงานเท่านั้น แต่ไม่ได้ก้าวล่วงไปถึงการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ 2) การวัดประสิทธิผลในแง่การตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการโดยพิจารณาในแง่เชิงปริมาณ คุณภาพ ความรวดเร็ว ตลอดจนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของผู้ที่ทำหน้าที่ให้บริการด้วย (Campbell, A. et al., 1977) สอดคล้องกับ ศจิจิพ ถวิลหวัง และนริศ เพ็ญโกไคย กล่าวว่า ประสิทธิภาพหมายถึง ระดับที่องค์การบรรลุเป้าประสงค์ทั้งระยะสั้นและ ระยะยาว ทั้งในเชิงผลลัพธ์และกระบวนการที่ส่งผลต่อความอยู่รอดขององค์การ ดังนั้น ประสิทธิภาพ จึงมีความสำคัญต่อองค์การ (ศจิจิพ ถวิลหวัง และนริศ เพ็ญโกไคย, 2564) กล่าวคือ ช่วยตรวจสอบวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยดูว่าการจัดตั้งองค์การมีการดำเนินงาน

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ช่วยประเมินผลการดำเนินงานกับแผนงานที่กำหนดไว้ ช่วยประเมินผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยเปรียบเทียบผลงานที่ดำเนินการกับวัตถุประสงค์ขององค์การที่คาดหวัง ประสิทธิภาพของการจึงเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่นักวิชาการและนักบริหารต่าง ๆ ให้ความสำคัญว่าเป็นหัวใจของการบริหารจัดการและการพัฒนาองค์การ เพื่อเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงระดับหรือขอบเขตของความสำเร็จในการวิเคราะห์ออกแบบและพัฒนาองค์การ โดยประสิทธิภาพของการหรือผลการปฏิบัติงานจะเป็นอย่างไรและควรปรับปรุงอะไร ต้องอาศัยแนวทางในการประเมินประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือในการตอบคำถามดังกล่าว ในส่วนประสิทธิภาพขององค์การถือเป็นภาพรวมที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ รวมทั้งเป็นมาตรฐานภายนอกที่บ่งบอกว่าองค์การมีความสามารถในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (Hoy, W. K. & Miskel, C. G., 2010) สถานการณ์ปัจจุบันองค์การที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่เป็นองค์การที่มีการประเมินผลและวัดผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ การวัดผลจะทำให้องค์การทราบสถานะและความสามารถขององค์การ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินงานภายใต้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ หรือ EdPEX จะสามารถช่วยให้การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนเกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่ควบคุมการดำเนินงานได้ครอบคลุมการสร้างคุณภาพในทุกมิติที่จำเป็นและสำคัญ

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในอนาคตอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในอนาคตอย่างยั่งยืน สามารถดำเนินการโดยการนำเอาเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ หรือ EdPEX มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของวิทยาลัยชุมชน เนื่องจากขนาดขององค์กร และงบประมาณที่ได้รับจากภาครัฐจะมีความแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ ดังนั้น ในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนตามเกณฑ์ EdPEX จึงต้องวิเคราะห์และประเมินอย่างรอบคอบถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และถูกต้องตามหลักวิชาการ (Stufflebeam, D. L., 2007) โดยในเบื้องต้นวิทยาลัยชุมชนอาจต้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดทำโครงสร้างองค์กรให้มีความคล่องตัวโดยปรับปรุงสายการบังคับบัญชาไม่ให้ความซ้ำซ้อน
2. จัดทำแผนการพัฒนาลำดับ การจัดการเรียนการสอนภายใต้เกณฑ์ EdPEX
3. จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการรองรับแผนพัฒนาฯ
4. กำหนดบุคลากรในการดำเนินการ
5. ดำเนินการตามแผน
6. ประเมินผลและปรับปรุง

สรุป

จากการสำรวจและวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานภายใต้เกณฑ์ EdPEX สำหรับการสร้างองค์การสมรรถนะสูงให้เกิดขึ้นกับการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย พบว่า การนำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ หรือ เกณฑ์ EdPEX มาประยุกต์ใช้จะสามารถช่วยให้การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนเกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่ควบคุมการดำเนินงานได้ครอบคลุมการสร้างคุณภาพในทุกมิติที่จำเป็นและสำคัญ แต่ทั้งนี้ ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชนจำเป็นต้องมีการประเมินอย่างรอบคอบและรัดกุม เนื่องจากการดำเนินงานภายใต้เกณฑ์ EdPEX มีความละเอียดอ่อน ประกอบด้วย 7 หมวดที่สำคัญต่อการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษา ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) การปฏิบัติการ และ 7) ผลลัพธ์ และยังมีแนวคิดและวิกฤตทาง

การศึกษาที่ต้องนำมาพิจารณาในการบริหารจัดการอีกด้วย โดยจะต้องมีความเชื่อมโยงกับหมวดต่าง ๆ และเนื้อหาที่กล่าวไว้ในเกณฑ์ดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินงานในทุกขั้นตอน ซึ่งหมายถึงการใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูง ในขณะที่วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีขนาดเล็ก อาจจะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จำเป็นต้องวางแผนอย่างรัดกุมและเป็นระบบ ส่วนแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในอนาคตอย่างยั่งยืนสามารถดำเนินการโดยนำเกณฑ์ EdPEx มาประยุกต์ใช้โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของวิทยาลัยชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ประดิษฐ์ เมฆชัยภักดิ์. (2557). แนวโน้มการรับบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. กองการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพียว อินทอง. (2561). การพัฒนาหน่วยงานภาครัฐสู่องค์กรสมรรถนะสูง: กรณีศึกษารวมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พสุ เดชะรินทร์. (2549). รายงานผลการศึกษาพัฒนารูปแบบเบื้องต้นของหน่วยงานภาครัฐ: องค์การที่มีขีดสมรรถนะสูง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศจีทิพ ถวิลหวั่ง และนริศ เพ็ญโกโคย. (2564). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยจากผลกระทบภายนอก ความคล่องตัว และกลยุทธ์ที่มีต่อประสิทธิภาพของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์มือสองในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 14(1), 1-20.
- สุรพล เศรษฐบุต. (2555). การพัฒนาระบบสมรรถนะของข้าราชการพลเรือนไทย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Campbell, A. et al. (1977). On the nature of organizational effectiveness. San Francisco: Jassay Bass.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2010). Management theory, research and practice. New York: Ankara Nobel Printing Distribution.
- Stufflebeam, D. L. (2007). CIPP Evaluation Model Checklist: A Tool for Applying the CIPP Model to Assess Projects and Programs. Retrieved May 31, 2023, from https://wmich.edu/sites/default/files/attachments/u350/2014/cippc_hecklist_mar07.pdf.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

วารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอ องค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา เพื่อสนับสนุน การศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชา เกี่ยวกับ ศาสนศึกษา การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม เศรษฐศาสตร์ทั่วไป เศรษฐมิติและการเงิน สังคมศาสตร์ทั่วไป สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้ง ภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภท บทความวิจัย และ บทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้ กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับองค์ความรู้ สาขาวิชาเกี่ยวกับ ศาสนศึกษา การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม เศรษฐศาสตร์ทั่วไป เศรษฐมิติและการเงิน สังคมศาสตร์ทั่วไป สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. การจัดเตรียมบทความต้นฉบับ

ผู้เขียนจะต้องจัดเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้ากระดาษ A4 และไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบหน้ากระดาษทั้ง 4 ด้าน 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง (ถ้ามี) ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 และ ภาพที่ 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวน 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับเนื้อหาสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย และระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement)** (เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

9) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. รูปแบบการอ้างอิงเอกสารทางวิชาการ

การอ้างอิงในบทความ เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความ

ถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าใน การตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียน และปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่าง เช่น ธรรมนูญตำบล หมายถึง กติการ่วม ข้อตกลงร่วมของคน ในชุมชนที่เกิดจาก สำนึก ของคนในตำบลที่มาอยู่ร่วมกันและสามารถกำหนดเป้าหมายอนาคตของตนเอง ตามวิถีชีวิตแห่งจิตสำนึกร่วม โดยการบูรณาการทุนชุมชนสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการตนเองของตำบล การทำธรรมนูญ จึงมีองค์ประกอบส่วนระดับและกระบวนการหลายขั้นตอน มีเรียกว่า ธรรมนูญ ข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือระเบียบชุมชน เป็นต้น มีหัวใจสำคัญของธรรมนูญนั้นอยู่ที่การจัดรูปแบบของอำนาจใหม่ให้เกิดพฤติกรรมการเกิด การยอมรับร่วมกันในเงื่อนไข กฎเกณฑ์ และมาตรการการควบคุมต่าง ๆ (สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน, 2559) นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ วิถีชีวิตของประชากรไทยและสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมาก ส่งผลให้ ประเทศชาติมีความรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ ทำให้ประชากรไทยมีความสุขกาย และมีความพอใจกับวิถีชีวิตและสภาพ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สังคมไทยในปัจจุบันโดยทั่วไปมีความเสื่อมในด้านศีลธรรมและคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ประชากรมี ค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยตามกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม (พระพรหมคุณาภรณ์.(ป.อ.ปยุตโต), 2556)

ในกรณีที่ต้องการอ้างคำกล่าว หรือต้องการยกผลการวิจัยของนักวิจัยมายืนยัน มีรูปแบบการอ้างอิงดังนี้ คือ หลังชื่อผู้เขียน ครั้งแรก ยังไม่ต้องใส่ปี พ.ศ. แต่ให้ใส่หลังจากเนื้อความจบแล้วแทน ตัวอย่างเช่น

ดังผลการวิจัย ญัฐธิกานต์ โสภโสด พบว่า การเจริญเติบโตในนักเรียนอายุ 6 - 12 ปี จำนวน 1,492,089 คน จาก 76 จังหวัด นักเรียนมีภาวะอ้วน จำนวน 187,000 คน เตี้ย จำนวน 254,620 คน และผอม จำนวน 99,112 คน ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพ นักเรียนที่เตี้ยและผอม จะมีสติปัญญาด้อย เรียนรู้ช้า ภูมิคุ้มกันโรค ต่ำ ติดเชื้อได้ง่าย นักเรียนที่มีภาวะอ้วน เสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจและ หลอดเลือด เป็นต้น (ญัฐธิกานต์ โสภโสด, 2559)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกล่าวถึงชื่อครั้งแรกจะยังไม่ระบุ ปี พ.ศ. ตามหลังแต่จะมาระบุ (ชื่อ- นามสกุล, ปี พ.ศ.) หลังจากเนื้อความจบแล้ว

การกรอกข้อมูลอ้างอิงระบบนาม - ปีจะต้องดำเนินการกรอกในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2013 ขึ้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ ทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

4.1.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น เนื้อหาสาระเกี่ยวกับอนัตตลักขณสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 โดยมีใจความสำคัญของพระสูตร ว่า "ภิกษุทั้งหลาย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตาภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้ รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ และบุคคลพึงได้ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่า "รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของเราจะเป็นอย่างนี้ อย่าได้เป็นอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะรูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็นอนัตตา ฉะนั้น จึงเป็นไปเพื่ออาพาธ และบุคคลย่อมไม่ได้ ในรูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่า "รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของเราจะเป็นอย่างนี้ อย่าได้เป็นอย่าง นั้น" (วิ.ม.(ไทย) 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (2550)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล, 2564)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงชื่อผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และคณะ, 2564)
- 5) พระราชบัญญัติหรือกฎหมาย ให้ระบุชื่อพระราชบัญญัติ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562)
- 6) ออนไลน์ ให้ระบุชื่อผู้เขียน หรือชื่อหน่วยงานหรือองค์กร หรือระบุชื่อเว็บไซต์ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูพรหมเขตคนารักษ์, 2564) หรือ (กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) หรือ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)
- 7) กรณีที่ชื่อผู้เขียน และปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์เหมือนกัน ชื่อผู้เขียนที่เป็นภาษาไทยให้ใช้ ก ข ค ต่อท้ายปี พ.ศ. เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ก), (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ข), (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ค)
- 8) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด หรือให้ใช้นักวิชาการที่เป็นที่รู้จักของวงการวิชาการทั่วไปมากที่สุด ซึ่งในกรณีนี้เรียกว่า “การอ้างอิงซ้อน” การอ้างอิงซ้อนสามารถอ้างอิงซ้อนได้ไม่เกิน 3 รายการ เช่น การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม คนที่ได้รับการศึกษาจะทำให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความเจริญงอกงามนั้นต้องเป็นไปในทางที่ดีเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม (Dewey, J. 1965); (พุทธทาสภิกขุ, 2549); (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2555)

4.1.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Dewey, J., 1965)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Vogler, R. & Huber, B., 2008)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keller, K. L. et al., 2008)
- 4) กรณีที่ชื่อผู้เขียน และปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์เหมือนกัน ชื่อผู้เขียนที่เป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ A B C ต่อท้ายปี พ.ศ. เช่น (Khongkhawai, S., 2021A), (Khongkhawai, S., 2021B), (Khongkhawai, S., 2021C),
- 5) กรณีการอ้างอิงซ้อน ให้ใช้หลักการเดียวกันกับภาษาไทย

4.2 การอ้างอิงเอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (หัวข้อเอกสารอ้างอิง)

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา ./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สุรางค์ จันทวานิช. (2554). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.
Publishers.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์: /
สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527
พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า 21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มเนติ
ธรรม.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2560 กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิง
พุทธ, 6(6), 464-477.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational
and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ/ใน ชื่อสารานุกรม/ (หน้า). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ประเสริฐ ญ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ญ นคร ใน บทความ
จากสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92 - 115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
ราชบัณฑิตยสภา.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เสกสรรค์ กิตติวิสิน. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสู้ดิน. มติชน, 6.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

วชิรารวรรณ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธีรุตม์ สุขสกุลวัฒน์. (2563). การวิเคราะห์โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบผสมพหุระดับด้วยโมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบทางเลือกที่คำนึงถึงการเดา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร). (28 มีนาคม 2564). ความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์).

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id

Global Entrepreneurship Research Association (GERA). (2020). GEM Thailand Report 2019-20. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.gemconsortium.org/report/gem-thailand-report-2019-20>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 1391 (14 ตุลาคม 2548).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527 พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มนิติธรรม.

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(6), 464-477.

ประเสริฐ ณ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ในบทความจาก สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92-115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

เสกสรร กิตติวิสิน. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสูดดิน. มติชน, 6.

วชิรवारณ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ธีรุตม์ สุขสกุลวัฒน์. (2563). การวิเคราะห์โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบผสมพระดัดด้วยโมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบทางเลือกที่คำนึงถึงการเดา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร). (28 มีนาคม 2564). ความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์).

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 1391 (14 ตุลาคม 2548).

- Browder, D. M. et al. (2001). Reviewing resources on self-determination: A map for teachers. Remedial and Special Education, 22(4), 233-244.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA). (2020). GEM Thailand Report 2019-20. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.gemconsortium.org/report/gem-thailand-report-2019-20>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ที่ <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JISSD> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทความต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้นำส่งในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2013 หรือมากกว่า ความยาวของบทความต้นฉบับต้องไม่น้อยกว่า 8 หน้ากระดาษ A4 และไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัยบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงก์วารสารฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname^{1*}, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ สั้น ๆ ได้ใจความ

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) แปลเนื้อความให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 - 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมา โดยกว้าง ๆ พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ) พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างหรือสภาพปัญหาของพื้นที่ที่ต้องการศึกษา (พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล).....

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt.) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอธิบายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมี
ชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

[illegible]

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname^{1*}, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3 - 5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

សរុប (18 pt)

.....(16 pt).....

[illegible]

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).

.....

.....

.....

.....

.....